

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

**Παγκόσμιο εμπόριο εξοπλισμών: διεθνείς τάσεις, συνέπειες
για την Ελλάδα**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημήτριος Νικολαΐδης

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπων)

Γεώργιος Στασινόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Ανδρέας Γκόφας, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Δημήτριος Νικολαΐδης, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της πτυχιακής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

*Στην οικογένειά μου, που για μία ακόμη φορά
με στήριξε στην προσπάθειά μου, ώστε να ολοκληρώσω τις σπουδές μου στη
ΣΕΘΑ και στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα του Παντείου Πανεπιστημίου.*

Σελίδα σκόπιμα κενή

Συντομογραφίες

ΕΔ	Ενόπλων Δυνάμεων
ΑΕΠ	Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος
NATO	North Atlantic Treaty Organization
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΚΠΑΑ	Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας
ΕΠΑΑ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας
ΜΔΣ- PESCO	Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία-Permanent Structure Cooperation
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΗΒ	Ηνωμένο Βασίλειο
ΜΕΑ- UCAVs	Μη Επανδρωμένα Πολεμικά Αεροχήματα-Unmanned Combat Aerial Vehicles
ΤΟΜΠ	Τεθωρακισμένα Οχήματα Μεταφοράς Προσωπικού
ΕΑΔΕΚ	Ενιαίο Αμυντικό Δόγμα Ελλάδας Κύπρου
TALOS	Tactical Assault Light Operations Suit
IoT	Internet of Things
ΕΕΛΕΑΑ	Ένωση Ελληνικών Εταιριών Αεροδιαστημικής και Άμυνας
ΣΕΚΠΥ	Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΑΟΖ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΕΑΒ	Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία
ΕΑΣ	Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα
ΕΒΟ	Ελληνική Βιομηχανία Όπλων
ΓΔΑΕΕ	Γενική Διεύθυνση Αμυντικών Εξοπλισμών και Επενδύσεων
ΚΥ.Σ.Ε.Α	Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωτερικών και Άμυνας
ΥΠ.ΕΘ.Α	Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
ΕΛΙΣΜΕ	Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών
ΣΕΑ	Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας
ΑΒΒ	Αμυντική Βιομηχανική Βάση
ΕΟΑ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας
ΔΑΕΤΕ	Διεύθυνση Αμυντικών Επενδύσεων και Τεχνολογικών Ερευνών

ΓΕΜ	Γνωμοδοτική Επιτροπή Μητρώου
ΕΒΣ	Εγχώρια Βιομηχανική Συμμετοχή

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου,
που με στερήθηκε για δεύτερη φορά στην καριέρα μου για διάστημα ενός χρόνου,
ώστε να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις της καριέρας μου.
Χωρίς την πολύτιμη βοήθειά τους και την αμέριστη στήριξή τους θα ήταν αμφίβολη
η ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω, όλους τους καθηγητές μου
στο Πάντειο Πανεπιστήμιο
για γνώσεις που μου παρείχαν στην τόσο ιδιαίτερη και ταυτόχρονα τόσο σημαντική
για την ερμηνεία των διεθνών εξελίξεων επιστήμη των Διεθνών Σχέσεων,
και ιδιαίτερα τον επιβλέπων καθηγητή κ. Κωνσταντίνο Κολιόπουλο,
για την εξαιρετικά πολύτιμη βοήθεια και συμβουλευτική του,
στη συγγραφή της παρούσας εργασίας.

Σελίδα σκόπιμα κενή

Περιεχόμενα

	Σελ.
Περίληψη	13
Εισαγωγή	17
Γενικά	17
Σκοπός	19
Προϋποθέσεις	19

Κεφάλαιο Πρώτο

Συγκριτική Ανάλυση της Παγκόσμιας Αγοράς Εξοπλισμών

1.1 Διεθνείς Τάσεις Εξοπλισμών	23
1.1.1 Γενικά	23
1.1.2 Εξαγωγές Εξοπλισμών	23
1.1.2.1 ΗΠΑ	23
1.1.2.2 Ρωσία	25
1.1.2.3 Ευρωπαϊκή Ένωση	25
1.1.2.4 Κίνα	26
1.1.2.5 Διάφορες Χώρες	27
1.1.3 Εισαγωγές Εξοπλισμών	27
1.1.3.1 Αφρική	27
1.1.3.2 Κεντρική και Νότια Αμερική	28
1.1.3.3 Ασία-Ωκεανία	28
α. Αυστραλία	28
β. Νότια Ασία	29
γ. Κίνα	29
1.1.3.4 Ευρώπη	30
1.1.3.5 Μέση Ανατολή	31
α. Περιοχή του Κόλπου	31

β. Ιράκ-Συρία	32
1.2 Αμυντικές Δαπάνες και Στρατιωτική Ισχύς κατά Χώρα (Οι 5 «ισχυροί» & Ελλάδα-Κύπρος-Τουρκία)	32

Κεφάλαιο Δεύτερο

Μελλοντικές Τάσεις και Εμπορική Προώθηση των Εξοπλισμών

2.1 Μελλοντικές Τάσεις Εξοπλισμών	39
2.2 Μελλοντικές Τεχνολογίες Συναφείς με Στρατιωτικούς Εξοπλισμούς	41
2.2.1 Τεχνητή Νοημοσύνη	41
2.2.2 Internet of Things	41
2.2.3 D Εκτυπωτές για Στρατιωτική Χρήση	42
2.3 Εμπορική Προβολή και Προώθηση Αμυντικού Εξοπλισμού	42

Κεφάλαιο Τρίτο

Η Οικονομία και η Άμυνα στην Ελλάδα

3.1 Οικονομία και Άμυνα: Η Αλληλεξάρτηση και Διαπάλη δύο Κόσμων	45
3.1.1 Το Διαχρονικό Δίλημμα: Οικονομία ή ΕΔ?	45
3.1.2 Δαπάνες και Στρατιωτική Ισχύς της Ελλάδας υπό το Πρίσμα της Αναθεωρητικής Τουρκίας	47
3.1.3 Πολλαπλασιαστές Εθνικής Ισχύος	48
3.1.4 Η Πρόκληση της Άμυνας στην Ελλάδα της Οικονομικής Κρίσης	50
3.2 Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία και Εξοπλιστικά Προγράμματα	52
3.2.1 Ελληνική Κρατική Αμυντική Βιομηχανία	52
3.2.2 Ελληνική Ιδιωτική Αμυντική Βιομηχανία	56
3.2.3 Ελληνική «Πολιτική» Αμυντική Βιομηχανία	57
3.2.4 Ελληνικά Εξοπλιστικά Προγράμματα	59
3.2.5 Ελληνική Αμυντική Βιομηχανική Βάση	60
3.3 Παράγοντες που Καθορίζουν τη Ζήτηση για Εξοπλισμούς στην Ελλάδα	65
3.4 Στρατιωτικοί Εξοπλισμοί και Εξωτερικές Πιέσεις	66
3.5 Αγκυλώσεις στο Σχεδιασμό Προμηθειών Εξοπλιστικών Προγραμμάτων	68

Κεφάλαιο Τέταρτο

Συμπεράσματα

4.1. Συμπεράσματα	71
4.2. Προτάσεις	75
Βιβλιογραφία	77
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	77
Κυβερνητικά Έγγραφα & Εκδόσεις	77
Έγγραφα & Εκδόσεις Διεθνών Οργανισμών και ΕΕ	77
Έγγραφα & Εκδόσεις Διεθνών Ινστιτούτων	78
Διάφορα Έγγραφα & Εκδόσεις	78
Ηλεκτρονικός Τύπος	78
Ανακοινώσεις για τα Εξοπλιστικά	81
Παράρτημα «Α»	
Παγκόσμιο Εμπόριο Εξοπλισμών Σε Γραφήματα	85
Παράρτημα «Β»	
Όπλα Και Τεχνολογίες Του Μέλλοντος	95

Σελίδα σκόπιμα κενή

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αναλύει το παγκόσμιο εμπόριο εξοπλισμών μέσα από τις διεθνείς τάσεις που παρουσιάζονται την τελευταία πενταετία και δια της ανάλυσεως αυτής εστιάζει στις συνέπειές τους στη χώρα μας, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη οικονομική δυσπραγία. Η ακολουθούμενη μεθοδολογία για την εξαγωγή συμπερασμάτων σε απάντηση των ερωτημάτων του θέματος, έχει ως κάτωθι:

Συγκριτική Ανάλυση της Παγκόσμιας Αγοράς Εξοπλισμών

Μέσα από την μελέτη του όγκου των εξαγωγών και εισαγωγών εξοπλισμών αποτυπώνονται οι τάσεις αυτών. Ειδικότερα καταγράφονται οι μεγαλύτερες σε εξαγωγές χώρες και οι «πελάτες» τους, σκιαγραφώντας κατά αυτό τον τρόπο τις σχέσεις επιρροής τους και τις τάσεις των αγοραστών τους. Κατά την αντίθετη έννοια, από την καταγραφή των μεγαλύτερων εισαγωγών αμυντικού υλικού αποτυπώνονται οι ανακατατάξεις στρατιωτικής ισχύος, καθώς και οι τυχόν περιφερειακές αλλαγές, με τα αίτια που οδηγούν σε αυτές. Επίσης αναλύεται η συνολική στρατιωτική ισχύς των 5 ισχυρότερων χωρών παγκοσμίως σε σχέση με τις αμυντικές τους δαπάνες. Το ίδιο επαναλαμβάνεται και για την Ελλάδα-Κύπρο-Τουρκία που αποτελούν τις χώρες αμέσου ενδιαφέροντος μας.

Μελλοντικές Τάσεις και Εμπορική Προώθηση των Εξοπλισμών

Στο τμήμα αυτό περιγράφονται οι εξοπλισμοί του μέλλοντος που αποτελούν αδιαμφισβήτητα πεδίο έντονου ενδιαφέροντος και ανταγωνισμού. Οι πρωτοπόροι στα σύγχρονα οπλικά συστήματα και οι τεχνολογίες που θα αναπτύξουν επηρεάζουν καθοριστικά την αγορά των εξοπλισμών, καθώς και τις προσπάθειες της αμυντικής βιομηχανίας στην παραγωγή αυτού του υλικού. Αλληλένδετες με τα νέα οπλικά συστήματα είναι και οι νέες τεχνολογίες που θα τύχουν εφαρμογής στο στρατιωτικό περιβάλλον. Η εμπορική προώθηση των οπλικών συστημάτων έρχεται να ολοκληρώσει το κεφάλαιο αυτό κλείνοντας τον κύκλο της έρευνας- ανάπτυξης- προώθησης και εν τέλει πώλησης οπλικών συστημάτων.

Οικονομία και Άμυνα στην Ελλάδα

Εδώ επιχειρείται η συνθετική απεικόνιση της συγκριτικής ανάλυσης της παγκόσμιας αγοράς εξοπλισμών και των μελλοντικών τάσεων, καθώς και της εμπορικής προώθησης των εξοπλισμών, σε συνδυασμό με την ανάλυση της αμοιβαίας σχέσης οικονομίας και άμυνας στη χώρα μας. Ειδικότερα η ανάλυση πραγματεύεται τις επιδιώξεις της χώρας μας για απόκτηση επαρκούς αποτρεπτικής ικανότητας

απέναντι σε μια αναθεωρητική Τουρκία, ανάλυση η οποία βασίζεται στην αλληλοεξαρτώμενη σχέση της οικονομίας με την άμυνα, στις δυνατότητες της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας και στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο της «Εθνικής Άμυνας», καθώς και στις πιέσεις και αγκυλώσεις που διέπουν τις προμήθειες των εξοπλιστικών.

Λέξεις-κλειδιά: Εισαγωγές-Εξαγωγές Εξοπλισμών, Μελλοντικές Τάσεις και Τεχνολογίες του Μέλλοντος, Οικονομία και Άμυνα, Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία

Global Arms Trade: International Trends, Impacts on Greece

Dimitrios Nikolaidis

Abstract

This thesis attempts to analyze the **Global Arms Trade** through the **International Trends** over the last 5 years and based on these trends tries to identify the **Impacts on Greece** taking into consideration the current financial difficulties of our country.

Comparative Analysis of Global Arms Trade:

The arms trend is depicted in the study by the magnitude of the imports and the exports of arms. In especial, the influencing relations between countries are shown by listing the countries with the highest arms exports and their “clients”. Moreover, the changes of the highest arms imports and their consequences are shown within the global firepower list. Also another attempt is done in this context by analyzing the 5 countries with the highest firepower in comparison with their defense expenditures. The same attempt is done as well as for Greece-Cyprus-Turkey that are the countries of our high interest.

Future Trends and Commercial Promotion of Arms

In this context the future armaments are described that will be the field of global high interest and competition. The pioneers in the future armaments and technologies will dominate the arms market and will strongly affect the defence industry. The technologies of the future will play a very important role especially those adopted by the military. The commercial promotion of the arms prescribed finalises the circle of the arms research-development-promotion and finally selling of the arms.

Economy and Defense in Greece

It is then found appropriate to make a synthetic depiction of the comparative analysis of the global arms trade and its future trends with the mutually interacting economy and defense in Greece. In this regard it is analysed the pursuit of Greece to achieve the appropriate deterrence against a radical Turkey. The analysis is based on the mutual interacting relation between economy and defence, on the capabilities of the Greek defence industry, on the relevant institutional framework ruling the national

defence of Greece as well as the pressure inserted by various actors together with the distortions of the procurement of defence armaments.

*Keywords: Arms Imports-Exports, Future Trends and Technologies of the Future,
Economy and Defense, Greek Defense Industry*

Εισαγωγή

Γενικά

«Εστιν ο πόλεμος ουχ όπλων το πλέον, αλλά δαπάνης - Το πλεονέκτημα στον πόλεμο δεν το δίνουν τα όπλα, αλλά τα χρήματα που δαπανώνται» (Θουκυδίδης, 460-394 π.Χ.). Ο Θουκυδίδης με το ρητό αυτό περιγράφει με τον καλύτερο τρόπο αυτό που ισχύει αναλλοίωτο εδώ και χιλιάδες χρόνια. Η διατήρηση σύγχρονων και αξιόμαχων Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) δίδει το συγκριτικό πλεονέκτημα, γεγονός που παραμένει αναλλοίωτο και έχει αποδειχθεί περίτρανα στο διάβα της ιστορίας μέσα από αναρίθμητες μάχες. Τα κύρια συστατικά στοιχεία των ΕΔ είναι το προσωπικό και ο εξοπλισμός τους. Ο εξοπλισμός, δεδομένης της ποιότητας του προσωπικού, δίδει το συγκριτικό πλεονέκτημα, όταν ανανεώνεται διαρκώς ακολουθώντας τις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις. Οι τελευταίες προϋποθέτουν έρευνα και ανάπτυξη από μια αξιόλογη αμυντική βιομηχανία, η έλλειψη της οποίας οδηγεί αναπόφευκτα τα κράτη σε προμήθειες από το εξωτερικό. Λαμβάνοντας υπόψη ότι στον τομέα αυτό κυριαρχούν ελάχιστες χώρες, η δαπάνη καθίσταται το κυρίαρχο οπλικό σύστημα, μειώνοντας όμως την οικονομική ισχύ. Με μια γρήγορη ματιά στην ιστορία εύκολα εντοπίζει κανείς παραδείγματα συγκριτικού πλεονεκτήματος εξοπλισμών. Στην αρχαία Σπάρτη η ορειχάλκινη ασπίδα, η σάρισα της λοξής φάλαγγας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, το υγρό πυρ των Βυζαντινών, τα τεθωρακισμένα άρματα των Γερμανών στο Β΄ ΠΠ, οι δορυφόροι στον α΄ Πόλεμο του Κόλπου κ.ά. Με μια ματιά παρατηρούμε ότι ο εξοπλισμός των ΕΔ καθίσταται όλο και περισσότερο κοστοβόρος, κάτι που, όπως όλα δείχνουν, όχι μόνο δεν προβλέπεται να αλλάξει στο μέλλον, αλλά θα καταστεί περισσότερο ακριβό.

«*Si vis pacem para bellum* - Αν θες ειρήνη προετοιμάσου για πόλεμο» (Βεγέτιος, 4^{ος} αιώνας μ.χ.). Ο Φλάβιος Βεγέτιος προτρέπει σε προετοιμασία για πόλεμο αυτόν που θέλει να ζει με ειρήνη. Η γεωπολιτική αξία της χώρας μας είναι αρκετά σημαντική στην περιφέρεια μας, καθόσον ευρισκόμενη στο νοτιοανατολικό άκρο της Ευρώπης, αποτελεί: μαζί με την Τουρκία το νοτιοανατολικό σκέλος του ΝΑΤΟ, τον συνδετικό κρίκο τριών ηπείρων όντας το «θεατρικό θεωρείο» των σημαντικότερων θαλασσιών και εναερίων γραμμών συγκοινωνιών και τελευταία, ενεργειακών γραμμών, την «θεατρική σκηνή» πρόσφατα ανακαλυφθέντων ενεργειακών αποθεμάτων και το τελευταίο σύνορο της Ευρώπης προ των πολυτάραχων και τελευταία ισχυρά εξοπλιζόμενων περιοχών της Μέσης Ανατολής.

Βρίσκεται λοιπόν κατά συνέπεια σε άμεση ή έμμεση σχέση με τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με την αναθεωρητική Τουρκία που (αυτο)εξοπλίζεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια και τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας¹, καθιστούν αδήριτη ανάγκη το συνεχή εξοπλισμό των ΕΔ, για την υπεράσπιση των εθνικών μας συμφερόντων.

Το περιφερειακό και διεθνές περιβάλλον παραμένει ρευστό, ασταθές και απρόβλεπτο και δεν αναμένεται σύντομα η ομαλοποίησή του. Η χώρα μας οφείλει να είναι ρυθμιστής εξελίξεων και όχι να εφελκείται από αυτές, οι οποίες ενδεχομένως να την οδηγήσουν σε δυσάρεστες καταστάσεις. Είναι γνωστή η ρήση ότι «δεν υπάρχουν σταθεροί φίλοι ή σταθεροί εχθροί, παρά μόνο σταθερά εθνικά συμφέροντα»². Η υψηλή στρατηγική κατά συνέπεια πρέπει να διαμορφώνεται ανάλογα για την υπεράσπισή τους. Οι ΕΔ αποτελούν κύριο μέσο υποστήριξης της υψηλής στρατηγικής για την επίτευξη των εθνικών στόχων (σκοπών). Η ανάλογη και συνεχής εξόπλισή τους ώστε να διατηρούν την απαιτούμενη αποτρεπτική ικανότητα και επιχειρησιακή ετοιμότητα είναι απαραίτητη προϋπόθεση στη χάραξη υψηλής στρατηγικής για την αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων και των σύγχρονων απειλών εθνικών, συμβατικών, ασύμμετρων, υβριδικών και μελλοντικών.

Οι εξοπλισμοί, αν υποθέσουμε ότι αποτελούν ένα τραίνο, το οποίο κινείται συνεχώς, και στο οποίο αντικαθίστανται συνεχώς τα βαγόνια με νέα, πιο σύγχρονα και περισσότερο αποτελεσματικά, και όπου τα υπάρχοντα θα πρέπει να διατηρούνται εξίσου αποτελεσματικά μέχρι την απόσυρσή τους, απαιτούν τη δαπάνη πολύτιμων οικονομικών πόρων. Απαιτούνται αριστοτεχνικοί χειρισμοί τόσο για τον καθορισμό της χώρας προμήθειας των οπλικών συστημάτων, λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα της αμυντικής βιομηχανίας των ΗΠΑ, χωρών-μελών της ΕΕ, της Ρωσίας και του Ισραήλ, όσο και του δαπανώμενου ποσοστού του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ). Είναι προφανές σήμερα ότι, με τις περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες της χώρας, αλλά και της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας, παρέχονται σχετικά περιορισμένα περιθώρια πολιτικών επιλογών και η προμήθεια από πηγές του εξωτερικού, στις περισσότερες των περιπτώσεων, καθίσταται μονόδρομος. Παρ' όλα αυτά οι ανάγκες εκσυγχρονισμού των Ενόπλων Δυνάμεων παραμένουν επιτακτικές.

¹ Η χώρα μας συμμετέχει σε 12 Διεθνείς Αποστολές
<http://www.geetha.mil.gr/el/> (προσπελάστηκε 12 Φεβ 2019)
http://www.geetha.mil.gr/media/EIRINEYTIKES_DRASTIOTITES/pdf/pinakas/eirhneutikes-apostoles.pdf (προσπελάστηκε 12 Φεβ 2019)

² Λόρδος Palmerston, 1784-1865, Βρετανός πρωθυπουργός

Η ορθή αποτύπωση των διεθνών τάσεων εξοπλισμών με αναγωγή και προσαρμογή στις ανάγκες της Ελληνικής πραγματικότητας, απαλλαγμένης από συναισθηματισμούς και ιδιοτέλειες, θα καθορίσει το εύρος επιλογών της Ελληνικής πολιτικής ηγεσίας.

Σκοπός

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι η ανάλυση των διεθνών τάσεων εξοπλισμών με σκοπό την αποτύπωση των επιπτώσεών τους στη χώρα μας, ώστε μέσα από τη συγκριτική απεικόνιση των δυνατοτήτων της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας, του θεσμικού πλαισίου που διέπει τις προμήθειες εξοπλισμών και την καταγραφή των πιέσεων και αγκυλώσεων που υφίστανται στις προμήθειες εξοπλισμών, να ευρεθούν οι βέλτιστες επιλογές για την απόκτηση της απαραίτητης αποτρεπτικής ικανότητας. Με βάση την διενεργηθείσα ανάλυση εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα και υποβάλλονται σχετικές προτάσεις.

Προϋποθέσεις

Για την εξέταση του θέματος θεωρείται ότι θα υφίστανται σε ισχύ οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α. Το διεθνές και περιφερειακό περιβάλλον ασφαλείας θα παραμείνει ρευστό, ασταθές και απρόβλεπτο. Οι αναθεωρητικές τάσεις της Τουρκίας θα αποτελούν κυρίαρχο πόλο σκεπτικισμού και ανησυχίας, μαζί με τη διεθνή τρομοκρατία, την απειλή εισροής ή την πραγματοποίηση μαζικών εισροών προσφύγων, το οργανωμένο έγκλημα, τον υβριδικό πόλεμο και την κλιματική αλλαγή.

β. Ο διεθνής προσανατολισμός της χώρας θα παραμείνει σταθερός. Ειδικότερα, θα συνεχίσει η συμμετοχή στο North Atlantic Treaty Organization (NATO) και στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η περαιτέρω εμβάθυνση της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφαλείας (ΚΠΑΑ) και η συμμετοχή στις δράσεις της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας (ΜΔΣ-PESCO) θα αποτελούν σταθερή προτεραιότητα.

γ. Θα συνεχίσει επίσης να αποτελεί σταθερή προτεραιότητα η υπεράσπιση των συμφερόντων της χώρας μας στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Ως εκ τούτου, η διατήρηση καλών σχέσεων κυρίως με τις ΗΠΑ, αλλά και την Γαλλία και την Ιταλία, καθώς και με τις «σύμμαχες» χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, ήτοι την Κύπρο, το Ισραήλ και την Αίγυπτο, θα αποτελεί σταθερή επιδίωξη.

δ. Η αναθεωρητικές τάσεις της Τουρκίας σε σχέση με τη χώρα μας θα διατηρηθούν, μη αποκλείοντας ενδεχόμενη κλιμάκωση. Ο αναδυόμενος αποπροσανατολισμός της Τουρκίας από την ενταξιακή της πορεία στην ΕΕ, ο επιδιωκόμενος ηγεμονικός της ρόλος στον Αραβικό κόσμο και ο μεγάλος αριθμός προσφύγων στο έδαφός της, επιθυμούντων την είσοδό τους στην ΕΕ, θα επιδρούν αρνητικά στις σχέσεις των δύο χωρών.

ε. Οι ΕΔ της χώρας θα διατηρήσουν τον διττό τους ρόλο. Κύριο ρόλο θα αποτελεί η εξασφάλιση της Άμυνας της χώρας και δευτερεύοντα η συμμετοχή στο ΝΑΤΟ και ΕΕ και σε διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ.

στ. Η οικονομική δυσπραγία των τελευταίων ετών, η οποία έχει επηρεάσει και τα εξοπλιστικά προγράμματα, δεν αναμένεται να βελτιωθεί στα προσεχή έτη. Μια ενδεχόμενη μείωση του προϋπολογισμού των ΕΔ διαφαίνεται ως περισσότερο πιθανή.

ζ. Οι πενιχρές επιδόσεις της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας δεν αναμένεται ότι θα βελτιωθούν και θα συνεχίσει η εξάρτηση της χώρας από πηγές του εξωτερικού, κυρίως από τις ΗΠΑ και την Ευρώπη. Το Ισραήλ και η Ρωσία θα συνεχίσουν να διεκδικούν μερίδιο στην αγορά της χώρας, με το Ισραήλ να διατηρεί ένα σχετικό προβάδισμα, λόγω της ανεπτυγμένης συνεργασίας με τη χώρα μας.

στ. Ο χώρος της Νοτιοανατολικής Μεσογείου θα συνεχίσει να αποτελεί σημείο τριβής αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων λόγω της σημασίας των ενεργειακών κοιτασμάτων, τα οποία θα βοηθήσουν στην εν μέρει απεξάρτηση της Ευρώπης από τα ενεργειακά αποθέματα της Ρωσίας.

ζ. Η παρούσα διατριβή θα εστιάσει τις μελέτες των εξοπλισμών ανά πενταετία. Αυτό διότι δεν παρέχονται ασφαλή συμπεράσματα στην κατ' έτος ανάλυση, καθόσον η υλοποίηση των συμβάσεων προμήθειας, στις περισσότερες των περιπτώσεων εκτείνεται πέραν του ενός έτους. Κατά συνέπεια σε όλο το εύρος της παρούσας όπου αναγράφεται τελευταία πενταετία νοείται αυτή του 2014-18 και όπου προηγούμενη αυτή του 2009-13.

η. Τα περισσότερα στοιχεία εξοπλισμών έχουν αντληθεί από τη βάση δεδομένων του Διεθνούς Ινστιτούτου Έρευνας για την Ειρήνη της Στοκχόλμης (Stockholm International Peace Research Institute-SIPRI)³, η εγκυρότητα του οποίου είναι διεθνώς αναγνωρισμένη, με διεθνείς Οργανισμούς, όπως τα Ηνωμένα Έθνη

³ SIPRI Βάση Δεδομένων Στρατιωτικών Εξοπλισμών
<https://www.sipri.org/databases/armstransfers> (προσπελάστηκε 12 Μαρ 2019)

(ΗΕ), η Παγκόσμια Τράπεζα κ.ά. να το έχουν ως σημείο αναφοράς. Σύμφωνα με το SIPRI, τα ποσά που αφορούν σε εξοπλισμούς αναφέρονται στην εμπορική τάση και όχι στην απόλυτη τιμή τους. Ο σκοπός της χρήσης αυτής είναι να εκφραστούν τα μεγέθη και οι τάσεις των εισαγωγών και των εξαγωγών εξοπλισμών. Όπου αναγράφονται ποσά που αφορούν σε εξοπλισμούς αναφέρεται η εμπορική τάση και όχι η εμπορική αξία. Στις περιπτώσεις που αναφέρονται αμυντικές δαπάνες, μέρος των οποίων είναι οι εξοπλισμοί, τα ποσά είναι σε απόλυτες τιμές (δολάρια Αμερικής).

θ. Το εμπόριο εξοπλισμών στο μέτρο που αφορά τα πυρηνικά όπλα δεν εξετάζεται στην παρούσα. Οι χώρες που κατέχουν αυτά είναι δεδομένες με τη διάδοση και τον περιορισμό τους να διέπονται από πλήθος συνθηκών και δεσμεύσεων⁴.

⁴ ΗΕ Γραφείο για Υποθέσεις Αφοπλισμού - UN Office for Disarmament Affairs (UNODA) <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/> (προσπελάστηκε 14 Φεβ 2019)
Διεθνής Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας - International Atomic Energy Agency (IAEA) <https://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/international-atomic-energy-agency/> (προσπελάστηκε 14 Φεβ 2019)

Σελίδα σκόπιμα κενή

Κεφάλαιο Πρώτο

Συγκριτική Ανάλυση της Παγκόσμιας Αγοράς Εξοπλισμών

1.1 Διεθνείς Τάσεις Εξοπλισμών

1.1.1 Γενικά. Την τελευταία πενταετία (2014-18) παρατηρήθηκε αύξηση του όγκου των κύριων εξοπλισμών κατά 7,8% σε σχέση με την τελευταία πενταετία (2009-13) και 23% σε σχέση με την αντίστοιχη του 2004-08⁵. Οι πέντε μεγαλύτεροι εξαγωγείς ήταν οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Κίνα⁶. Οι πέντε μεγαλύτεροι εισαγωγείς ήταν η Σαουδική Αραβία, η Ινδία, η Αίγυπτος, η Αυστραλία και η Αλγερία. Η συνολική εμπορική τάση παγκοσμίως παρουσιάζει ανοδική πορεία από το 2002 και έπειτα, όπου από 18 δις δολάρια που ήταν, ανήλθε σταδιακά στα 31 δις δολάρια περίπου το 2017⁷. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξε πτώση στα 18 δις δολάρια το 2002 μετά από συνεχή καθοδική πορεία από το μέγιστο όλων των εποχών το 1981, της τάξεως των 42 δις δολαρίων περίπου.

Η ροή όπλων προς την Μέση Ανατολή αυξήθηκε κατά 87% (!) την τελευταία πενταετία σε σχέση με την προηγούμενη, ενώ υπήρξε αντίστοιχη μείωση σε όλες τις άλλες περιφέρειες, ήτοι Αφρικής, Αμερικής, Ασίας-Ωκεανίας και Ευρώπης.

1.1.2 Εξαγωγές Εξοπλισμών. Συνολικά καταγράφονται 67 χώρες ως εξαγωγείς κυρίου αμυντικού υλικού την τελευταία πενταετία. Οι πέντε μεγαλύτεροι εξαγωγείς (ΗΠΑ, Ρωσία, Γαλλία, Γερμανία και Κίνα) καταλαμβάνουν το 75% της παγκόσμιας αγοράς⁸, παραμένουν οι ίδιοι σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία, ενώ παρουσιάζεται αύξηση του συνολικού μεριδίου τους στην αγορά, της τάξεως του 10%. Αύξηση εξαγωγών παρουσιάζουν οι ΗΠΑ, Γαλλία και Γερμανία, η Κίνα θα λέγαμε παρουσιάζει οριακή αύξηση, ενώ η Ρωσία παρουσιάζει σχετική πτώση⁹. Από τους εξαγωγείς, οι 25 πρώτοι καλύπτουν σχεδόν το σύνολο της αγοράς (99%), ενώ το συντριπτικό μερίδιο κατέχουν οι ΗΠΑ και η ΕΕ (87%)¹⁰.

1.1.2.1 ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ παραμένουν αδιαμφισβήτητα ο μεγαλύτερος εξαγωγέας κυρίου αμυντικού υλικού με τάσεις ανόδου, όσον αφορά το μερίδιο της αγοράς. Ειδικότερα παρουσίασαν αύξηση εξαγωγών κατά 29% σε σχέση με την

⁵ Αναλυτικά όπως στην Γράφημα 1 του Παραρτήματος «Α»

⁶ Όπως παραπάνω Πίνακας 1 και σχηματικά Γράφημα 9

⁷ Παγκόσμια Τράπεζα: Δαπανώμενα ποσά εξοπλισμών παγκοσμίως
<https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.MPRT.KD> (προσπελάστηκε 21 Μαρ 2019)

⁸ Αναλυτικά όπως στην Πίνακας 1 και σχηματικά όπως στην Γράφημα 3 του Παραρτήματος «Α»

⁹ Όπως παραπάνω, Γράφημα 4

¹⁰ Όπως παραπάνω, Πίνακας 1

προηγούμενη πενταετία και αύξηση 6% του ποσοστού του μεριδίου τους στην παγκόσμια αγορά (από 30% σε 36%), αυξάνοντας επιβλητικά τη διαφορά με τη δεύτερη μεγαλύτερη εξαγωγική χώρα, την Ρωσία. Η σχετική διαφορά των δύο χωρών αυξήθηκε από 12% την πενταετία 2009-13 σε 75% την πενταετία 2014-18¹¹.

Η Μέση Ανατολή αναδεικνύεται ο καλύτερος πελάτης των ΗΠΑ, αφού πάνω από τις μισές εξαγωγές έχουν προορισμό αυτή (52% των συνολικών εξαγωγών των ΗΠΑ), παρουσιάζοντας θεαματική αύξηση 134% σε σύγκριση με την προηγούμενη πενταετία. Την ίδια αυξητική τάση παρουσιάζει και η Αφρική (26%) ενώ πτώση καταγράφεται στην Ασία-Ωκεανία (-16%), Ευρώπη (-8.1%) και Αμερική (-4,8%).

Συνολικά 98 χώρες αποτελούν τους πελάτες των ΗΠΑ, πελατολόγιο κατά πολύ μεγαλύτερο από οποιονδήποτε άλλο προμηθευτή, με την Σαουδική Αραβία να πρωτοστατεί. Η Σαουδική Αραβία παραλαμβάνει 22% των εξαγωγών των ΗΠΑ, παρουσιάζοντας αλματώδη αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία, όπου καταλάμβανε μόλις το 4,9%. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι αγορές της είναι σχεδόν τριπλάσιες σε σχέση με τον δεύτερο εισαγωγέα των ΗΠΑ, την Αυστραλία. Σημαντικές αυξήσεις εισαγωγών από τις ΗΠΑ παρουσίασαν επίσης το Ισραήλ, η Ταϊβάν και το Κατάρ, ενώ τις μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφουν η Σιγκαπούρη, η Νότια Κορέα και το Πακιστάν.

Όσον αφορά το είδος του κυρίου αμυντικού υλικού που εξάγουν οι ΗΠΑ, κυρίαρχη θέση κατέχουν τα πολεμικά αεροσκάφη, τα οποία παραδόθηκαν σε 14 χώρες συνολικά, και όπως προκύπτει από τις ισχύουσες παραγγελίες, θα συνεχίσουν να κυριαρχούν στις εξαγωγές. Με το τέλος του 2018 καταγράφονται παραγγελίες 891 αεροσκαφών, κυρίως F-35 και F-16Vs.

Τα πολεμικά αεροσκάφη ακολουθούν οι κατευθυνόμενοι πύραυλοι, αντιπροσωπεύοντας το 19% των εξαγωγών. Οι εξαγωγές αυτές αφορούν κυρίως σε πυραύλους cruise και βαλλιστικούς με τα βεληνεκή τους να κυμαίνονται από 250-400 χλμ. Κύριο λόγο ζήτησης των αμυντικών βαλλιστικών πυραυλικών συστημάτων αποτελεί η αύξηση της ανησυχίας σε περιοχές του πλανήτη σχετικά με τις δυνατότητες προσβολής που αποκτήθηκαν την τελευταία 10ετία. Από το 1999 έως το 2008, οι ΗΠΑ ήταν ο μόνος εξαγωγέας αυτών των συστημάτων. Το 2016 το Ισραήλ παρέδωσε το πρώτο αμυντικό βαλλιστικό σύστημα στην Ινδία, ενώ ακολούθησαν η Γαλλία το 2017 παραδίδοντας στην Σιγκαπούρη και η Ρωσία το 2018 στην Κίνα. Η Ρωσία επίσης έχει λάβει παραγγελίες και από την Τουρκία το 2017 και την Ινδία το

¹¹ Όπως παραπάνω, Γράφημα 3

2018. Μεγάλο επίσης μερίδιο εξαγωγών των ΗΠΑ καταλαμβάνουν οι αντιαρματικοί πυραυλοι (36.500 τεμάχια) και οι κατευθυνόμενες βόμβες (53.500 τεμάχια).

Αδιαμφισβήτητα οι ΗΠΑ αποτελούν, όπως και στο παρελθόν, το μεγαλύτερο εξαγωγέα βαλλιστικών πυραυλικών συστημάτων. Παρά όλα αυτά και παρά το γεγονός ότι έχουν τη δυνατότητα να παράγουν σχεδόν τα πάντα σε ότι αφορά στους εξοπλισμούς, οι ΗΠΑ έρχονται στη 16^η θέση στην κατάταξη των μεγαλύτερων εισαγωγέων παγκοσμίως, παρουσιάζοντας όμως θεαματική πτώση σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία (47%). _____

1.1.2.2 Ρωσία. Οι εξαγωγές της Ρωσίας παρουσίασαν πτώση σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία κατά 17%. Η πτώση οφείλεται στην μείωση των παραγγελιών των δύο μεγαλύτερων πελατών της, της Ινδίας και της Βενεζουέλας. Παρά το γεγονός ότι η Ινδία παραμένει ο καλύτερος πελάτης, τις συνολικές εξαγωγές επηρέασε η μείωση των παραγγελιών της στο ήμισυ σχεδόν σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία (42%). Το ίδιο, αλλά σε εντονότερο βαθμό συνέβη και με την Βενεζουέλα, η οποία έρχεται 5^η στην κατάταξη των πελατών της, αλλά μείωσε τις παραγγελίες σχεδόν στο μηδέν, περιορίζοντας αυτές κατά 96% σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία.

Συνολικά 55 χώρες αποτελούν το πελατολόγιο της Ρωσίας, όταν σχεδόν οι μισές εξαγωγές (55%) απευθύνονται στους 3 κύριους πελάτες της, την Ινδία, την Κίνα και την Αλγερία¹². Περιφερειακά καλύτεροι πελάτες είναι κατά σειρά η Ασία-Ωκεανία (60%), η Αφρική (17%), η Μέση Ανατολή (16%), η Ευρώπη (5,8%) και η Αμερική (1,4%).

Στην περιφέρεια της Μέσης Ανατολής, που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη χώρα μας, είναι αξιοσημείωτο ότι υφίσταται σημαντική αύξηση Ρωσικών εξαγωγών με την Αίγυπτο και το Ιράκ να πρωτοστατούν. Οι παραδόσεις στο Ιράκ παρουσίασαν αύξηση της τάξης του 780% (!) και της Αιγύπτου της τάξεως του 150%.

1.1.2.3 Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι εξαγωγές της ΕΕ κατέλαβαν πλέον του ¼ της παγκόσμιας αγοράς (27%) την τελευταία πενταετία. Οι «πέντε μεγάλοι» της ΕΕ είναι κατά σειρά η Γαλλία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο (ΗΒ), η Ισπανία και η Ιταλία. Αυτοί κατέχουν το 23% από το συνολικό 27% της παγκόσμιας αγοράς που καταλαμβάνει η ΕΕ, παρουσιάζοντας αύξηση εξαγωγών σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία (2%).

¹² Όπως παραπάνω, Πίνακας 1

Κύριος προορισμός αναδείχθηκε η Μέση Ανατολή με την Γαλλία να πρωτοστατεί παρουσιάζοντας αύξηση 261% (!), ακολουθούμενη από την Γερμανία, την Ιταλία και το ΗΒ (125%, 75% και 30% αντίστοιχα). Εντύπωση προκαλεί η αύξηση των Ισπανικών εξαγωγών προς την Ασία-Ωκεανία, όπου παρουσιάστηκε αύξηση 215% (!).

Το αμυντικό υλικό της Γαλλίας εξάγεται κυρίως στη Μέση Ανατολή και την Ασία-Ωκεανία και μερικώς, σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, στην Αμερική και στην Αφρική. Καλύτερος πελάτης της αποδείχθηκε η Αίγυπτος ακολουθούμενη από την Ινδία¹³.

Η Γερμανία αντίστοιχα προμηθεύει με αμυντικό υλικό κυρίως την Ασία-Ωκεανία και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και την Μέση Ανατολή και σε μικρότερες ποσότητες την Αμερική και την Αφρική. Αιχμή του δόρατος των εξαγωγών της αποτελούν τα υποβρύχια, τα οποία αποτελούν το ήμισυ αυτών¹⁴.

Όσον αφορά το ΗΒ, το ήμισυ των εξαγωγών του κατευθύνεται στην Μέση Ανατολή, με τον κύριο όγκο να απευθύνεται στην Σαουδική Αραβία και το Ομάν¹⁵.

1.1.2.4 Κίνα. Οι εξαγωγές της Κίνας παρουσιάζουν σχετική στασιμότητα την τελευταία πενταετία (αύξηση 2,7%) συγκρινόμενες με την εκρηκτική αύξηση (195%) προ 10ετίας (σύγκριση 2004-2008 και 2009-2013).

Κύριο προορισμό αυτών αποτελεί η Ασία-Ωκεανία (70%) ακολουθούμενη από την Αφρική (20%) και την Μέση Ανατολή (6,1%). Το πελατολόγιο της περιλαμβάνει 53 χώρες και είναι αυξημένο σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία (41 χώρες). Καλύτερος πελάτης, όπως συμβαίνει τα τελευταία 40 χρόνια μετά την διάλυση της ΕΣΣΔ, αναδείχθηκε το Πακιστάν, το οποίο απορρόφησε το 1/3 των κινεζικών εξαγωγών (37%)¹⁶.

Καταλυτικό ρόλο στην διατήρηση περιορισμένων γενικά των Κινεζικών εξαγωγών παγκοσμίως είχε το γεγονός ότι 4 από τις 10 χώρες που αποτελούν τους μεγαλύτερους εισαγωγείς παγκοσμίως δεν προβαίνουν σε παραγγελίες για πολιτικούς λόγους.

Αξιοσημείωτο είναι βέβαια το γεγονός ότι η βελτίωση της Κίνας σε τεχνολογίες αιχμής την κατέστησε πρώτη σε εξαγωγές σε Μη Επανδρωμένα Πολεμικά Αεροχήματα (UCAVs).

¹³ Όπως παραπάνω, Πίνακας 1

¹⁴ Όπως παραπάνω, Πίνακας 1

¹⁵ Όπως παραπάνω, Πίνακας 1

¹⁶ Όπως παραπάνω, Πίνακας 1

1.1.2.5 Διάφορες Χώρες. Σημαντική αύξηση εξαγωγών παρουσίασαν την τελευταία πενταετία η Νότια Κορέα (94%) και η Τουρκία (170% !), καταλαμβάνοντας την 11^η και 14^η θέση αντίστοιχα στον πίνακα εξαγωγών¹⁷. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι και οι δύο χώρες έχουν υιοθετήσει πολιτικές ενίσχυσης των εξαγωγών αμυντικού υλικού. Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως η ιστορία έχει δείξει, είναι δύσκολη η επικράτηση και διατήρηση στο συχνά μεταβαλλόμενο και ανταγωνιστικό περιβάλλον των εξοπλισμών. Παράδειγμα αποτελεί η Σουηδία, η οποία έπεσε από την 7^η στην 15^η θέση μεταξύ των δύο εξεταζόμενων περιόδων.

1.1.3 Εισαγωγές Εξοπλισμών. Συνολικά εμφανίζονται 155 χώρες, οι οποίες εισήγαγαν αμυντικό υλικό την τελευταία πενταετία, με την πρώτη πεντάδα (πέντε μεγαλύτεροι εισαγωγείς) να αποτελούν η Σαουδική Αραβία (διέθεσε 10,29% του ΑΕΠ), η Ινδία (2,5% του ΑΕΠ), η Αίγυπτος (1,29% του ΑΕΠ), η Αυστραλία (1,99% του ΑΕΠ) και η Αλγερία (5,71% του ΑΕΠ)¹⁸. Οι εισαγωγές τους συνιστούν το 1/3 (35%) του συνόλου των εισαγωγών παγκοσμίως¹⁹. Από αυτές, οι Σαουδική Αραβία και Ινδία ήταν μεταξύ των πέντε μεγαλύτερων εισαγωγέων και την προηγούμενη πενταετία²⁰, δηλωτικό της πρόθεσης εξοπλισμού τους σε σταθερή και αυξανόμενη βάση, αλλά και της εξάρτησής τους από πηγές του εξωτερικού.

1.1.3.1 Αφρική. Οι εισαγωγές στην Αφρική παρουσίασαν μικρή μείωση την τελευταία πενταετία (6,5%), με την Αλγερία να παραλαμβάνει το ήμισυ του συνόλου των εισαγωγών αυτής (56%)²¹.

Οι χώρες της Βόρειας Αφρικής (Αλγερία, Λιβύη, Μαρόκο, Τυνησία) εισήγαγαν το μεγαλύτερο μέρος των εξοπλισμών(75%), παρουσιάζοντας αύξηση εισαγωγών σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία κατά 20%. Το αντίθετο συνέβη με τις χώρες της υπο-Σαχάριας Αφρικής (κυρίως Νιγηρία, Αγκόλα, Σουδάν, Καμερούν και Σενεγάλη), όπου παρατηρήθηκε μείωση εξοπλισμών στο ήμισυ (-45%).

Κύριο προμηθευτή της Αφρικής αποτέλεσε η Ρωσία, η οποία προμήθευσε το ήμισυ του εξοπλισμού στη Βόρεια Αφρική (49%) και το ¼ στην υπο-Σαχάρια (28%). Στη Βόρεια Αφρική ακολουθούν οι ΗΠΑ (15%), η Κίνα (10%), η Γαλλία (7,8%) και

¹⁷ Όπως παραπάνω, Πίνακας 1

¹⁸ Όπως παραπάνω, Γράφημα 10 και Παγκόσμια Τράπεζα: Στρατιωτικές Δαπάνες (% του ΑΕΠ) <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS> (προσπελάστηκε 21 Μαρ 2019)

¹⁹ Όπως παραπάνω, Γράφημα 7

²⁰ Όπως παραπάνω, Γράφημα 5

²¹ Όπως παραπάνω, Πίνακας 2

η Γερμανία (7,7%). Στην υπο-Σαχάρια Αφρική ακολουθούν η Κίνα (24%), η Ουκρανία (8,3%), οι ΗΠΑ (7,1%) και η Γαλλία (6,1%).

1.1.3.2 Κεντρική και Νότια Αμερική. Υφίσταται αντίθεση στις εισαγωγές εξοπλισμών, οι οποίες αποτελούν το 3,4% των παγκοσμίων, όπου παρατηρείται αύξηση στην κεντρική Αμερική (49%) και μείωση στη Νότια (51%), μεταξύ των δύο εξεταζομένων περιόδων.

Κύριος προμηθευτής είναι οι ΗΠΑ (30%) , ακολουθούμενη από την Γαλλία (13%) και την Γερμανία (9.7%). Η Ολλανδία έρχεται δεύτερη, όσον αφορά στην Κεντρική Αμερική (16%).

Μεγαλύτερος εισαγωγέας στην Κεντρική Αμερική ήταν το Μεξικό με αύξηση 49%, λόγω της συμμετοχής των Μεξικανικών ΕΔ στην καταπολέμηση των ναρκωτικών.

Αντίστοιχα στην Νότια Αμερική η Βραζιλία αναδείχθηκε η μεγαλύτερη εισαγωγέας, παρά το γεγονός της μείωσης των προμηθειών κατά το 1/3 περίπου (28%). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Βενεζουέλα, η οποία ήταν κατά βάση η μεγαλύτερη εισαγωγέας αμυντικού υλικού στην Νότια Αμερική τα προηγούμενα χρόνια, μείωσε κατακόρυφα τις αγορές (-83%), λόγω της σοβαρής οικονομικής κρίσης που βίωσε και βιώνει η χώρα.

1.1.3.3 Ασία-Ωκεανία. Παρά το γεγονός της μείωσης των εισαγωγών κατά 6,7% σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία, η υπόψη περιφέρεια απορρόφησε σχεδόν το ήμισυ των παγκόσμιων εξοπλισμών (40%), με την Ρωσία να αναδεικνύεται σε κύριο πάροχο (31%), ακολουθούμενη από τις ΗΠΑ (27%) και την Κίνα (9%). Μεγαλύτεροι εισαγωγείς ήταν η Ινδία, η Αυστραλία, η Κίνα, η Νότια Κορέα και το Βιετνάμ²².

α. Αυστραλία

Η Αυστραλία αισθανόμενη την αυξανόμενη ένταση στην περιφέρεια της Ασίας-Ειρηνικού Ωκεανού προχώρησε σε ραγδαία αύξηση των εξοπλισμών της (37%), η οποία καταγράφεται ως η μεγαλύτερη μετά το 1950, καθιστώντας την 4^η παγκοσμίως σε εισαγωγές την τελευταία πενταετία²³.

Στο πλαίσιο των προμηθειών έλαβε χώρα μέριμνα, ώστε όλοι οι κλάδοι να αναβαθμισθούν και να εξοπλισθούν με σύγχρονο υλικό. Κυρίως μέριμνα δόθηκε στα πολεμικά αεροσκάφη και στα πλοία, με σκοπό τη διεξαγωγή αεροναυτικού πολέμου,

²² Όπως παραπάνω, Γράφημα 6

²³ Όπως παραπάνω, Γράφημα 10

καθόσον το θαλάσσιο στοιχείο κυριαρχεί στο επιχειρησιακό περιβάλλον της χώρας²⁴. Στο πλαίσιο αυτό παρελήφθησαν από τις ΗΠΑ μαχητικά αεροσκάφη F-35 και από την Ισπανία αεροσκάφη ανθυποβρυχιακού πολέμου.

β. Νότια Ασία

Το διαφιλονικούμενο Κασμίρ μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν φαίνεται ότι δεν επηρέασε τις παραγγελίες αμυντικού υλικού με αποτέλεσμα να παρατηρηθεί συνολική πτώση εισαγωγών μεταξύ των δύο εξεταζομένων περιόδων. Αναμένεται να δούμε πως θα επηρεάσει στο μέλλον τους εξοπλισμούς των δύο χωρών η τελευταία κρίση που έλαβε χώρα μετά την κατάρριψη ενός μαχητικού αεροσκάφους της Ινδίας από το Πακιστάν²⁵.

Η Ινδία εισήγαγε το 1/10 των παγκόσμιων εξοπλισμών (9,5%)²⁶ και ανήλθε 2^η στην παγκόσμια κατάταξη²⁷, παρά το γεγονός ότι υπήρξε αρκετά μεγάλη μείωση στις παραγγελίες της (24%) μεταξύ των εξεταζομένων περιόδων. Η μείωση εκτιμάται ότι οφείλεται στις καθυστερήσεις παράδοσης των παραγγελιών της σε μαχητικά αεροσκάφη από τη Ρωσία (παραγγελία του 2001) και σε υποβρύχια από τη Γαλλία (παραγγελία του 2008). Ενδεχομένως, η ολοκλήρωση των παραγγελιών αυτών να την κατέτασσε πρώτη στη λίστα εισαγωγών. Κύριος προμηθευτής της ήταν η Ρωσία (58%), ακολουθούμενη από το Ισραήλ, τις ΗΠΑ και τη Γαλλία.

Σημαντική μείωση παρουσίασαν οι εισαγωγές του Πακιστάν (-39%) μεταξύ των δύο εξεταζομένων περιόδων²⁸. Οι ΗΠΑ παρουσιάζονται διστακτικές ως προς την πώληση ή την παραχώρηση στρατιωτικής βοήθειας, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές των ΗΠΑ στη χώρα αυτή να παρουσιάσουν δραματική πτώση (-81%). Ως αποτέλεσμα αυτού το Πακιστάν έχει στραφεί σε άλλες εξωτερικές πηγές. Έτσι το 2018 παρήγγειλε 4 φρεγάτες και 30 επιθετικά ελικόπτερα από τη γειτονική μας Τουρκία.

γ. Κίνα

Παρά το γεγονός της εκπληκτικής αύξησης της παραγωγής στρατιωτικού εξοπλισμού με την εγχώρια αμυντική της βιομηχανία, η Κίνα προέβη σε σημαντικές αγορές, οι οποίες την κατέστησαν 6^η στην παγκόσμια κατάταξη εισαγωγών αμυντικού υλικού²⁹. Σταθερά όμως η Κίνα απεξαρτητοποιείται από τις ξένες αγορές και έτσι παρουσιάζει

²⁴ Το ίδιο εκτιμάται ότι έχει εφαρμογή και για τη χώρα μας, αφού στο Αιγαίο Πέλαγος και στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο κυριαρχεί το θαλάσσιο στοιχείο.

²⁵ Ένταση μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν
<https://www.euronews.com/2019/02/28/pakistani-prime-minister> (προσπελάστηκε 21 Μαρ 2019)

²⁶ Όπως παραπάνω, Γράφημα 7

²⁷ Όπως παραπάνω, Γράφημα 10 και Πίνακας 2

²⁸ Όπως παραπάνω, Πίνακας 2

²⁹ Όπως παραπάνω, Γράφημα 10 και Πίνακας 2

μείωση (-7%) των εισαγωγών μεταξύ των εξεταζομένων περιόδων. Κύριος προμηθευτής της είναι η Ρωσία (70%), από την οποία εξαρτάται κυρίως σε κινητήρες αεροσκαφών, μεγάλα πλοία και αντιαεροπορικά πυραυλικά συστήματα.

1.1.3.4 Ευρώπη. Η οικονομική κρίση που επικρατεί στην Ευρώπη από το 2008 είχε αντίκτυπο και στις εισαγωγές αμυντικού υλικού, οδηγώντας πολλές χώρες στη μείωση των παραγγελιών τους. Έτσι εμφανίζεται μείωση 13% στο σύνολο των Ευρωπαϊκών χωρών³⁰.

Η Ρωσία, μετά την προσάρτηση της Κριμαίας, έχει πάψει να αποτελεί εισαγωγή ή εξαγωγή για όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες. Προ του 2014 υπήρχαν εισαγωγές από τη Ρωσία, όπως επίσης και τεράστιες παραγγελίες σε Ευρωπαϊκές χώρες.

Οι Ευρωπαϊκές χώρες, στο πέρασμα των χρόνων και στην προσπάθεια εμβάθυνσης στην κοινή άμυνα και ασφάλεια καταβάλουν προσπάθειες για περισσότερη συνεργασία στον τομέα αυτό. Ως αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής υφίστανται διάφορα προγράμματα (Projects) για την «εγχώρια» (ευρωπαϊκή) παραγωγή αμυντικού υλικού. Οι προσπάθειες αυτές σίγουρα είναι θετικές, δεν μπορούν όμως να καλύψουν τα κενά της Ένωσης στις δυνατότητες που απαιτούνται για την υλοποίηση του επιπέδου φιλοδοξίας της *Headline Goal 2010*³¹. Η ενεργοποίηση της PESCO ενδεχομένως να φέρει πιο απτά και γρήγορα αποτελέσματα, ιδιαίτερα τώρα μετά το Brexit, όπου σύμφωνα με πολλούς αναλυτές, το HB ήταν αυτό που αποτελούσε το σημείο τριβής στην πλήρη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της PESCO³². Παρόλα αυτά οι ΗΠΑ παραμένουν κύριος προμηθευτής αμυντικού υλικού για τις Ευρωπαϊκές χώρες καταλαμβάνοντας σχεδόν το ήμισυ των εισαγωγών (41%) με αιχμή του δόρατος το μαχητικό αεροσκάφος F-35. Σημαντικό ρόλο στις παραγγελίες αμυντικού υλικού παίζουν οι διακρατικές σχέσεις των κ-μ της ΕΕ με τις ΗΠΑ. Στη βάση αυτού τα κ-μ αντί να παραγγείλουν αμυντικό υλικό από

³⁰ Ενδεικτική ανάλυση όπως στην Πίνακας 2 του Παραρτήματος «Α»

³¹ *Headline Goal 2010*

<https://eas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-of-a-common-security-and-defence-policy- en> (προσπελάστηκε 15 Μαρ 2019)

Civilian Headline Goal 2010

<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014823%202007%20INIT> (προσπελάστηκε 15 Μαρ 2019)

³² *Treaty of Lisbon*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT> (προσπελάστηκε 15 Μαρ 2019)

Protocol No 10 on PESCO established of the Treaty on European Union (Treaty of Lisbon)

Council Decision establishing Permanent Structured Cooperation (PESCO) and determining the list of Participating Member States (CFSP/PESC 1063)

«ομόσταυλους» τους στην ΕΕ, προσφεύγουν στην προμήθεια εξοπλισμών από τις ΗΠΑ. Για παράδειγμα, το 2018, το Βέλγιο και η Σλοβακία παρήγγειλαν μαχητικά αεροσκάφη στις ΗΠΑ και το ΗΒ αεροσκάφη ανθυποβρυχιακού πολέμου. Το γεγονός αυτό επιτείνεται στις «βόρειες» χώρες που είναι κοντά ή συνορεύουν με τη Ρωσία. Χώρες όπως η Νορβηγία, η Σουηδία, η Πολωνία και η Ρουμανία προέβησαν σε μεγάλες παραγγελίες στις ΗΠΑ.

Η Ουκρανία έχει μηδενίσει σχεδόν τις παραγγελίες της, δεδομένης της οικονομικής κρίσης, η οποία την έχει οδηγήσει να στηρίζεται σε εξωτερική βοήθεια.

1.1.3.5 Μέση Ανατολή. Ο «παράδεισος» των προμηθειών για τις χώρες που εξάγουν αμυντικό αποδείχθηκε η Μέση Ανατολή την τελευταία πενταετία, εμφανίζοντας κατακόρυφη αύξηση (87%). Τέσσερις από τις 10 χώρες με τις μεγαλύτερες εισαγωγές παγκοσμίως ήταν από την περιοχή αυτή (Σαουδική Αραβία, Αίγυπτος, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και Ιράκ)³³. Κύριος προμηθευτής ήταν οι ΗΠΑ (54%), ακολουθούμενες από τη Ρωσία (9,6%) και τη Γαλλία (8,6%).

α. Περιοχή του Κόλπου

Η γενικότερη κατάσταση των σχέσεων μεταξύ των χωρών του Κόλπου έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην κατακόρυφη αύξηση των προμηθειών αμυντικού υλικού. Ειδικότερα, οι άσχημες σχέσεις μεταξύ της Σαουδικής Αραβίας-ΗΑΕ και του Ιράν, ο εμφύλιος πόλεμος στην Υεμένη που μαίνεται από το 2015, οι εχθρικές σχέσεις μεταξύ του Κατάρ και της Σαουδικής Αραβίας-ΗΑΕ από το 2017 είναι τα συνθετικά στοιχεία που καθιστούν την περιοχή ασταθή.

Η Σαουδική Αραβία διπλασίασε τις προμήθειες αμυντικού υλικού μεταξύ των δύο εξεταζομένων περιόδων, καταλαμβάνοντας έτσι την 1^η θέση σε εισαγωγές εξοπλισμών παγκοσμίως. Κύριος προμηθευτής της ήταν οι ΗΠΑ, οι οποίες την εφοδίασαν με μαχητικά αεροσκάφη εξοπλισμένα με πυραύλους cruise, αντιαεροπορικά πυραυλικά συστήματα και άρματα μάχης. Οι εξοπλισμοί της Σαουδικής Αραβίας περιλαμβάνουν επίσης τεθωρακισμένα οχήματα από τον Καναδά, φρεγάτες από την Ισπανία και μικρού βεληνεκούς βαλλιστικούς πυραύλους από τη Ουκρανία.

Τα ΗΑΕ κατετάγησαν στην 7^η θέση των χωρών εισαγωγής με κύριο προμηθευτή τις ΗΠΑ (64%). Οι προμήθειες από τις ΗΠΑ περιελάμβαναν κυρίως πυραυλικά αμυντικά συστήματα, μικρού βεληνεκούς βαλλιστικούς πυραύλους, Τεθωρακισμένα Οχήματα Μεταφοράς Προσωπικού (ΤΟΜΠ), ενώ η Γαλλία

³³ Αναλυτικά όπως στην Γράφημα 10 και Πίνακας 2 του Παραρτήματος «Α»

προμήθευσε κορβέτες. Εκτιμάται ότι κάποια από τα ΤΟΜΠ διατέθησαν από τα ΗΑΕ στην πολιτοφυλακή στην Υεμένη.

Το Κατάρ διπλασίασε τις προμήθειες αμυντικού υλικού (225%) με κύριο προμηθευτή τις ΗΠΑ. Άλλες πηγές αποτέλεσαν η Γερμανία (άρματα μάχης), η Γαλλία (μαχητικά αεροσκάφη), η Κίνα (μικρού βεληνεκούς βαλλιστικοί πύραυλοι) και η Ρωσία (μικρού βεληνεκούς αντιαεροπορικά συστήματα).

β. Ιράκ-Συρία

Η σύρραξη στην περιοχή επηρέασε, όπως ήταν αναμενόμενο, διαφορετικά τις δύο χώρες. Το Ιράκ προέβη σε αύξηση των προμηθειών αμυντικού υλικού, οι οποίες το κατέταξαν 8^ο στον πίνακα εισαγωγών, ενώ η Συρία, μαστιζόμενη από τον εμφύλιο, ανέστειλε τις προμήθειες και κατετάγη στην 60^η θέση.

Το Ιράκ προμηθεύτηκε μεγάλη ποικιλία όπλων περιλαμβάνουσα μαχητικά αεροσκάφη και επιθετικά ελικόπτερα, κυρίως από τις ΗΠΑ και τη Ρωσία. Συνολικά παρουσίασε μεγάλη αύξηση εισαγωγών την τελευταία πενταετία (139%) σε αντίθεση με την Συρία που παρουσίασε κατακόρυφη πτώση (-87%). Η Ρωσία εξήγαγε αμυντικό υλικό υψηλής αξίας κατά την προηγούμενη πενταετία στη Συρία, το οποίο περιορίστηκε σε χαμηλής αξίας υλικό την τελευταία πενταετία. Το 2018 όμως παρέδωσε στη Συρία 3 αντιαεροπορικά συστήματα μεγάλου βεληνεκούς, σηματοδοτώντας έτσι την επανέναρξη εξαγωγών στη Συρία αμυντικού υλικού μεγάλης αξίας.

1.2 Αμυντικές Δαπάνες και Στρατιωτική Ισχύς κατά Χώρα (Οι 5 «ισχυροί» & Ελλάδα-Κύπρος- Τουρκία)

Έχοντας αναλύσει τις τάσεις της παγκόσμιας αγοράς, κρίνεται σκόπιμο να αναλυθεί και το κόστος των αμυντικών δαπανών. Ως αμυντικές δαπάνες ορίζονται, σύμφωνα με τον ορισμό του ΝΑΤΟ, «τα ποσά που διατίθενται από την κυβέρνηση ενός κράτους για την πληρωμή των αναγκών των ΕΔ»³⁴. Αυτές περιλαμβάνουν τα λειτουργικά έξοδα και τους εξοπλισμούς. Σκοπός της σύγκρισης είναι η αποτύπωση της στρατιωτικής ισχύος σε σχέση με τις αμυντικές δαπάνες, χωρίς να εξετάζεται βέβαια το διατιθέμενο προσωπικό, που συνιστά το επόμενο καθοριστικό στοιχείο υπολογισμού της στρατιωτικής ισχύος. Λόγω του περιορισμένου της έκτασης της παρούσας θα αναλυθούν οι αμυντικές δαπάνες των 5 ισχυρότερων ΕΔ παγκοσμίως

³⁴ ΝΑΤΟ: Ορισμός Αμυντικών Δαπανών
https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_03/190314-pr2018-34-eng.pdf
(προσπελάσθηκε 16 Μαρ 2019)

(ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Ινδία και Γαλλία)³⁵, καθώς και των χωρών αμέσου ενδιαφέροντος, ήτοι της Ελλάδας, της Κύπρου και της Τουρκίας. Αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι πως στην περίπτωση της χώρας μας, καθώς και της Κύπρου και της Τουρκίας, όπου η στρατιωτική θητεία είναι υποχρεωτική, ο ιδιωτικός τομέας συμβάλλει έμμεσα στις αμυντικές δαπάνες, αφού στερεί υγιές εργατικό δυναμικό από την παραγωγική διαδικασία.

Οι παγκόσμιες αμυντικές δαπάνες συνολικά σε σχέση με το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) ακολούθησαν πτωτική πορεία από το 6% περίπου μετά τον Β΄ΠΠ στο 2-2,5%, όπου έχουν σταθεροποιηθεί από το 1995 και εντεύθεν³⁶. Την αντίθετη πορεία ακολούθησαν οι παγκόσμιες στρατιωτικές δαπάνες σε απόλυτους αριθμούς, ξεκινώντας από τα 3 δις δολάρια περίπου μετά τον Β΄ΠΠ και φθάνοντας την τελευταία δεκαετία στα 1,6-1,8 τρις δολάρια³⁷. Σε σχέση με το ποσοστό του εθνικού προϋπολογισμού που δαπανάται παγκοσμίως η εικόνα είναι σταθερή από το 2000 και εντεύθεν, στο 6-6,8%³⁸. Αναλύοντας τα παραπάνω σε βάθος 10ετίας προκύπτει ότι σε μια παγκόσμια οικονομία με ανοδική τάση, οι στρατιωτικές δαπάνες ποσοστιαία σε σχέση με το ΑΕΠ και τον εθνικό προϋπολογισμό είναι σχεδόν σταθερές, ενώ σε απόλυτους αριθμούς βαίνουν συνεχώς αυξανόμενες. Δυστυχώς δεν υφίσταται ακριβής μέτρηση της απόλυτης στρατιωτικής ισχύος αλλά συγκριτική κατάταξη, ώστε να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα για την σχετική αποδοτικότητα της στρατιωτικής δαπάνης. Με βάση όμως τα σύγχρονα οπικά συστήματα, που είναι μεγαλύτερης ακρίβειας, καταστροφικότητας και αυτονομίας, τα οποία απαιτούν λιγότερο προσωπικό για την υπηρετήσή τους, και σε κάποιες περιπτώσεις λειτουργούν και χωρίς αυτό (π.χ. UCAVs), εξάγεται εύκολα το συμπέρασμα ότι και η απόλυτη στρατιωτική ισχύς βαίνει αυξανόμενη.

³⁵ Σύμφωνα με τη σχετική αρθρογραφία στο ιντερνέτ ως ισχυρότερες ΕΔ παγκοσμίως εμφανίζονται κατά σειρά οι ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Ινδία και Γαλλία. Στην κορυφή της λίστας οι αναλυτές συμφωνούν, με μικροδιαφορές να παρουσιάζονται στο υπόλοιπο της λίστας, αναλόγως της μεθόδου υπολογισμού της συνολικής στρατιωτικής ισχύος. Σχετικά παρατίθενται οι παρακάτω ιστότοποι, ένας του 2019 και ένας του Ιουνίου 2018 αντίστοιχα:

<https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp> (προσπελάστηκε 15 Μαρ 2019)

<https://www.businessinsider.com/most-powerful-militaries-in-the-world-ranked-2018-2#5-france-21> (προσπελάστηκε 15 Μαρ 2019)

³⁶ Παγκόσμια Τράπεζα: Παγκόσμιο ποσοστό στρατιωτικών δαπανών έναντι του ΑΕΠ <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS> (προσπελάστηκε 15 Μαρ 2019)

³⁷ Παγκόσμια Τράπεζα: Στρατιωτικές δαπάνες παγκοσμίως σε απόλυτους αριθμούς <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.CD> (προσπελάστηκε 15 Μαρ 2019)

³⁸ Παγκόσμια τράπεζα: Πίνακας στρατιωτικών δαπανών σε σχέση με τον προϋπολογισμό <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.ZS?end=2016&start=1995&view=chart> (προσπελάστηκε 15 Μαρ 2019)

Σε απόλυτους αριθμούς όμως οι διαφορές στις στρατιωτικές δαπάνες από χώρα σε χώρα είναι μεγάλες, καθόσον αντίστοιχες είναι και οι διαφορές των οικονομικών μεγεθών τους. Επομένως, ζητούμενο κάθε φορά είναι οι στρατιωτικές δαπάνες να ανταποκρίνονται στις πραγματικές απαιτήσεις των ΕΔ, ώστε αυτές να είναι κατάλληλες για την επίτευξη των εθνικών σκοπών στο πλαίσιο της στρατιωτικής στρατηγικής ενόψει μια πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης³⁹.

Αναλύοντας λοιπόν τους αριθμούς παρατηρούμε (οικονομικά μεγέθη 2017): Οι ΗΠΑ διαθέτουν τα μεγαλύτερα ποσά σε αμυντικές δαπάνες, τα οποία ανέρχονται σε 643 δις δολάρια περίπου, διαθέτοντας περί το 3,15% του ΑΕΠ και 9% του εθνικού προϋπολογισμού τους. Τα ποσά αυτά είναι κατά πολύ μεγαλύτερα από αυτά που δαπανά η δεύτερη στην κατάταξη σε δαπάνες χώρα, η Κίνα⁴⁰. Επίσης οι ΗΠΑ δαπανούν μόνες τους όσα οι πρώτες 12 χώρες μαζί. Το γεγονός αυτό δεικνύει την πρόθεση τους για τη διατήρηση της πρωτοκαθεδρίας στις ΕΔ παγκοσμίως. Θα μπορούσε κατά συνέπεια να ειπωθεί ότι, το μεγαλύτερο «εξαγωγίμο προϊόν» των ΗΠΑ είναι οι ΕΔ της.

Δεύτερη σε στρατιωτική ισχύ έρχεται η Ρωσία, η οποία δαπανά περί τα 63 δις δολάρια, διαθέτοντας το 4,26% του ΑΕΠ της (δεν διατίθενται στοιχεία για τον προϋπολογισμό της). Εκτιμάται ότι, λαμβάνοντας υπόψη την εξωτερική πολιτική της Ρωσίας και το ρόλο που θέλει να διαδραματίζει στο διεθνές περιβάλλον, τα ποσά που δαπανώνται θα ήταν μεγαλύτερα αν το επέτρεπε η οικονομία της.

Η Κίνα, τρίτη σε στρατιωτική ισχύ, δαπανά περί τα 168 δις δολάρια, διαθέτοντας το 1,91% του ΑΕΠ και το 6,03% του προϋπολογισμού της. Τα ποσά αυτά την κατατάσσουν δεύτερη στις στρατιωτικές δαπάνες, γεγονός ενδεικτικό του αναδυόμενου περιφερειακού και διεθνούς ρόλου που θέλει να διαδραματίσει.

Η Ινδία, η οποία καταλαμβάνει την 4^η θέση στρατιωτικής ισχύος, δαπανά περί τα 58 δις δολάρια, διαθέτοντας το 2,5% του ΑΕΠ και το 8,99% του προϋπολογισμού της. Το ποσά που δαπανά είναι ανάλογα της Ρωσίας και αν λάβουμε υπόψη το ποσοστό του προϋπολογισμού, που είναι αρκετά υψηλό, προκύπτει η βαρύνουσα σημασία που δίδει η χώρα στη σκληρή ισχύ. Παρά όμως τη μεγάλη στρατιωτική ισχύ

³⁹ Σύμφωνα με τη θεωρία περί στρατιωτικής στρατηγικής που περιγράφεται στο βιβλίο: Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Η Στρατηγική Σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ. 44

⁴⁰ Πίνακας Κατάταξης Χωρών με βάση τις Στρατιωτικές Δαπάνες <https://www.iiss.org/-/media/files/publications/military-balance-2019/mb2019-defence-budgets-branded.ashx?la=en&hash=C560EFFEC61FA0816B61B8A005215F0510F449EC> (προσπελάσθηκε 16 Μαρ 2019)

που διαθέτει είναι εξαρτημένη σε μεγάλο βαθμό από πηγές του εξωτερικού αφού έρχεται 2^η σε εισαγωγές αμυντικού υλικού.

Η Γαλλία, η τελευταία των 5 ισχυρών, δαπανά περί τα 53 δις δολάρια διαθέτοντας το 2,26% του ΑΕΠ και το 4,13% του προϋπολογισμού της. Όπως προκύπτει από τα δαπανούμενα ποσά και η Γαλλία δίδει εξαιρετική σημασία στη σκληρή ισχύ, καθόσον από την εποχή του στρατηγού De Gaulle θεωρεί ότι η σκληρή ισχύς είναι ένα από τα μέσα που την καθιστά ένα αξιόλογο και υπολογίσιμο δρώντα στο διεθνές περιβάλλον, με χαρακτηριστική τη ρήση του *«το ουσιώδες για να διαδραματίσει κάποιος διεθνή ρόλο είναι να υπάρχει αφεαυτού, στο δικό του χώρο. Δεν υπάρχει διεθνή πραγματικότητα που να μην είναι πρώτα εθνική πραγματικότητα»*.

Ερχόμενοι στο εγγύς περιβάλλον της χώρας μας διαπιστώνουμε ότι αδιαφιλονίκητος νικητής είναι η Τουρκία (μεταξύ Ελλάδας-Κύπρου και Τουρκίας), η οποία δαπανά περί τα 18 δις δολάρια διαθέτοντας το 2,18% του ΑΕΠ και το 5,92% του προϋπολογισμού της, καταλαμβάνοντας την 9^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη. Συνολικά δαπανά 3 φορές περισσότερα από ότι η Ελλάδα και η Κύπρος μαζί, ενδεικτικό της αναθεωρητικής πολιτικής της και της φιλόδοξης προσπάθειάς ανάδειξής της σε περιφερειακό δρώντα.

Η Ελλάδα δαπανά περί τα 5 δις δολάρια, διαθέτοντας το 2,5% του ΑΕΠ και το 5,2% του προϋπολογισμού της, καταλαμβάνοντας την 28^η θέση. Η οικονομική κρίση που υφίσταται από το 2008 έχει οδηγήσει σε συρρίκνωση τα ποσά που δαπανώνται για τις ΕΔ, επιφέροντας τα αντίστοιχα αποτελέσματα στη μαχητική ισχύ τους. Εκτιμάται, δυστυχώς, ότι τα ποσά αυτά θα συρρικνωθούν έτι περισσότερο στο μέλλον.

Η Κύπρος δαπανά περί τα 400 εκ. δολάρια, διαθέτοντας το 1,88% του ΑΕΠ και το 4,09% του προϋπολογισμού της, βρισκόμενη αρκετά χαμηλά στην κατάταξη. Σίγουρα τα μεγέθη της οικονομίας της δεν είναι ανάλογα των υπολοίπων χωρών, αλλά εκτιμάται ότι οι ΕΔ χρειάζονται περισσότερη ενίσχυση, γεγονός που καθίσταται ευχερέστερο μετά την ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) της και τα προσδοκώμενα οικονομικά οφέλη από αυτούς. Ενισχυτικό στοιχείο προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης των ΕΔ της είναι και η αναμενόμενη άρση του εμπάργκο πώλησης όπλων από τις ΗΠΑ⁴¹.

⁴¹ ΗΠΑ: Ένα βήμα πιο κοντά η άρση του εμπάργκο όπλων στην Κύπρο
<http://www.onalert.gr/stories/hpa-ena-bima-pio-konta-i-arsi-tou-embargo-oplwn-stin-kipro/78050>
(προσπελάσθηκε 26 Μαρ 2019)

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αμυντικές δαπάνες των κ-μ της ΕΕ συνολικά. Η ΕΕ δαπανά περί τα 258 δις δολάρια, διαθέτοντας το 1,51% του ΑΕΠ και το 3,28% του προϋπολογισμού της. Συνολικά λοιπόν η ΕΕ έρχεται 2^η σε δαπάνες, διαθέτοντας σχετικά μικρό μέρος του ΑΕΠ της. Δυνητικά, κάτω από μία ομπρέλα «Κοινής Άμυνας» θα μπορούσε να διαθέτει ΕΔ με ισχύ που θα την κατέτασσαν στην 2^η ή 3^η θέση παγκοσμίως. Η αμυντική της βιομηχανία με δυνατότητες παράγει σχεδόν κάθε είδους εξοπλισμούς δίδει και συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των υπολοίπων ισχυρών.

Από την μελέτη των παραπάνω στοιχείων προκύπτει για τις 5 ισχυρότερες ΕΔ παγκοσμίως (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Ινδία και Γαλλία) ότι:

Τέσσερις από τις πέντε ισχυρότερες σε στρατιωτική ισχύ χώρες (ΗΠΑ, Κίνα, Ρωσία και Ινδία) βρίσκονται ανάμεσα στις 5 πρώτες σε αμυντικές δαπάνες χώρες. Ανάμεσα σε αυτές έχει εισέλθει η Σαουδική Αραβία, η οποία ήταν και η πρώτη στις εισαγωγές εξοπλισμών παγκοσμίως την τελευταία πενταετία. Η Γαλλία, η οποία ανήκει στους 5 ισχυρότερους έρχεται 7^η σε δαπάνες.

Η κατοχή πυρηνικών όπλων είναι αδιαμφισβήτητα καταλύτης στον υπολογισμό ισχύος, καθόσον και οι 5 «ισχυροί» διαθέτουν⁴².

Τέσσερις από τους πέντε ισχυρότερους είναι μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Οι ΗΠΑ δαπανά τα περισσότερα στην άμυνα, είναι η πρώτη σε στρατιωτική ισχύ και εξαγωγές αμυντικού υλικού. Ουσιαστικά κυριαρχεί σε όλους τομείς και όπως προκύπτει από την ανάλυση των αριθμών, είναι δύσκολο να αμφισβητηθεί η κυριαρχία της στο άμεσο μέλλον.

Η Κίνα έρχεται 2^η σε αμυντικές δαπάνες, ενώ κατέχει την 3^η θέση σε στρατιωτική ισχύ, ενδεικτικό των μελλοντικών φιλοδοξιών της. Αξιοσημείωτο είναι ότι δαπανά τα τριπλάσια ποσά από τη Ρωσία που είναι 2^η σε ισχύ, ενώ παράλληλα καθίσταται όλο και περισσότερο αυτάρκης σε αμυντικό υλικό παραγόμενο εγχώρια, μειώνοντας κατά αυτό τον τρόπο την εξάρτησή της από εξωτερικές αγορές.

Η Ινδία έχοντας το διπλάσιο ΑΕΠ της Ρωσίας δαπανά περίπου τα ίδια ποσά με αυτή. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ότι έρχεται 2^η σε εισαγωγές αμυντικού υλικού παγκοσμίως καθιστούν προφανές ότι επιδιώκει επαύξηση της αποτρεπτικής

⁴² SIPRI: World Nuclear Powers
<https://www.sipri.org/yearbook/2018/06> (προσπελάσθηκε 21 Μαρτίου 2019)

της δύναμης στο πλαίσιο εξισορρόπησης ισχύος της περιφέρειας της, αφήνοντας την διεκδίκηση του ρόλου ενός περιφερειακού δρώντα στο περιθώριο.

Η Τουρκία εισάγοντας αμυντικό από τη μια πλευρά και παράγοντας βαθμιαία όλο και περισσότερο εγχώρια θέτει ισχυρές βάσεις για την υποστήριξη της αναθεωρητικής πολιτικής της στην περιφέρειά μας.

Η Ελλάδα εκτιμάται ότι διαθέτει βαθμιαία όλο και λιγότερα στην άμυνα με αποτέλεσμα τη σταδιακή μείωση των υφιστάμενων αποτρεπτικών ικανοτήτων της και την παλαίωση του υλικού των ΕΔ. Ο εκσυγχρονισμός του υλικού των ΕΔ σύμφωνα με τις τρέχουσες τεχνολογικές εξελίξεις αναβάλλεται συνεχώς με το χάσμα της υφιστάμενης και της ζητούμενης αποτρεπτικής ικανότητας να διευρύνεται συνεχώς.

Η Κύπρος δύναται να διαθέσει περισσότερα στην άμυνα μετά την ανακάλυψη των υδρογονανθράκων στην περιοχή της, ενισχύοντας κατά αυτό τον τρόπο την υποστήριξη του Ενιαίου Αμυντικού Δόγματος Ελλάδας Κύπρου (ΕΑΔΕΚ).

Η ΕΕ δυνητικά διαθέτει συνολική στρατιωτική ισχύ που την κατατάσσει στις πρώτες παγκοσμίως, στην περίπτωση συνυπολογισμού της ισχύος των κ-μ της.

Σελίδα σκόπιμα κενή

Κεφάλαιο Δεύτερο

Μελλοντικές Τάσεις και Εμπορική Προώθηση των Εξοπλισμών

2.1 Μελλοντικές Τάσεις Εξοπλισμών

Είναι σίγουρο πως οι εξοπλισμοί του μέλλοντος που δίδουν το συγκριτικό πλεονέκτημα και κυρίως τα αναπτυξιακά τους προγράμματα παραμένουν επτασφράγιστα μυστικά. Οι χώρες που τα αναπτύσσουν δαπανούν τεράστια ποσά στα ερευνητικά προγράμματα και δεν αποκαλύπτουν τα σχέδιά τους πριν βεβαιωθούν για τα οφέλη που θα αποκομίσουν από την υπόψη αποκάλυψη. Ο ισχυρός ανταγωνισμός μεταξύ των χωρών στον τομέα των εξοπλισμών καθιστά περισσότερο επιτακτική τη μυστικότητα των σχεδίων. Οι εταιρείες που τα αναπτύσσουν, κρατικές ή μη, δεσμεύονται από σχετική νομοθεσία⁴³, η οποία συνήθως επιφέρει αυστηρές κυρώσεις αφού το διακύβευμα είναι εξαιρετικά μεγάλο, η αποκάλυψη του οποίου έχει σοβαρότατες επιπτώσεις στην ισχύ και στα διαφιλονικούμενα ποσά.

Παρόλα αυτά ο ίδιος ο ανταγωνισμός των εξοπλισμών είναι αυτός που οδηγεί τις εταιρείες και τις χώρες γενικότερα να προβαίνουν σε προβολή του μελλοντικού υλικού τους, έχοντας ορθολογικά εκτιμήσει τις συνέπειες με βάση τα ανωτέρω αναφερθέντα, με σκοπό την εξασφάλιση παραγγελιών. Παράλληλα, με την προβολή των μελλοντικών εξοπλισμών επιδιώκεται επίσης υπό την έννοια της μαλακής ισχύος (soft power), η δυναμική προβολή της μελλοντικής ισχύος της χώρας που αναπτύσσει τα νέα οπλικά συστήματα.

Παρατηρώντας τα μελλοντικά σχέδια των εταιρειών ανά τον κόσμο και κυρίως των πρωτοπόρων στον τομέα αυτό (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα) παρατηρούμε κοινούς τομείς όπου ανταγωνίζονται μεταξύ τους, οι κυριότεροι των οποίων συνοψίζονται στον στρατιώτη του μέλλοντος και στα μη επανδρωμένα stealth οχήματα, αεροχήματα, πλοία, υποβρύχια και στα αντιβαλλιστικά συστήματα.

Ο στρατιώτης του μέλλοντος θα φέρει στολή⁴⁴, η οποία μεταξύ άλλων θα του παρέχει περιβαλλοντική, PBX και αντιβαλλιστική προστασία, κινητική ενέργεια, ενίσχυση της μυϊκής προσπάθειας, ευχέρεια επικοινωνίας μέσω διαφόρων μέσων

⁴³ Criminal Prohibitions on Leaks and Other Disclosures of Classified Defense Information <https://fas.org/sgp/crs/secretary/R41404.pdf> (προσπελάστηκε 26 Φεβ 2019)
Πίνακας Χωρών και Προβλεπόμενων Ποινών για μη Εξουσιοδοτημένη Αποκάλυψη Στρατιωτικών Πληροφοριών
<https://www.right2info.org/resources/publications/national-security-page/national-security-expert-papers/penalties-for-unauthorized-disclosure-of-national-security-secrets-2013> (προσπελάστηκε 26 Φεβ 2019)

⁴⁴ Όπως στις Εικόνες 2 του Παραρτήματος «B»

επικοινωνιών, έγκαιρη προειδοποίηση, πλήρη εικόνα του πεδίου της μάχης και τροφή για μικρό χρονικό διάστημα (π.χ. 24Ω), ώστε να αναλαμβάνει περισσότερο απαιτητικές αποστολές, ενώ ταυτόχρονα θα έχει πλήρη επίγνωση του πεδίου της μάχης. Η Ρωσία παρουσίασε το 2017, κατά τη διάρκεια των εγκαινίων του μεγαλύτερου εθνικού της ερευνητικού κέντρου πρωτοτύπων, το πρωτότυπο του μελλοντικού στρατιώτη. Οι ΗΠΑ εργάζονται εδώ και 5 χρόνια στην ανάπτυξη της στολής, η οποία φέρει την κωδική ονομασία «TALOS» (Tactical Assault Light Operator Suit), και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της εταιρείας θα πραγματοποιηθούν δοκιμές με ανθρώπους εντός του 2019⁴⁵. Η Κίνα στον τομέα αυτό δίδει, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, έμφαση μόνο στον οπλισμό του στρατιώτη, εφοδιάζοντας τον με ατομικό οπλισμό για «κλειστή» μάχη, ανάλογη αυτής των κατοικημένων τόπων⁴⁶.

Στα κύρια οπλικά συστήματα (μαχητικά αεροσκάφη, πλοία, υποβρύχια κλπ) οι προσπάθειες κινούνται στην κατεύθυνση του περιορισμού της ενεργής συμμετοχής του ανθρώπου ως υπηρέτη οπλικών συστημάτων και συμμετοχή του μόνο ως διαχειριστή, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο διευθυντής του Ρωσικού Κέντρου Προχωρημένων Ερευνών *«οι μελλοντικοί πόλεμοι θα γίνονται μεταξύ διαχειριστών και μηχανών και όχι μεταξύ στρατιωτών που θα πυροβολούν ο ένας τον άλλο»*⁴⁷. Ο οπλισμός τους θα είναι ανάλογος, όπως όπλα laser και θερμοπυρηνικές βόμβες, ενώ θα φέρουν και δυνατότητες συλλογής πληροφοριών μέσω διαφόρων τύπων αισθητήρων. Παράλληλα με τα ανωτέρω παρατηρείται έντονη κινητικότητα στην ανάπτυξη αντιβαλλιστικών συστημάτων, προφανώς λόγω της αστάθειας του διεθνούς περιβάλλοντος και των νέων απειλών που έχουν ανακύψει. Αξιόλογες προσπάθειες παρατηρούνται επίσης από αμερικανές εταιρείες, οι οποίες αναπτύσσουν σχέδια για υπερηχητικά stealth drones, stealth (U)CAVs, υπερηχητικά διαστημόπλοια, stealth πολεμικά πλοία, stealth υποβρύχια και όπλα laser⁴⁸. Αντίστοιχα η Ρωσία προχωρά στην ανάπτυξη νέων οπλικών συστημάτων, τα οποία προγραμματίζει να εντάξει στο οπλοστάσιό της την επόμενη 10ετία, σύμφωνα με τις δηλώσεις του υπευθύνου για την

⁴⁵ TALOS- Tactical Assault Light Operator Suit
<https://www.autoevolution.com/news/us-army-talos-exoskeleton-to-begin-manned-testing-in-2019-125857.html#>
<https://www.nextbigfuture.com/2015/05/alex-jessup-detailed-future-soldier.html> (προσπελάστηκε 26 Φεβ 2019)

⁴⁶ Εκπαίδευση του Κινεζικού στρατού με όπλα του μέλλοντος
https://www.armyrecognition.com/weapons_defence_industry_military_technology_uk/chinese_army_trains_super_soldiers_with_futuristic_weapons.html (προσπελάστηκε 26 Φεβ 2019)

⁴⁷ Δήλωση Διευθυντή Ρωσικού Κέντρου Προχωρημένων Ερευνών
<https://www.rt.com/news/394745-russian-future-combat-suit-exoskeleton/> (προσπελάστηκε 25 Φεβ 2019)

⁴⁸ Όπως στις Εικόνες 1^α του Παραρτήματος «B»

αμυντική βιομηχανία και τη στρατιωτική τεχνολογία⁴⁹. Σύμφωνα με τον προγραμματισμό αυτό σκοπεύει να εντάξει 6 νέα οπλικά συστήματα, τα οποία θα ξεπερνούν σε δυνατότητες τις αντίστοιχες του NATO, ακόμη και τις μελλοντικές. Ειδικότερα η Ρωσία εργάζεται στην ανάπτυξη διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων, 5^{ης} γενιάς μαχητικού αεροσκάφους, περισσότερο αυτοματοποιημένων αρμάτων μάχης μεγαλύτερου βεληνεκούς, αντιαεροπορικών-αντιβαλλιστικών συστημάτων μεγαλύτερου βεληνεκούς, αντιβαλλιστικής ομπρέλας έναντι πυρηνικής απειλής και παρεμβολής δορυφορικών επικοινωνιών. Η Κίνα εργάζεται περισσότερο στην ανάπτυξη δυνατοτήτων που θα τις επιτρέψουν να καλύψει το υφιστάμενο κενό με τις ΗΠΑ και τη Ρωσία. Στην κατεύθυνση αυτή προβαίνει στη ραγδαία κατασκευή stealth μαχητικών αεροσκαφών, πλοίων και υποβρυχίων καθώς και αεροπλανοφόρων⁵⁰.

2.2 Μελλοντικές Τεχνολογίες Συναφείς με Στρατιωτικούς Εξοπλισμούς

2.2.1 Τεχνητή Νοημοσύνη. Η τεχνητή νοημοσύνη είναι ένα πεδίο συνεχώς εξελισσόμενο και πολλά υποσχόμενο, με ποικίλες χρήσεις που περιλαμβάνουν δραστηριότητες της απλής καθημερινότητας μέχρι εξελιγμένα οπλικά συστήματα. Η Αμερικανική Υπηρεσία Προχωρημένης Έρευνας Προγραμμάτων Άμυνας (ΥΠΕΠΑ-Defense Advanced Research Projects Agency-DARPA) πειραματίζεται πάνω στην εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης στην πρόβλεψη και αποφυγή κυβερνοεπιθέσεων, στην καλύτερη χρήση του υπερφορτωμένου σήμερα ηλεκτρομαγνητικού φάσματος και στην «διοίκηση και έλεγχο» πλατφορμών οπλικών συστημάτων⁵¹. Είναι προφανές ότι η εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης θα περιορίσει και τη χρήση των «διαχειριστών των μηχανών σε ένα μελλοντικό πόλεμο» που προαναφέρθηκε, περιορίζοντας τη συμμετοχή του ανθρώπινου παράγοντα ακόμη περισσότερο.

2.2.2 Internet of Things (IoT). Όλο και περισσότερες «φυσικές» συσκευές στις μέρες μας συνδέονται στο ιντερνέτ με αποτέλεσμα να παρέχεται η δυνατότητα αλληλεπίδρασής τους, εφόσον υπάρχουν οι κατάλληλες πλατφόρμες διασύνδεσης και διαχείρισής τους. Το ανωτέρω σε συνδυασμό με την αλματώδη ανάπτυξη αισθητήρων διαφόρων τύπων, όπως θερμοκρασίας, κίνησης, θέσης κ.ά. καθιστά τον έλεγχο τόσο του περιβάλλοντος χώρου, όσο και των δραστηριοτήτων διαφόρων μηχανημάτων ευχερέστερο.

⁴⁹ Όπως παραπάνω, [Εικόνες 1^β](#)

⁵⁰ Όπως παραπάνω, [Εικόνες 1^γ](#)

⁵¹ DARPA's perspective on artificial intelligence

<https://www.youtube.com/watch?v=-O01G3tSYpU> (προσπελάσθηκε 21 Φεβ 2019)

Το IoT εμπλέκει φυσικά αντικείμενα στο να δουν, να ακούσουν, να σκεφθούν, να πάρουν αποφάσεις και να εκτελέσουν συγκεκριμένες εργασίες, κρατώντας τα διασυνδεδεμένα, ώστε να ανταλλάσουν πληροφορίες και να συναποφασίζουν⁵². Συνεπώς η εφαρμογή του IoT μπορεί να επιφέρει μείωση της συμμετοχής του ανθρώπινου παράγοντα στην εκτέλεση δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα οι μεταφορές, η βιομηχανική αυτοματοποίηση, η έγκαιρη προειδοποίηση σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών κ.ά. Ο συνδυασμός του με την τεχνητή νοημοσύνη θα οδηγήσει σε μια επανάσταση στο χώρο των αμυντικών εξοπλισμών.

2.2.3 3D Εκτυπωτές για Στρατιωτική Χρήση. Η εξέλιξη των εκτυπωτών ακολούθησε ανάλογη πορεία αυτής των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η εξέλιξη οδήγησε στην κατασκευή τρισδιάστατων εκτυπωτών (3D εκτυπωτές), οι οποίοι μειώνουν εκπληκτικά το χρόνο κατασκευής κάποιου υλικού. Κατά την εφαρμογή τους στην εξυπηρέτηση στρατιωτικών αναγκών έχουν εκτυπώσει με επιτυχία από μικρά μεταλλικά ανταλλακτικά αρμάτων μέχρι ολόκληρες κατασκευές, όπως για παράδειγμα ένα καταφύγιο εκστρατείας 20 ατόμων (εκτυπώθηκε σε 21,5Ω)⁵³.

Οι 3D εκτυπωτές, εκτυπώνοντας υλικά τα οποία είναι απαραίτητα στο πεδίο της μάχης παρέχουν καλύτερη και αμεσότερη υποστήριξη των μάχιμων τμημάτων, αφού υπάρχουν περιπτώσεις, όπου η αδυναμία αντικατάστασης ενός μικρού βεβλαμένου εξαρτήματος ακινητοποίησε ολόκληρο οπλικό σύστημα. Οι 3D εκτυπωτές δύναται κάτω από προϋποθέσεις να παρέχουν αυτονομία σε απομονωμένες περιοχές, όπου η πρόσβαση ή η μεταφορά υλικών είναι δυσχερής. Στην περίπτωση της χώρας μας τα νησιά και οι μικρόνησοι του Αιγαίου και οι αποστολές στο εξωτερικό θα μπορούσαν να αποκτήσουν σχετική αυτονομία. Ενισχυτικό για την υιοθέτηση της χρήσης τους αποτελεί η μείωση του κόστους, των εργατοωρών και του αριθμού του απασχολούμενου προσωπικού για την παραγωγή αντίστοιχων υλικών με την παραδοσιακή βιομηχανική μέθοδο.

2.3 Εμπορική Προβολή και Προώθηση Αμυντικού Εξοπλισμού

Η διάθεση των παραγομένων οπλικών συστημάτων από την κρατική και μη βιομηχανία μιας χώρας στην εγχώρια της αγορά καθορίζεται από τις συμφωνίες που

⁵² Internet of Things
<https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/7123563> (προσπελάστηκε 21 Φεβ 2019) & DARPA Congressional Report 2018, σελ. 30

⁵³ 3D Εκτυπωτές
<https://3dprint.com/233454/army-3d-printing-military-readiness/> (προσπελάστηκε 21 Φεβ 2019) & <https://3dprint.com/210011/army-technology-demonstration/> (προσπελάστηκε 21 Φεβ 2019) και Εικόνα 3 του Παραρτήματος «B»

έχουν καταρτιστεί για την εξυπηρέτηση των αναγκών των ΕΔ της χώρας αυτής. Για τη διάθεση στο εξωτερικό απαιτείται η αντίστοιχη προβολή κάθε νέου οπλικού συστήματος, το οποίο σύμφωνα με τον κατασκευαστή του καλύπτει τόσο τις σύγχρονες απαιτήσεις, όσο και τις μελλοντικές. Οι υποψήφιοι αγοραστές γίνονται κοινωνοί των δυνατοτήτων των διαφόρων οπλικών συστημάτων στις διεθνείς εκθέσεις αμυντικού υλικού, από απευθείας ενημερώσεις των εταιρειών στις έδρες των αρμόδιων επιτελείων⁵⁴ και από τις επιδόσεις των οπλικών συστημάτων στο πεδίο της μάχης.

Οι χώρες που παράγουν αμυντικό υλικό οργανώνουν πρωτίστως διεθνείς εκθέσεις στο έδαφός τους για την προβολή αυτού από τις κατασκευάστριες εταιρείες τους⁵⁵. Σκοπός της οργάνωσης αυτής είναι η εξυπηρέτηση και των εταιρειών εκείνων που δεν διαθέτουν τη δυνατότητα προβολής τους στο εξωτερικό, γεγονός που προκύπτει από τον αριθμό των συμμετεχόντων εγχώριων εταιρειών στις διάφορες εκθέσεις. Παρατηρούμε πολυπληθέστερη συμμετοχή εγχώριων εταιρειών στην τοπική έκθεση σε σχέση με τη συμμετοχή στο εξωτερικό⁵⁶. Οι διοργανώσεις των εκθέσεων επιδιώκεται να προβάλλεται όσο το δυνατόν περισσότερο⁵⁷, όπως και η αποτίμησή τους, η οποία αποτελεί δείκτη επιτυχίας⁵⁸, μαζί φυσικά με τα συμβόλαια και τις παραγγελίες που έχουν επιτευχθεί⁵⁹. Η χώρα μας συμμετέχει σε αριθμό εκθέσεων τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, όπου εκπροσωπούνται η Ένωση Ελληνικών Εταιριών Αεροδιαστημικής και Άμυνας (ΕΕΛΕΑΑ) και ο Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ), οι οποίοι θα παρουσιασθούν αναλυτικότερα στο επόμενο κεφάλαιο.

⁵⁴ Ανακοινώσεις για τα Εξοπλιστικά

<http://www.mod.mil.gr/anakoynoseis-gia-exoplistika> (προσπελάστηκε 24 Μαρ 2019)

⁵⁵ EU and Non EU Major Defense Exhibitions 2019 (European Defense Agency)

<https://eda.europa.eu/docs/default-source/events/major-defence-exhibitions-2019.pdf> (προσπελάστηκε 22 Φεβ 2019)

⁵⁶ Sea-Airspace EXPO, US

<http://www.seaairspace.org/> (προσπελάστηκε 22 Φεβ 2019) &

International Paris Air Show

https://www.siae.fr/en/exhibitors_list.htm (προσπελάστηκε 22 Φεβ 2019) &

International Defense and Security Exhibition, Spain

<https://www.feindef.com/eng/home.asp> (προσπελάστηκε 22 Φεβ 2019)

⁵⁷ International Paris Air Show-Exhibitors List

<http://www.aircosmosinternational.com/news/paris-air-show-2017/> (προσπελάστηκε 22 Φεβ 2019)

⁵⁸ Show Report of International Paris Air Show

<https://www.siae.fr/Data/ElFinder/s4/SIAE-2017/Show-Report-2017.pdf> (προσπελάστηκε 22 Φεβ 2019)

⁵⁹ Boeing Wins Airbus in International Paris Air Show

<https://www.mro-network.com/airframes/paris-air-show-orders-and-contracts/gallery?slide=1> (προσπελάστηκε 22 Φεβ 2019)

Οι απευθείας επαφές των εταιρειών κατασκευής αμυντικού υλικού, με την μεσολάβηση ενδεχομένως των πρεσβειών τους, με τους αρμόδιους επιτελείς είναι η αντίστροφη διαδικασία των διεθνών εκθέσεων. Ακολουθείται από τις εταιρείες καθόσον μέσω της προσωπικής επαφής στο περιβάλλον του υποψήφιου αγοραστή, που δεν είναι ανταγωνιστικό, όπως αυτό των διεθνών εκθέσεων, επιτυγχάνονται σε ορισμένες περιπτώσεις ικανοποιητικά αποτελέσματα.

Η καλύτερη όμως απόδειξη των δυνατοτήτων ενός οπλικού συστήματος δεν είναι τίποτε άλλο παρά η απόδειξη των δυνατοτήτων του στο πεδίο. Για το σκοπό αυτό οι εταιρείες, σε ορισμένες περιπτώσεις οργανώνουν επιδείξεις σε πεδία ασκήσεων, όπου προβάλλονται οι δυνατότητες του συστήματος. Το πραγματικό πεδίο της μάχης όμως είναι αυτό όμως που αδιαμφισβήτητα θα αποδείξει τις δυνατότητες. Τα στατιστικά στοιχεία της τελευταίας 30ετίας δεικνύουν σχετική αύξηση πωλήσεων μετά από συμμετοχή δυνάμεων σε επιχειρήσεις σε διάφορα σημεία του πλανήτη⁶⁰. Σε αυτό πρέπει να προστεθεί το γεγονός ότι η κοινή γνώμη αποδέχεται με μεγαλύτερη ευκολία την (ορθολογική) απόφαση της πολιτικής εξουσίας για προμήθεια αμυντικού υλικού σε περιόδους κρίσεων.

⁶⁰ Αναλυτικά όπως στην Γράφημα 1 του Παραρτήματος «Α». Παρατηρούμε σταδιακή αύξηση πωλήσεων μετά από συνεχή πτώση τους, μετά τους δύο Πόλεμους του Κόλπου το 1991 και 2003 αντίστοιχα, τον Νατοϊκό βομβαρδισμό της Γιουγκοσλαβίας το 1999 κ.ά.

Κεφάλαιο Τρίτο

Η Οικονομία και η Άμυνα στην Ελλάδα

3.1 Οικονομία και Άμυνα: Η Αλληλεξάρτηση και Διαπάλη δύο Κόσμων

3.1.1 Το Διαχρονικό Δίλημμα: Οικονομία ή ΕΔ? Η παγκόσμια οικονομική κρίση επηρέασε βαθιά τις χώρες που επλήγησαν από αυτή, περιορίζοντας τις δυνατότητες προμήθειας εξοπλισμών, παρά το γεγονός, όπως παρατέθηκε ανωτέρω, που τα ποσά που δαπανώνται παγκοσμίως για εξοπλισμούς βαίνουν συνεχώς αυξανόμενα. Αυτό συμβαίνει διότι χώρες με σταθερή ή ακμάζουσα οικονομία ή σε κάποιες περιπτώσεις λόγω περιφερειακών κινδύνων δαπανούν για την άμυνα με σκοπό την πρόσκτηση περισσότερης στρατιωτικής «σκληρής» ισχύος⁶¹. Αποτέλεσμα αυτού είναι να προκαλούνται σταδιακές ανακατατάξεις στον παγκόσμιο πίνακα στρατιωτικής ισχύος, σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον, που έχει μετακινηθεί από τον διπολισμό του Ψυχρού Πολέμου σε ένα περιβάλλον ανταγωνισμού μεγάλων δυνάμεων (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα), όπου κύριος δρώντας είναι το κράτος. Το κύριο μέλημα του κράτους είναι η εθνική ασφάλεια και η επιβίωση του, και στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των εγγενών ανταγωνισμών του διεθνούς συστήματος, η απόκτηση και διατήρηση της απαιτούμενης ισχύος αποτελεί μονόδρομο⁶².

Η ισχύς ενός κράτος είναι συνιστώσα διαφόρων παραγόντων, όπως οι ΕΔ, η οικονομία, η έκταση-διαμόρφωση-γεωγραφική θέση του κράτος, το μέγεθος του πληθυσμού, η συνεκτικότητα και η δυναμική κινητοποίησης της κοινωνίας κ.ά. Κύριοι εκφραστές της είναι οι ΕΔ και η οικονομία, οι οποίες αποτελούν τη σκληρή ισχύ. Η «σκληρή» ισχύς είναι αυτή που καθορίζει κατά πρώτο λόγο τη θέση ενός κράτους στο διεθνές περιβάλλον σε συνδυασμό βέβαια με τους υπολοίπους, την «μαλακή» ισχύ. Η αριστοτεχνική χρήση της «σκληρής» με την «μαλακή» ισχύ, επονομαζόμενη «έξυπνη» ισχύς, επιφέρει τη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων⁶³. Προτεραιότητα των κρατών όμως παραμένει η απόκτηση και αύξηση της «σκληρής» ισχύος, καθόσον αυτή έχει τον μεγαλύτερο συντελεστή απόδοσης.

⁶¹ Nye Joseph, «Ηπια Ισχύς: Το μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική», Παπαζήση, 2005, σελ 30

⁶² Παράφραση των αναφερομένων των Robert Jackson-Georg Sorensen, Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων-Η Σύγχρονη Συζήτηση, Gutenberg, Αθήνα, 2006, σελ. 110

⁶³ Nye Joseph, «Ηπια Ισχύς: Το μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική», Παπαζήση, 2005, σελ 110

Στο εσωτερικό της «σκληρής» ισχύος και ειδικότερα στο μέτρο που αφορά τις δύο συνιστώσες της, τις ΕΔ και την οικονομία, υφίσταται μια εγγενής αλληλεξάρτηση και διαπάλη. Η διατήρηση και ο εκσυγχρονισμός των ΕΔ απαιτεί τη διάθεση μέρους του ΑΕΠ. Με δεδομένο ότι, κατά την άποψη πολλών οικονομικών σχολιαστών⁶⁴, οι δαπάνες για την άμυνα αφαιρούν πόρους από την οικονομία δίχως ανταποδοτικό όφελος σε αυτή, εγείρεται το ερώτημα αν και πόσα θα πρέπει να ξοδεύονται στην άμυνα, «how much is enough» θα λέγαμε σε παράφραση της ρήσης που επικρατούσε κατά την περίοδο των πυρηνικών ανταγωνισμών ΗΠΑ-Ρωσίας. Αναντίρρητα, η οικονομική και η στρατιωτική ισχύς καθορίζουν στην περίπτωση των μικρών κρατών τη θέση και τον ρόλο στην περιφέρειά τους, όπως είναι η περίπτωση της χώρας μας. Συνεπώς μια μικρή χώρα, όπως η Ελλάδα οφείλει να διατηρεί αξιόμαχες ΕΔ και ανάλογη οικονομία. Στην περίπτωση της χώρας μας που βιώνει από το 2010 την οικονομική κρίση, ευρισκόμενη σε ένα ασταθές περιφερειακό γεωπολιτικό περιβάλλον με την Τουρκία να τηρεί αναθεωρητική στάση, την Μέση Ανατολή να εξοπλίζεται και με υπαρκτή την απειλή εισόδου μεγάλων μεταναστευτικών ροών, το ερώτημα των δαπανών για εξοπλισμούς καθίσταται περίπλοκο όσο ποτέ άλλοτε.

Η ισχυρή οικονομία παρέχει τη δυνατότητα για μεγαλύτερους εξοπλισμούς. Επίσης παρέχει τη δυνατότητα ευελιξίας προμήθειας στο μέτρο που αφορά στην πολιτική επιλογή για τη χώρα προέλευσης στην περίπτωση οπλικών συστημάτων που διατίθενται από περισσότερες των μία χωρών. Ισχυρή οικονομία σημαίνει πέρα από την αγορά αμυντικών συστημάτων και την ανάπτυξη εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας, με σκοπό την απεξάρτηση από ξένες πηγές και επιπλέον την υιοθέτηση και ανάπτυξη τεχνολογίας αιχμής, η οποία ενδεχομένως θα οδηγήσει και σε εξαγωγές, ανατροφοδοτώντας την οικονομία. Η ανατροφοδότηση πέρα από την ενίσχυση της χώρας θα φέρει και ισχυροποίηση της θέσης της, αφού άλλοι θα εξαρτώνται από αυτή, συνεισφέροντας κατά αυτή την έννοια στη συνολική ισχύ της χώρας. Επομένως η ανάπτυξη υγιούς αμυντικής βιομηχανίας συνεισφέρει ταυτόχρονα, αν και με διαφορετικό τρόπο, και στις δύο μορφές της σκληρής ισχύος.

⁶⁴ Αντώνης Κάντας « Αμυντική Οικονομία. Μια Πολύπλευρη Προσέγγιση» σελ. 149

3.1.2 Δαπάνες και Στρατιωτική Ισχύς της Ελλάδας υπό το Πρίσμα της Αναθεωρητικής Τουρκίας. Αφήνοντας το θεωρητικό μοντέλο και ερχόμενοι στα Ελληνοτουρκικά, τα οποία κυρίως καθορίζουν τον παρανομαστή του κλάσματος ΕΔ/ΑΕΠ, παρατηρούμε τα τελευταία χρόνια μία ανισόρροπη ανάπτυξη στρατιωτικών δυνατοτήτων, με τη ζυγαριά να κλίνει προς την πλευρά της Τουρκίας.

Αυτό οφείλεται στην πολιτική που ακολούθησε τα τελευταία χρόνια η Τουρκία επενδύοντας στην αμυντική βιομηχανία και υιοθετώντας ως παραγωγικό μοντέλο τις συμπαραγωγές, με σκοπό την εισαγωγή τεχνολογίας. Η πολιτική αυτή απέδωσε καρπούς και σήμερα η Τουρκία παράγει σχεδόν όλα τα οπλικά συστήματα σε εργοστάσιά της, εξαρτώμενη βέβαια σε κάποια κύρια υλικά σε πηγές του εξωτερικού, όπως κινητήρες αρμάτων, αεροσκαφών κ.ά. Σε κάποιους τομείς όμως τα αποτελέσματα είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακά, όπως στα UAV, τα οποία παράγει εξολοκλήρου χωρίς στήριξη από το εξωτερικό. Σχετικά με τους ισχυρισμούς ότι τα οπλικά συστήματα που παράγονται στην Τουρκία δεν είναι υψηλής ποιότητας και κατασκευής μπορεί να αντισταθεί το γεγονός ότι πολλά από αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί στις επιχειρήσεις «Ασπίδα του Ευφράτη» και «Κλάδος Ελαίας» με ικανοποιητικά αποτελέσματα. Επιπλέον εξήχθησαν συμπεράσματα από τις δύο επιχειρήσεις, τα οποία θα οδηγήσουν βεβαιωμένα σε περαιτέρω βελτίωσή τους.

Η Τουρκία λοιπόν παράγει εγχώρια το αμυντικό υλικό της, το έχει υποβάλλει σε δοκιμές και έχει εξετάσει την αποτελεσματικότητά του στο πεδίο της μάχης. Η Τουρκία κατά συνέπεια είναι σοβαρά υπολογίσιμο μέγεθος στην περιφέρειά μας. Για να το πετύχει αυτό δαπανά, όπως προαναφέρθηκε περί τα 18 δις δολάρια διαθέτοντας το 2,18% του ΑΕΠ και το 5,92% του προϋπολογισμού της.

Η Ελλάδα προέβη τα τελευταία χρόνια σε μια συνειδητή μείωση των εξοπλισμών που υπαγορεύθηκε όχι μόνο από την οικονομική κρίση, η οποία είναι η κύρια αιτία, αλλά και από την άποψη ότι ως μέλος του NATO, της ΕΕ και του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και της πεποίθησης ότι η Τουρκία συμμορφώνεται στις απαιτήσεις των διεθνών οργανισμών, θα μπορούσε να εξασφαλίσει την ασφάλεια της χώρας ξοδεύοντας λιγότερα. Η τελευταία αξιολογη προμήθεια αμυντικού υλικού καταγράφεται μετά τα Ίμια, η οποία έγινε με σκοπό την εξισορρόπηση ισχύος με την Τουρκία. Η παραγωγική διαδικασία της κρατικής αμυντικής βιομηχανία είναι σχεδόν αμελητέα. Αντίθετα η ιδιωτική αμυντική βιομηχανία παρουσιάζει αλματώδη αύξηση παραγωγής ιδιαίτερα σε υλικά υψηλής τεχνολογίας. Η ενίσχυση της οικονομίας από την ιδιωτική βιομηχανία δεν

μεταφέρεται όμως στις ΕΔ. Σε οικονομικά μεγέθη η Ελλάδα δαπανά, όπως προαναφέρθηκε περί τα 5 δις δολάρια, διαθέτοντας το 2,5% του ΑΕΠ και το 5,2% του προϋπολογισμού της. παρά τη διαφορά των οικονομικών μεγεθών των δύο χώρων ποιοτικά τα αμυντικά υλικά βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο περίπου, μια κατάσταση που τείνει να ανατραπεί τον τελευταίο καιρό, ως αποτέλεσμα των συνεχιζόμενων εξοπλιστικών προγραμμάτων της Τουρκίας. Βρισκόμαστε θα λέγαμε στο οριακό σημείο προ της ανατροπής της σχετικής μαχητικής ισχύος των δύο χωρών⁶⁵.

3.1.3 Πολλαπλασιαστές Εθνικής Ισχύος. Όπως είπε και ο Α/ΓΕΕΘΑ τον Δεκέμβριο του 2018 *«αν κληθούμε να πολεμήσουμε κατά της Τουρκίας, κανείς δεν θα 'ρθει στο πλάι μας. Σ' αυτό τον πόλεμο θα είμαστε μόνοι μας»*⁶⁶. Αυτόματα συμπεραίνεται ότι θα πρέπει να υφίσταται ισορροπία ισχύος με την Τουρκία, καθόσον η τελευταία τηρεί αναθεωρητική στάση. Η οικονομική κρίση όμως επιβάλλει την εύρεση αντισταθμιστικών επιλογών για την κάλυψη τυχόν κενού στην ισορροπία αυτή. Για την ορθολογική κατανομή των δαπανών στην άμυνα και την εξεύρεση των βέλτιστων επιλογών για την εξισορρόπηση της ισχύος με την Τουρκία πρέπει να ληφθούν υπόψη το διεθνές και περιφερειακό γεωπολιτικό περιβάλλον και εντός αυτού οι μεταβαλλόμενοι συσχετισμοί δυνάμεων στη βάση της εξυπηρέτησης των εθνικών μας συμφερόντων, οι «Τριμερείς» συμφωνίες στη βάση των ενεργειακών κοιτασμάτων που έχουν ανακαλυφθεί στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο και οι συστημικές απειλές που βιώνει η Τουρκία στο εσωτερικό της.

Σύμφωνα με την αναφορά του Αμερικανικού Κογκρέσου, το διεθνές περιβάλλον ασφαλείας χαρακτηρίζεται από μια ανανέωση της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των κύριων δρώντων αυτού, των ΗΠΑ, Ρωσίας και Κίνας, με τις τελευταίες δύο να αμφισβητούν τη διεθνή τάξη πραγμάτων, όπως αυτή διαμορφώθηκε από τις ΗΠΑ μετά τον Β' ΠΠ⁶⁷. Η χώρα μας έχει ανάγκη τις σχέσεις τις με τις ΗΠΑ σε επίπεδο Στρατηγικού Διαλόγου⁶⁸ και συμμετέχει στο ΝΑΤΟ (και η Τουρκία είναι μέλος), ενώ παράλληλα διατηρεί αυξημένες οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με

⁶⁵ Η σχετική μαχητική ισχύς Ελλάδας-Τουρκίας αναμένεται να ανατραπεί μετά την ολοκλήρωση, εφόσον πραγματοποιηθούν, των παραλαβών των μαχητικών αεροσκαφών F-35 & και αντιαεροπορικών-αντιβαλλιστικών συστημάτων S-400.

⁶⁶ Δήλωση του τότε Α/ΓΕΕΘΑ Ναύαρχου Αποστολάκη <https://www.news247.gr/amyna/to-paraskinio-tis-dilosis-apostolaki-s-ayton-ton-polemo-tha-eimaste-monoι-mas.6679071.html> (προσπελάστηκε 23 Μαρ 2019)

⁶⁷ US Congressional Research Service Report to Members and Committees of Congress <https://fas.org/srgp/crs/natsec/R43838.pdf> (προσπελάστηκε 22 Φεβ 2019)

⁶⁸ ΗΠΑ-Ελλάδα: Κοινό Ανακοινωθέν για το Στρατηγικό Διάλογο <https://www.naftemporiki.gr/story/1424392/ipa-ellada-koino-anakoinothen-gia-ton-stratigiko-dialogo> (προσπελάστηκε 22 Μαρ 2019)

την Κίνα. Όσον αφορά τη Ρωσία οι σχέσεις της χώρας βρίσκονται σε κατώτερο επίπεδο των αντίστοιχων με τις ΗΠΑ και την Κίνα. Οι σχέσεις αυτές πέρα από τα οικονομικά οφέλη προσδίδουν ιδιαίτερη σημασία στη θέση της χώρας μας στο διεθνές περιβάλλον, αλλά πολύ περισσότερο στην περιφέρεια μας.

Η ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον μεγάλων δυνάμεων στην περιοχή. Οι ΗΠΑ, η Γαλλία και η Ιταλία έχουν ήδη αναλάβει την έρευνα και εξόρυξη σε περιοχές της Κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ)⁶⁹ προσδίδοντας ειδικό βάρος στις σχέσεις τους με την Κυπριακή Δημοκρατία και περιορίζοντας σχετικά τις επεκτατικές δράσεις της Τουρκίας όχι μόνο στις περιοχές που δραστηριοποιούνται, αλλά και γενικότερα. Η απεξάρτηση της ΕΕ από το μονοπώλιο ενέργειας της Ρωσίας και η κατασκευή του αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου από την Νοτιοανατολική Μεσόγειο στην ΕΕ δημιουργεί νέους συσχετισμούς δυνάμεων. Οι Τριμερείς Ελλάδα-Κύπρου-Ισραήλ⁷⁰ και Ελλάδα-Κύπρου-Αιγύπτου⁷¹ δίνουν νέα δυναμική στη συνολική ισχύ της χώρας. Το Ισραήλ, διαθέτοντας τη 16^η στρατιωτική ισχύ παγκοσμίως και η Αίγυπτος, διαθέτοντας τη 12^η, αποτελούν σοβαρά υπολογίσιμους δρώντες στην περιοχή, οι οποίοι δεν διατηρούν φιλικές σχέσεις με την Τουρκία. Το Ισραήλ μάλιστα δηλώνει ότι η χώρα μας του παρέχει το απαραίτητο στρατηγικό βάθος⁷², ειδικά με το ΠΝ, όπου υστερεί σε δυνατότητες. Βέβαια στους υπολογισμούς μας δεν πρέπει να διαφεύγει το γεγονός ότι πολλές χώρες διάκεινται εχθρικά απέναντι στο Ερντογάν και στην επεκτατική πολιτική του νεοθωμανισμού του, ενώ θέλουν την Τουρκία σύμμαχό τους, όπως για παράδειγμα οι ΗΠΑ.

Η Τουρκία, παρά τον νεοθωμανισμό του Ερντογάν, έχει να αντιμετωπίσει δομικά προβλήματα στο εσωτερικό και τη γειτονιά της. Οι ανακοινώσεις υπερβολής

⁶⁹ Κυπριακή Υπηρεσία Υδρογονανθράκων: Υφιστάμενες Άδειες που έχουν Χορηγηθεί http://www.mcit.gov.cy/mcit/hydrocarbon.nsf/page16_gr/page16_gr?OpenDocument (προσπελάστηκε 22 Μαρ 2019)

⁷⁰ Ελλάδα-Κύπρος-Ισραήλ (αναμένεται η υπογραφή της συμφωνίας για τον East Med. Για πρώτη φορά θα παραστούν και οι ΗΠΑ δια του Αμερικανού ΥΠΕΞ Μαΐκ Πομπέο. Στο ανακοινωθέν του Αμερικανικού ΥΠΕΞ περί της συμμετοχής τους δεν γίνεται μνεία στον αγωγό) <https://www.naftemporiki.gr/story/1426703/ellada-kupros-israil-ekleise-i-sumfonia-gia-ton-eastmed> (προσπελάστηκε 22 Μαρ 2019) & <https://www.efsyn.gr/node/187339> (προσπελάστηκε 22 Μαρ 2019)

⁷¹ Κυπριακή Υπηρεσία Υδρογονανθράκων: Ελλάδα-Κύπρος-Αίγυπτος: ««Διακήρυξη του Καΐρου»» http://www.mcit.gov.cy/mcit/hydrocarbon.nsf/page27_gr/page27_gr?OpenDocument (προσπελάστηκε 22 Μαρ 2019)

⁷² Ομιλία στη ΣΕΘΑ της πρέσβειρας του Ισραήλ στη χώρα μας κα Ίριτ Μπεν Άμπα στις 12 Φεβρουαρίου 2019, η οποία μεταξύ άλλων ανέφερε όταν είδε τους Αξκούς του ΠΝ «το πολύτιμο μας Ναυτικό». <https://setha.army.gr/el/news/episkepsi-sti-setha-tis-presveiras-toy-kratoys-toy-israil-stin-ellada> (προσπελάστηκε 20 Μαρ 2019)

κάποιων αξιωματούχων της περί του δόγματος 2,5 πολέμων (Ελλάδα, Συρία, Κούρδοι) φαίνεται να μην ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Στις καταληφθείσες περιοχές του Αφρίν και Ιντλίπ δεν φαίνεται, παρά τις καλά οργανωμένες και καλά χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις σταθεροποίησης, να αποκομίζει τα αναμενόμενα. Η σχετικά πρόσφατη ανακοίνωση αποχώρησης των αμερικανικών δυνάμεων από τη Συρία την έχουν φέρει αντιμέτωπη με τον Συριακό στρατό. Οι Κούρδοι μετά την αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων στράφηκαν στους Σύριους με τους οποίους συμάχησαν. Οι Κούρδοι στο Βόρειο Ιράκ κρατούν αντιστάσεις. Σε αυτά θα πρέπει να προστεθεί ότι το αμερικανικό πολεμικό υλικό που τους χορηγήθηκε παραμένει στα χέρια τους, κάτι που ζητά διακαώς να ανακληθεί η Τουρκία. Επομένως το δόγμα του 1,5 πολέμου δεν διαφαίνεται αρκετά επιτυχές προς το παρόν.

Η Κυπριακή Δημοκρατία φαίνεται να αναλαμβάνει κάποιες προσπάθειες εξοπλισμού της για την υποστήριξη των συμφερόντων της στην Ανατολικά Μεσόγειο. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι υδρογονάνθρακες που έχουν ανακαλυφθεί αποδίδουν οικονομικούς πόρους, εκτιμάται ότι θα προβεί σε περαιτέρω αύξηση της στρατιωτικής της ισχύος για την καλύτερη εξυπηρέτηση των συμφερόντων της.

3.1.4 Η Πρόκληση της Άμυνας στην Ελλάδα της Οικονομικής Κρίσης.

Η Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, με βάση το παραπάνω διαμορφούμενο περιβάλλον ψάχνει τη χρυσή τομή μεταξύ οικονομίας και εξοπλισμών. Ποια όμως είναι αυτή? Είναι προφανές ότι διαθέτοντας περισσότερα στις ΕΔ, τόσο καλύτερα εξοπλισμένες αυτές θα είναι. Αυτόματα αυτό θα είχε άμεσα αρνητικές συνέπειες στην οικονομία, και εν μέσω της οικονομικής κρίσης η επιλογή παρουσιάζεται δύσκολη. Σε μια φιλελεύθερη προσέγγιση, όπου οι υδρογονάνθρακες θα φέρουν *«τη μέγιστη δυνατή ευτυχία στο μέγιστο δυνατό ανθρώπων»*⁷³ δύναται εύκολα να εκτιμηθεί πως οι ανωτέρω συμφωνίες σε συνδυασμό με τη συμμετοχή τις χώρας μας στους διεθνείς οργανισμούς μπορούν να καλύψουν ικανοποιητικά το διαφαινόμενο κενό στην ισορροπία ισχύος μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Στη ρεαλιστική προσέγγιση από την άλλη, και με βάση τη δήλωση του Α/ΓΕΕΘΑ που προαναφέρθηκε, η οποία έγινε σκόπιμα και στοχευμένα, είναι μονόδρομος ο ποιοτικός εξοπλισμός των ΕΔ της χώρας. Δεν θα πρέπει να επιδοθούμε όμως σε ένα ξέφρενο ανταγωνισμό εξοπλισμών

⁷³ Robert Jackson-Georg Sorensen, Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων-Η Σύγχρονη Συζήτηση, Gutenberg, Αθήνα, 2006,σελ. 165

με την Τουρκία, πέφτοντας σε μια παγίδα υψηλής στρατηγικής της εξουθένωσης⁷⁴ από μέρους της αφού τα οικονομικά μεγέθη την ευνοούν. Κύριο στοιχείο και πηγή ζωής για τη χώρα μας, ο ζωτικός της χώρος είναι το Αιγαίο, και κατ' επέκταση η Νοτιοανατολική Μεσόγειος, όπου επικρατεί το θαλάσσιο στοιχείο. Ο αγώνας εκεί είναι αεροναυτικός και απαιτεί ανάλογη διοίκηση και έλεγχο και ανάλογους εξοπλισμούς. Το ευκαίο βέβαια θα ήταν, στο αμφίδρομο μοντέλο όπου η άμυνα παράγει οικονομία και αντίστροφα, οι εξοπλισμοί αυτοί να προέρχονται από την εγχώρια βιομηχανία, ώστε να ανατροφοδοτούν την οικονομία, και αυτή με τη σειρά της τους εξοπλισμούς, διατηρώντας την σκληρή ισχύ στο απαραίτητο επίπεδο. Δεν διαφαίνεται όμως στο άμεσο μέλλον η εκκίνηση τη εγχώριας κρατικής αμυντικής βιομηχανίας. Η πρόκληση είναι εδώ. Ποιότητα έναντι της ποσότητας της Τουρκίας, η οποία από το διατεινόμενο δόγμα των 2,5 πολέμων εξυπακούεται ότι δεν δύναται να κάνει χρήση όλου του δυναμικού της στον 1 πόλεμο με την Ελλάδα, αφού εξάλλου ούτε η διαμόρφωση του θεάτρου επιχειρήσεων δεν το επιτρέπει. Απαιτείται έμφαση στον αεροναυτικό πόλεμο με προμήθειες, αφού δεν υφίσταται η εγχώρια επιλογή προς το παρόν, από το εξωτερικό. Η Γερμανία και η Ιαπωνία που πέτυχαν την έξοδο τους από την οικονομική κρίση του 1929 επενδύοντας σε εξοπλισμούς και στην αμυντική βιομηχανία αποτελούν παραδείγματα με προστιθέμενη αξία στην περίπτωση της χώρας μας. Η παραγωγή νέων οπλικών συστημάτων απαιτεί έρευνα και τεχνολογία, ανάπτυξη και παραγωγή που τελικά οδηγούν στην οργάνωση μεγάλων βιομηχανικών μονάδων ικανές να συνεισφέρουν στην εθνική οικονομία και να ενισχύσουν περαιτέρω τον υπόλοιπο ιδιωτικό μέσω τεχνολογιών αιχμής. Η εξασφάλιση ικανής αποτροπής έναντι του Τουρκικού επεκτατισμού αποτελεί την απαραίτητη συνθήκη για την υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων. Πλέον αυτού, η περίφημη «τριάδα» του Κλαούζεβιτς⁷⁵ έχει περισσότερο από ποτέ εφαρμογή στην περίπτωση μας, όπου θα πρέπει να γίνει πλήρης εκμετάλλευση των στοιχείων αυτής για την επίτευξη του μεγίστου της εθνικής ισχύος της χώρας μας, σύμφωνα με τους πόρους που αυτή διαθέτει. Βέβαια, εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι, η ανάπτυξη πυρηνικής επιλογής από τη χώρα μας, ως ύστατο αποτρεπτικό μέσο στον επεκτατισμό

⁷⁴ Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ. 31

⁷⁵ Λαός: τα πάθη, η βία και το εχθρικό συναίσθημα, Ο διοικητής και ο στρατός του: η τύχη και το απρόβλεπτο και Η πολιτική Ηγεσία: πολιτική καθοδήγηση, Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ. 154

της Τουρκίας, δεν θα πρέπει να αποκλείεται από τα φάσμα επιλογών των σχεδιαστών της εθνικής ασφάλειας⁷⁶.

3.2 Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία και Εξοπλιστικά Προγράμματα. Ως αμυντική βιομηχανία νοείται μια σειρά βιομηχανιών που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες για τις ΕΔ. Η εξάρτηση και στήριξη της άμυνας στην αμυντική βιομηχανία δεν αποτελεί κενή πεποίθηση, διότι δεν υπάρχει «ικανή» και «αρκετή» άμυνα χωρίς βιομηχανία που ερευνά, αναπτύσσει και παράγει αμυντικά συστήματα. Ο εξοπλισμός του κράτους από το εξωτερικό αποτελεί δυνητικά μια επιλογή. Κατά αυτήν την έννοια όμως το υπόψη κράτος θα εκτροχιασθεί ενδεχομένως οικονομικά, θα περιορίσει την αυτονομία του και θα υπολείπεται σε τεχνολογικές εξελίξεις.

Για την αποτίμηση της βιομηχανίας μιας χώρας πρέπει να γίνει σύγκριση των δαπανών για προμήθειες αμυντικού υλικού από το εξωτερικό με το σύνολο των δαπανών που καταγράφονται στον προϋπολογισμό αυτής. Η διαφορά που προκύπτει αποτελεί τον συντελεστή καθορισμού της συνεισφοράς της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας. Ως συγκριτικά οφέλη της προμήθειας από την εγχώρια βιομηχανία μπορούμε να αναφέρουμε την μείωση του εμπορικού ισοζυγίου, την ενίσχυση της παραγωγικής δραστηριότητας της χώρας και την ανάπτυξη-απόκτηση νέων τεχνολογιών με ενδεχόμενη εφαρμογή τους στον ιδιωτικό τομέα.

3.2.1 Ελληνική Κρατική Αμυντική Βιομηχανία. Από το τέλος του Β΄ ΠΠ κα μέχρι τα τέλη του 1960 η εξάρτηση της χώρας από την αμερικανική βοήθεια κράτησε ανενεργή την ανάγκη δημιουργίας κρατικής βιομηχανίας. Στη συνέχεια έκανε τα πρώτα βήματα και μέχρι το 1974 η μόνη βιομηχανία που υπήρχε ήταν η Εταιρεία Ελληνικού Πυριτιδοποιείου και Καλυκοποιείου που εφοδίαζε τον στρατό σε πυρομαχικά. Η Τουρκική εισβολή στην Κύπρο κατέδειξε με τον εντονότερο τρόπο την ανάγκη ανάπτυξης αμυντικής βιομηχανίας που θα κάλυπτε όλες τις ανάγκες των ΕΔ, καθιστώντας την αυτονομία της χώρας δεδομένη⁷⁷. Έτσι η χώρα εφαρμόζοντας ανάλογες πολιτικές επιδόθηκε σε έναν αγώνα ανάπτυξης εγχώριας βιομηχανίας και παρατηρείται η ίδρυση και λειτουργία μεγάλων

⁷⁶ Κώστας Τσίπης, Κριτική της Πυρηνικής Επιλογής για την Ελλάδα, 'Ελληνικά Αμυντικά Προβλήματα, Ελληνικό Ινστιτούτο Διεθνών και Στρατηγικών Ερευνών, Παπαζήση, Αθήνα, 1986

⁷⁷ Η στρατιωτική δωρεάν βοήθεια από τις ΗΠΑ το 1967 αντικαθίσταται, λόγω αλλαγής πολιτικής, από την αγορά των οπλικών συστημάτων (FMS, Foreign Military Sales). Η Ελλάδα είχε στραφεί από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 σε παραγγελίες πολεμικού υλικού στην Ευρώπη, κυρίως από την Γερμανία και τη Γαλλία. Γιαννίτσης Α. «Ελλάς – Τουρκία: οικονομικές απόψεις των εξοπλισμών», Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, σελ. 427
<https://ejournals.e-publishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/view/7012/6731> (προσπελάστηκε 20 Φεβ 2019)

εργοστασίων⁷⁸. Τα αρχικά αποτελέσματα κρίνονται ικανοποιητικά, αφού αναπτύχθηκαν και εγχώρια συστήματα, όπως το «ARTEMIS-30» και το «ΛΕΩΝΙΔΑΣ», ενώ σε περιφερειακό επίπεδο η Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία (ΕΑΒ) καθιερώθηκε στο χώρο χείροντας ανάλογης αναγνωρισιμότητας (πρόγραμμα αναβάθμισης αιγυπτιακών C-130). Η αναπτυξιακή πορεία της εγχώριας βιομηχανίας διακόπηκε, όταν το 1990 εμφανίσθηκαν τα οικονομικά προβλήματα, τα οποία παρά τη συγχώνευση των βιομηχανιών σε Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα (ΕΑΣ), δεν έλυσε τα οικονομικά προβλήματα της Ελληνικής Βιομηχανίας Όπλων (ΕΒΟ) και ΠΥΡΚΑΛ, οδηγώντας στην οικονομική επιβάρυνση του δημοσίου τομέα με την κάλυψη των ελλειμμάτων τους από αυτό⁷⁹. Η συνέχεια είναι γνωστή, η χώρα μας κατέφυγε στο εξωτερικό για προμήθειες αμυντικού υλικού, μέσω δανείων από τις χώρες αυτές, και ευρισκόμενη στη θέση αυτή αναγκάστηκε να αποδεχθεί όρους χωρίς διαπραγματεύσεις, δυσβάστακτες διαδικασίες αποπληρωμής και χωρίς συμμετοχή στο ελάχιστο της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας. Οι Ελληνικές αμυντικές βιομηχανίες παρέμειναν άγνωστες με μηδενικό ποσοστό συμμετοχής στην κατασκευή οπλικών συστημάτων.

Τα εξοπλιστικά προγράμματα αποσκοπούν αφενός στην ενίσχυση της αποτρεπτικής ικανότητας της χώρας και αφετέρου, όταν τα ποσά διατίθενται στην εγχώρια βιομηχανία, στην ανάπτυξη της οικονομίας και τη μείωση του εμπορικού ισοζυγίου. Η Ελλάδα, η οποία δαπανά μεγάλο μέρος του ΑΕΠ της στην άμυνα (2,5%), όντας 2^η στο NATO μετά τις ΗΠΑ, και 2,5 φορές περισσότερο κατά κεφαλήν

⁷⁸ Η εξέλιξη της ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας από το 1975. Με το νόμο 43/1975 ιδρύθηκε η «Εθνική Βιομηχανία Αεροπορικού Υλικού». Το ίδιο έτος υπεγράφη σύμβαση μεταξύ ελληνικού δημοσίου και πέντε αντισυμβαλλόμενων αμερικανικών εταιρειών. Δύο χρόνια αργότερα, εκδόθηκε ο τροποποιητικός νόμος 696/1977, ο οποίος μετονόμασε την εταιρεία σε «Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία Α.Ε.». Παρομοίως, με το Π.Δ. 514/1977 ιδρύθηκε η «Ελληνική Βιομηχανία Όπλων» για την κάλυψη του σε μικρού διαμετρήματος οπλισμού των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων και την συναρμολόγηση του πολεμικού τυφεκίου G3. Το 1986 η Αυστριακής καταγωγής «ΣΤΑΠΕΡ - ΝΤΑΙΜΛΕΡ - ΠΟΥΧ ΕΛΛΑΣ Ανώνυμος Βιομηχανία Εταιρεία» μετονομάστηκε σε «Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων Α.Β.Ε.» και μεταβιβάστηκε στο ελληνικό δημόσιο. Οι τρεις εταιρείες (Ε.Α.Β., Ε.Β.Ο., ΕΛ.Β.Ο.) σε συνδυασμό με την ΑΕΕΠ-ΠΥΡΚΑΛ και τις ναυπηγοεπισκευαστικές μονάδες (Ναυπηγεία Ελευσίνας και Ελληνικά Ναυπηγεία Σκαραμαγκά) αποτέλεσαν τον κορμό της ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας μέχρι την συγχώνευση τους και την ίδρυση των Ελληνικών Αμυντικών Συστημάτων (Ε.Α.Σ.). Τα έξι δημόσια συγκροτήματα συνοδεύτηκαν από αρκετές μικρομεσαίες ιδιωτικές επιχειρήσεις παραγωγής αμυντικού υλικού.

⁷⁹ Η παραγωγή αμυντικού υλικού από την εγχώρια Ελληνική αμυντική βιομηχανία σε ποσοστό του ΑΕΠ

1988	1989	1993	1994	1995	1998	1999	2002	2005
0,37%	0,25%	0,22%	0,22%	0,25%	0,22%	0,28%	0,28%	0,18%

<https://www.militaire.gr/i-poreia-tis-ellinikis-kai-tis-toyrkikis-amyntikis-viomichanias-ereyna/>
(προσπελάστηκε 20 Φεβ 2019)

εισόδημα από την Τουρκία⁸⁰, έχει τη μικρότερη συμμετοχή της αμυντικής της βιομηχανίας από όλες τις χώρες του ΝΑΤΟ.

Η κατάσταση αυτή έχει οδηγήσει την αμυντική βιομηχανία στα όρια της επιβίωσης, με αντίστοιχο αντίκτυπο στην οικονομία, παρά τα δαπανούμενα ποσά για την άμυνα. Η ανάληψη έργου από εργοστάσια των ΕΑΣ είτε με απευθείας ανάθεση είτε με συμπαραγωγές, οι οποίες συνήθως έχουν μακρόπνοο ορίζοντα, θα τόνωνε την Ελληνική οικονομία και παράλληλα θα έδινε την επιζητούμενη αυτονομία παραγωγής. Για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται η ύπαρξη κατά πρώτον «πολιτικής αμυντικής βιομηχανίας»⁸¹ από το κράτος. «Μια τέτοια πολιτική πρέπει να αποβλέπει, μέσω ανάλογου στρατηγικού προγραμματισμού και «σφιχτών» χρονοδιαγραμμάτων στην:

(1) *Ανάπτυξη τεχνολογίας μέσω της διάθεσης κονδυλίων για Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A)*

(2) *Πρόσκτηση τεχνογνωσίας μέσω από το εξωτερικό, μέσω συμπαραγωγών, και*

(3) *Ανάθεση έργων στην εγχώρια βιομηχανία».*

Στην κατεύθυνση αυτή κινείται η πρόταση για τη δημιουργία Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας που έχει υποβληθεί επανειλημμένα από την Ένωση Ελληνικών Εταιριών Αεροδιαστήματος και Άμυνας (ΕΕΛΕΑΑ). Σύμφωνα με αυτή προτείνεται η σύσταση του εν λόγω Υφυπουργείου,

το οποίο θα είναι αρμόδιο για τις αμυντικές βιομηχανίες, την τεχνολογία και τον τρόπο με τον οποίο υλοποιούνται οι αμυντικές προμήθειες. Η στελέχωση του να γίνει με τεχνοκράτες οι οποίοι, ανεξάρτητοι από κυβερνήσεις και πολιτικές καταστάσεις, θα βάζουν στόχους, θα ελέγχουν και θα αναφέρουν για όλα τα θέματα που αφορούν την αμυντική βιομηχανία και την υλοποίηση των αμυντικών προγραμμάτων⁸².

⁸⁰ Ποσοστό Δαπανών επί του ΑΕΠ για την Άμυνα και Κατά Κεφαλήν Εισόδημα που Δαπανάται για την Άμυνα των Χωρών Μελών του ΝΑΤΟ https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_06/20170629_170629-pr2017-111-en.pdf (προσπελάσθηκε 11 Μαρ 2019) και Γράφημα 12 του Παραρτήματος «Α»

⁸¹ Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία, Παρούσα Κατάσταση-Προοπτικές, Δρ. Ι. Παρίσης, 6^ο Διεθνές Συνέδριο, 2009 http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t56/t56_09.html (προσπελάσθηκε 14 Φεβ 2019)

⁸² Δημιουργία Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας - Πρόταση της Ένωσης Ελληνικών Εταιριών Αεροδιαστημικής & Άμυνας (ΕΕΛΕΑΑ) https://www.hasdig.com.gr/uploads/1/2/1/8/121895749/2015_9_yfetha.pdf (προσπελάσθηκε 16 Φεβ 2019)

Ο δεύτερος σύνδεσμος που δραστηριοποιείται στο χώρο της άμυνας, ο Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ) θεωρεί ότι είναι ύψιστης σημασίας η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας, ειδικότερα τώρα στην περίοδο της οικονομικής κρίσης και δηλώνει ότι

προκειμένου να ξεφύγουμε από την κρίση πρωταγωνιστές σε αυτή την προσπάθεια πρέπει να είναι οι εταιρείες του Ιδιωτικού Τομέα. Για να επιτευχθεί η προσπάθεια απαιτείται η συνεργασία μεταξύ των στρατιωτικών υπηρεσιών και των ελληνικών βιομηχανιών. Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας οφείλει να καθορίσει το πλαίσιο συνεργασίας με τις εγχώριες εταιρείες παραγωγής αμυντικών προϊόντων και συστημάτων⁸³.

Σίγουρο είναι ότι οι προτάσεις των δύο συνδέσμων είναι προς την κατεύθυνση εξυπηρέτησης των συμφερόντων τους. Δεν αφήνουν αμφιβολία όμως περί της έλλειψης πολιτικού σχεδιασμού.

Επί του παρόντος η αμυντική βιομηχανία παρακολουθείται σε επίπεδο Γενικής Διεύθυνσης του ΥΠΕΘΑ, και συγκεκριμένα από την Γενική Διεύθυνση Αμυντικών Εξοπλισμών και Επενδύσεων (ΓΔΑΕΕ)⁸⁴. Η ΓΔΑΕΕ, διαθέτοντας πολυσχιδή οργάνωση καλύπτει πλήθος τομέων που περιλαμβάνουν από την τήρηση του μητρώου κατασκευαστών αμυντικού υλικού μέχρι την καταγραφή, παρακολούθηση και μελέτη των δυνατοτήτων εγχώριας παραγωγής αμυντικού υλικού. Όμως παρά την, μεταξύ άλλων, ύπαρξη τμήματος για την *«εποπτεία των κρατικών αμυντικών βιομηχανιών και τη μέριμνα για την ανάπτυξη και το συντονισμό αυτών»*⁸⁵, ελλείψει πολιτικών αποφάσεων δεν έχει επιφέρει την *«αναμενόμενη»* ανάπτυξη. Η ανάληψη του έργου της Γενικής Διεύθυνσης από την πολιτική ηγεσία με τη σύσταση Υφυπουργείου αμυντικής βιομηχανίας, που προτείνει η ΕΕΛΕΑΑ θα προσέδιδε ενδεχομένως ειδικό βάρος, επιφέροντας ανάλογα αποτελέσματα τόσο για την κάλυψη των αναγκών των ΕΔ στο εσωτερικό, όσο και για την προώθηση του αμυντικού υλικού στο εξωτερικό.

⁸³ Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ)
<http://www.sekpy.gr/> (προσπελάστηκε 17 Φεβ 2019)

⁸⁴ Γενική Διεύθυνση Αμυντικών Εξοπλισμών και Επενδύσεων (ΓΔΑΕΕ)
<http://www.gdaee.mil.gr/el/> (προσπελάστηκε 17 Φεβ 2019)

⁸⁵ Διεύθυνση Αμυντικών Επενδύσεων & Τεχνολογικών Ερευνών (ΔΑΕΤΕ)
<http://www.mod.mil.gr/organikes-dieythynseis-ypethageniki-dieythynsi-amyntikon-exoplismou-kai-ependyseon/dnsi-amyntikon> (προσπελάστηκε 16 Φεβ 2019)

3.2.2 Ελληνική Ιδιωτική Αμυντική Βιομηχανία. Στο χώρο αυτό εμφανίζονται δύο σύνδεσμοι βιομηχανιών, η ΕΕΛΕΑΑ και ο ΣΕΚΠΥ που προαναφέρθηκαν.

Η ΕΕΛΕΑΑ (ή στην αγγλική Hellenic Aerospace Security & Defense Industries Group-HASDIG) είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Αεροδιαστημικής και Άμυνας. Έχει στο δυναμικό της 35 εταιρείες, απασχολεί περί τους 8.000 υπαλλήλους και έχει συνεργασίες με άλλες, κατά βάση, μικρομεσαίες εταιρείες, παρουσιάζοντας ετήσιο κύκλο εργασιών σε συμβόλαια άμυνας της τάξεως των 680 εκ. ευρώ. Οι εταιρείες μέλη της εξειδικεύονται στην Έρευνα & Ανάπτυξη (E&A), διαθέτοντας εγκαταστάσεις υψηλών προδιαγραφών. Η ΕΕΛΕΑΑ δραστηριοποιείται τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό⁸⁶ και συμμετέχει σε διεθνείς εκθέσεις και fora.

Ο ΣΕΚΠΥ έχει στο δυναμικό του 121 εταιρείες⁸⁷, συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις και καθώς και σε διαγωνισμούς προμηθειών της ΕΕ⁸⁸. Οι εταιρείες του καλύπτουν σχεδόν όλο το φάσμα του στρατιωτικού υλικού, εξομοιωτών, ως και συστημάτων ενέργειας και ασφάλειας.

Αυτό που πρέπει να επισημανθεί για τους δύο παραπάνω συνδέσμους αμυντικού υλικού, σύμφωνα με τη δήλωση του προέδρου του ΣΕΚΠΥ στα πλαίσια συζήτησης στρογγυλής τραπέζης που διοργανώθηκε από την εταιρεία Lockheed Martin το 2018⁸⁹, είναι ότι δεν παράγουν κύρια ολοκληρωμένα προϊόντα (μαχητικά αεροσκάφη-άρματα κλπ), ενώ παράλληλα είναι μικρός ο αριθμός των εταιρειών που παράγουν μη κύρια ολοκληρωμένα προϊόντα (διόπτρες ημέρας και νύχτας, συστήματα θερμικής απεικόνισης, σύγχρονες επικοινωνίες, συστήματα C4I, ελαφρά σκάφη, πυρομαχικά, συσσωρευτές, ατομικό ιματισμό κλπ). Ο κύριος όγκος των εργασιών τους προέρχεται από παροχή υπηρεσιών συντήρησης, επισκευής, ανακατασκευής, αναβάθμισης κυρίων συστημάτων αεροσκαφών-πλοίων, κατασκευής απαρτίων, εξαρτημάτων και η παροχή υποκατασκευαστικού έργου.

⁸⁶ Ένωση Ελληνικών Εταιριών Αεροδιαστήματος και Άμυνας (ΕΕΛΕΑΑ) <https://www.hasdig.com.gr/> (προσπελάστηκε 16 Φεβ 2019)

⁸⁷ Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ): Εταιρείες <http://www.sekpy.gr/members/> (προσπελάστηκε 17 Φεβ 2019)

⁸⁸ Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ): Εκδηλώσεις <http://www.sekpy.gr/category/announcements/events/> (προσπελάστηκε 17 Φεβ 2019)

⁸⁹ Δήλωση του Προέδρου του ΣΕΚΠΥ στο Πλαίσιο Συζήτησης Στρογγυλής Τραπέζης που Διοργανώθηκε από την Lockheed Martin το 2018 <http://www.sekpy.gr/wp-content/uploads/2018/09/> (προσπελάστηκε 17 Φεβ 2019)

3.2.3 Ελληνική «Πολιτική» Αμυντική Βιομηχανία. Ως «πολιτική αμυντική βιομηχανία» ορίζουμε, για τις ανάγκες της παρούσας, το πολιτικό κεφάλαιο που πρέπει να επενδυθεί για την ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανίας.

Σύμφωνα με την επίσημη ανακοίνωση του ΥΠΕΘΑ⁹⁰ :

η Εθνική Άμυνα της Ελλάδας σχεδιάζεται, αποφασίζεται και υλοποιείται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου θεσμικού, πολιτικού και στρατιωτικού, πλαισίου που περιλαμβάνει:

(1) Τη Διαρκή Επιτροπή Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής, η οποία είναι αρμόδια για την επεξεργασία, εξέταση και ψήφιση νομοσχεδίων και προτάσεων νόμων, αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας

(2) Το Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωτερικών και Άμυνας (ΚΥ.Σ.Ε.Α.), του οποίου προεδρεύει ο Πρωθυπουργός και αποτελεί το κύριο όργανο λήψης αποφάσεων σε ζητήματα που αφορούν την Ελληνική Εθνική Άμυνα, όπως για παράδειγμα η Πολιτική Εθνικής Άμυνας, η δομή και η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων, τα μείζονα προγράμματα προμήθειας και παραγωγής αμυντικών μέσων και υλικού, το Σύστημα Χειρισμού Κρίσεων και η ανάπτυξη των Ενόπλων Δυνάμεων για την κάλυψη των αναγκών της χώρας.

(3) Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (ΥΠ.ΕΘ.Α) που είναι ο κυβερνητικός φορέας έκφρασης του οργανωτικού πλαισίου της διοίκησης των Ενόπλων Δυνάμεων

Ο ΥΕΘΑ, ως πολιτικός προϊστάμενος του ΥΠΕΘΑ, είναι ο υπεύθυνος έναντι της Κυβέρνησης για τη διοίκηση και τον έλεγχο των Ενόπλων Δυνάμεων με στόχο την υλοποίηση της Πολιτικής Εθνικής Άμυνας. Μετέχει στο ΚΥΣΕΑ όπου εγκρίνει την Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική, εισηγείται τη δομή διοίκησης και την μελλοντική δομή των Ενόπλων Δυνάμεων, αποφασίζοντας παράλληλα για τη δομή και οργάνωση τους, ενώ εισηγείται και τη μακροπρόθεσμη σχεδίαση και προγραμματισμό των εξοπλισμών.

⁹⁰ Διοικητική Οργάνωση ΥΠΕΘΑ
<http://www.mod.mil.gr/dioikitiki-organosi> (προσπελάστηκε 18 Φεβ 2019)

Επιπρόσθετα αποφασίζει για την κατανομή και τη χρησιμοποίηση των πιστώσεων που διατίθενται με τον προϋπολογισμό, εγκρίνει προγράμματα προμηθειών των Ενόπλων Δυνάμεων και τεχνολογικής έρευνας, διοικεί, οργανώνει και ελέγχει τις Ένοπλες Δυνάμεις μέσω της ηγεσίας των Γενικών Επιτελείων, εκπροσωπεί το Υπουργείο στους Διεθνείς Οργανισμούς, καθορίζει τις Κατευθύνσεις Αμυντικής Σχεδίασης και έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα της κυβερνητικής νομοθετικής πρωτοβουλίας για θέματα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Το Συμβούλιο Αρχηγών Γενικών Επιτελείων (ΣΑΓΕ) αποτελείται από τους Αρχηγούς των Γενικών Επιτελείων Εθνικής Άμυνας, Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας. Έχει αρμοδιότητα υποβολής εισηγήσεων ή γνωματεύσεων στον ΥΕΘΑ για θέματα εθνικής στρατιωτικής στρατηγικής, στρατιωτικής αξιολόγησης της κατάστασης, κατευθύνσεων αμυντικής σχεδίασης, δομής δυνάμεων των Ενόπλων Δυνάμεων, για το γενικό σχέδιο άμυνας της χώρας και τα διακλαδικά σχέδια δράσης των Ενόπλων Δυνάμεων και για τη διαμόρφωση διακλαδικών επιχειρησιακών δογμάτων και στρατιωτικών συμφωνιών.

Η Διεύθυνση Αμυντικών Εξοπλισμών και Επενδύσεων (ΓΔΑΕΕ) συγκροτείται από την Διεύθυνση Αμυντικών Προγραμμάτων και Συμβάσεων, την Διεύθυνση Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων και Διασφάλισης Ποιότητας και την Διεύθυνση Αμυντικών Επενδύσεων και Ερευνών.

Στα παραπάνω όργανα, πέρα από τη σύσταση Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας που προτάθηκε από την ΕΕΛΕΑΑ, θα μπορούσε να προστεθεί και η πρόταση του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ) περί σύστασης Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας (ΣΕΑ)⁹¹. Το ΣΕΑ

θα έχει ως αποστολή την χάραξη και τον σχεδιασμό μιας Εθνικής Στρατηγικής ανωτάτου επιπέδου για την εσωτερική ασφάλεια της χώρας, προληπτικά και κατασταλτικά, με πρόβλεψη σε συμφωνίες

⁹¹ Η σύσταση ΣΕΑ, όπως έχει δείξει η μελέτη των αντίστοιχων σε Ισραήλ και Ινδία, δύο χώρες με ισχυρή αποτρεπτική ικανότητα με τα πυρηνικά τα οποία διαθέτουν, λειτουργεί ανταγωνιστικά με τις υπάρχοντες δομές. Η αποτελεσματικότητα τους αποδείχθηκε αμφίβολη επιβεβαιώνοντας ότι το πρόβλημα είναι πολιτικό και όχι θεσμικό. Θ. Ντόκος – Π. Τσάκωνας, Στρατηγική Εθνικής Ασφαλείας, Παπαζήση, Αθήνα, 2005, σελ. 324 και σελ 329

διεθνών συνεργασιών σε διμερές και πολυμερές επίπεδο και τη συμμετοχή της ΕΕ για την πρόσδωση κύρους στις ενέργειες και ενίσχυση με πόρους, μέσα και τεχνολογικό εξοπλισμό... Έργο επίσης του Συμβουλίου θα είναι και η συλλογή πληροφοριών, ιδίως με την χρήση σύγχρονου τεχνολογικού εξοπλισμού, η επεξεργασία, η αξιολόγηση και η διοχέτευση αυτών με σύστημα συνεχούς ροής ως «Τράπεζα Πληροφοριών», προς χρήση των επιχειρούντων εμπλεκομένων συναρμοδίων υπηρεσιών και οργάνων.⁹²

Εύκολα προκύπτει από την υφιστάμενη οργανωτική δομή της χώρας μας για την χάραξη και το σχεδιασμό της άμυνας ότι είναι εκτενής, πολυσχιδής και λεπτομερής αν λάβουμε υπόψη μας την περαιτέρω κατάτμηση των οργάνων σε διευθύνσεις και γραμματείες που λειτουργούν για την υποστήριξη αυτών, στην οποία θα μπορούσαν ενδεχομένως να προστεθούν και οι προτάσεις για σύσταση ΣΕΑ και Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας. Η οργάνωση αυτή όμως δεν αντικατοπτρίζεται στο επίπεδο της αμυντικής βιομηχανίας και ιδιαίτερα της κρατικής, όπου δεν υφίσταται όχι η παραγωγή κυρίου υλικού αλλά ούτε η συμπαραγωγή του. Αυτό που λείπει είναι η σταθερή πολιτική βούληση για σχεδιασμό των εξοπλιστικών μας επιλογών λαμβάνοντας υπόψη τη διάσταση της γεωπολιτικής μας ταυτότητας. Η χώρα μας δεσπόζει στο γεωπολιτικό υποσύστημα της Νοτιανατολικής Ευρώπης και Μέσης Ανατολής, ιδιαίτερα τώρα μετά την ανακάλυψη των ενεργειακών αποθεμάτων που θα απεξαρτητοποιήσουν μερικώς την Ευρώπη από τη Ρωσία. Σίγουρα η πορεία μας είναι συνυφασμένη με της Ευρώπης, στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη, όπως και η στρατηγική μας σχέση με τις ΗΠΑ. Η αμυντική πολιτική όμως χαράσσεται για την υποστήριξη των εθνικών μας συμφερόντων και όχι να μας καθιστά δέσμιους των ξένων αγορών. Υπάρχει αρκετός χώρος για την υποστήριξη των ευρωπαϊκών και αμερικανικών αγορών με ταυτόχρονη ανάπτυξη εγχώριας βιομηχανίας.

3.2.4 Ελληνικά Εξοπλιστικά Προγράμματα. Το σύνολο των εξοπλιστικών προγραμμάτων δεν είναι δυνατόν να καθορισθεί ακριβώς αφού στο σύνολο του ποσού που ανακοινώθηκε για το ΥΠΕΘΑ περιλαμβάνονται και τα λειτουργικά έξοδα

⁹² Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ): Φάκελος Ίμια, 18 Μαρτίου 2019 <http://www.elisme.gr/gr/2013-01-06-18-39-21/item/2015-02-21>(προσπελάσθηκε 18 Μαρ 2019)

των ΕΔ. Σύμφωνα με τη δήλωση του ΥΠΕΘΑ τα 2/3 αφορούν λειτουργικές ανάγκες και το 1/3 εξοπλιστικά προγράμματα⁹³.

Τα εξοπλιστικά προγράμματα την τελευταία 10ετία περιλαμβάνουν κυρίως την υποστήριξη των κυρίων οπλικών συστημάτων (μαχητικά αεροσκάφη, πλοία, άρματα, πυροβόλα, ελικόπτερα κλπ) και μερικώς την προμήθεια (άρματα LEO2HELL, A/K πυροβόλα M109A2GEA3 κλπ). ΟΙ ΕΔ βιώνοντας τη μακρόχρονη οικονομική κρίση έχουν υποστεί καθυστερήσεις στον εκσυγχρονισμό τους με την ανάγκη εισαγωγής νέου υλικού να καθίσταται επιτακτική. Τα ποσά για εξοπλισμούς που δαπανούνται σε σχέση με το ΑΕΠ δεν παρουσιάζουν μεγάλες αυξομειώσεις, κυμαινόμενα από το 2003 έως το 2017 σε ένα μέσο όρο της τάξεως του 2,5-2,6%⁹⁴. Σε απόλυτους αριθμούς όμως τα ποσά βαίνουν συνεχώς μειούμενα, μετά την ανοδική πορεία μέχρι την κρίση του 2008⁹⁵.

Το πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των F-16 της Πολεμικής Αεροπορίας (ΠΑ) δεν έχει κατακυρωθεί και αναμένεται η έγκρισή του από την Ελληνική Κυβέρνηση και το Ελληνικό Κοινοβούλιο⁹⁶. Πλέον αυτού υπάρχει και το ενδεχόμενο απόκτησης φρεγατών για το Πολεμικό Ναυτικό (ΠΝ) όπου σύμφωνα με την ίδια δήλωση του ΥΕΘΑ υπάρχει

η πιθανότητα μέρους του ποσού των 8 δις που οφείλουν οι ευρωπαϊκές χώρες για τη διαφορά των ομολόγων, που πρέπει να επιστραφούν στην Ελλάδα, το οποίο αφορά την επιστροφή από τη Γαλλία προς την Ελλάδα, να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να υπάρξει συνέργεια για την κατασκευή φρεγατών στην Ελλάδα.

3.2.5 Ελληνική Αμυντική Βιομηχανική Βάση. Η Αμυντική Βιομηχανική Βάση (ΑΒΒ) είναι μία έννοια για την οποία γίνεται συχνά λόγος. Σε παγκόσμια κλίμακα παρατηρούμε ότι οι ισχυρές οικονομίες διαθέτουν εθνική ΑΒΒ που λειτουργεί σε μία αμφίδρομη σχέση με το κράτος. Η ΑΒΒ εξαρτάται από τις κρατικές

⁹³ Ομιλία ΑΝΥΕΘΑ στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, 17 Δεκεμβρίου 2018
Σύμφωνα με την ανακοίνωση του ΑΝΥΕΘΑ προβλέφθηκε για εξοπλιστικά και λειτουργικά έξοδα των ΕΔ για το έτος 2019 το ποσό των 1,031 δις ευρώ.
<http://www.onalert.gr/stories/rhgas-sta-3dis-318-ekato-o-proypologismow-tou-ype8a-gia-to-2019/74376>
(προσπελάστηκε 18 Μαρ 2019)

⁹⁴ Greece SIPRI Military Expenditures/GDP
https://www.sipri.org/sites/default/files/3_Data (προσπελάστηκε 18 Μαρ 2019)

⁹⁵ Greece GDP 2003-2017 (current US\$) | World Bank Data
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2017&locations=GR&start=2003>
(προσπελάστηκε 18 Μαρ 2019)

⁹⁶ Συνέντευξη Τύπου ΥΕΘΑ, 25 Απριλίου 2018
<https://government.gov.gr/etsi-echoun-ta-pragmata-oston-afora-ta-exoplistika/> (προσπελάστηκε 18 Μαρ 2019)

αμυντικές δαπάνες και το κράτος από αυτές, στην έννοια της αυτοδυναμίας της παραγωγής αμυντικού υλικού και της ενίσχυσης της οικονομίας.

Η ΕΕ στο πλαίσιο υλοποίησης της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) έχει καθορίσει ως στρατηγική προτεραιότητα τη διατήρηση μιας δυνατής και ανταγωνιστικής ΑΒΒ (European Defense Technological Industrial Base-EDTIB) για την επιτυχία της αποστολής του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ) – European Defense Agency (EDA) στην ανάπτυξη Ευρωπαϊκών αμυντικών δυνατοτήτων. Η ΕΕ θεωρεί, στο πλαίσιο της «αμυντικής της στρατηγικής» ότι η EDTIB θα είναι αυτή που θα χορηγεί τον κύριο όγκο των αμυντικών υλικών και συστημάτων των Ευρωπαϊκών ΕΔ, θα εξασφαλίζει ότι συστήματα θα έχουν πρωτοποριακή τεχνολογία παγκόσμιας εμβέλειας και τέλος θα εγγυάται ότι οι ΕΔ θα δύναται να ενεργήσουν με την απαραίτητη αυτονομία εφοδιασμού. Από την άλλη πλευρά θεωρεί ότι η EDTIB είναι ένα πολύτιμο οικονομικό εργαλείο αφού αποτελεί έναν από τους κύριους παρόχους θέσεων εργασίας, εξαγωγών και τεχνολογικής προόδου, τα οποία αποτελούν καταλύτες για την παροχή υποστήριξης των πολιτών στην άμυνα⁹⁷.

Ορίζοντας την ΑΒΒ θα λέγαμε ότι «η ΑΒΒ αποτελείται από εκείνες τις επιχειρήσεις, οι οποίες παράγουν αμυντικό και σχετικό με την άμυνα εξοπλισμό στο ΥΠΕΘΑ»⁹⁸. Ο ακριβής προσδιορισμός της ΑΒΒ είναι δυσχερής, καθώς για την παραγωγή ενός οπλικού συστήματος εμπλέκεται πλήθος εταιρειών και υποκατασκευαστών. Επίσης υπάρχει πλήθος προϊόντων που καταναλώνονται από τις ΕΔ και παράλληλα χρησιμοποιούνται στον ιδιωτικό τομέα, «διπλής χρήσης (dual use)», όπως χαρακτηριστικά επισημαίνονται από την ΕΕ που δίδει μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη και κατασκευή τους. Σε κάθε περίπτωση, η ταξινόμηση των προϊόντων της ΑΒΒ από τεχνολογικής απόψεως περιλαμβάνει τις κάτωθι κατηγορίες⁹⁹:

- (1) *Αμυντικές στρατηγικές, έννοιες και δόγματα (υψηλός σχεδιασμός)*
- (2) *Ολοκληρωμένα οπικά και πληροφοριακά συστήματα (π.χ. εθνικά συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, πυραυλικά συστήματα)*

⁹⁷ European Defense Technological Industrial Base-EDTIB
<https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/strategies/> (προσπελάστηκε 18 Μαρ 2019)

⁹⁸ Αντώνης Ν. Κάντας, Αμυντική Οικονομία: Μια πολύπλευρη προσέγγιση, Παπαζήση, 2002, σελ. 254

⁹⁹ Όπως παραπάνω, σελ 256

(3) *Κύριες πλατφόρμες οπλικών συστημάτων και συστημάτων επικοινωνιών (π.χ. αεροσκάφη, πλοία)*

(4) *Όπλα, πυρομαχικά και τμήματα συστημάτων επικοινωνιών (π.χ. τορπίλες)*

(5) *Υποσυστήματα (π.χ. γυροσκόπια)*

(6) *Τμήματα υποσυστημάτων (π.χ. σκοπευτικά, πυροσωλήνες)*

(7) *Εξαρτήματα (π.χ. ολοκληρωμένα κυκλώματα)*

(8) *Υλικά (π.χ. ημιαγωγοί)*

Το αμυντικό υλικό που αναφέρεται στις υπόψη κατηγορίες περιλαμβάνει ένα ευρύ πεδίο προϊόντων από αυτά που έχουν μεγάλο κόστος, η κατασκευή τους περιλαμβάνει μία πολυσύνθετη διαδικασία, απαιτούν την εφαρμογή τεχνολογίας αιχμής και έχουν μεγάλο κύκλο ζωής, μέχρι εκείνα που παράγονται με πολύ μικρό κόστος και σε μαζικούς αριθμούς. Η υπόψη ταξινόμηση βοηθά στη διάκριση μεταξύ των στρατιωτικών και πολιτικών προϊόντων, η οποία με τη σειρά της βοηθά στη σχεδίαση και άσκηση της αμυντικής πολιτικής της χώρας.

Ο Πίνακας Μητρώου Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού της ΓΔΑΕΕ¹⁰⁰ αποτελεί ουσιαστικά την Ελληνική ΑΒΒ, χωρίς βέβαια να περιλαμβάνει τις εταιρείες οι οποίες ενδεχομένως συνεργάζονται στην (υπό)κατασκευή των υλικών. Η σχετική νομοθεσία που έχει θεσπισθεί περιλαμβάνει τους όρους και τις προϋποθέσεις τόσο της ένταξης στο μητρώο, όσο και τους όρους στην περίπτωση απευθείας ανάθεσης σε εταιρείες του εξωτερικού με σκοπό την εξασφάλιση παραγωγής από την εγχώρια βιομηχανία, τουλάχιστον σε ποσοστό 35%¹⁰¹. Στο μητρώο είναι καταχωρημένες 29 κρατικές και μη εταιρείες. Οι κρατικές εταιρείες του μητρώου, οι οποίες υπολειτουργούν, ασχολούνται με τον σχεδιασμό-ανάπτυξη-κατασκευή κυρίων οπλικών συστημάτων του Στρατού Ξηράς (ΣΞ) και την επισκευή-συντήρηση μαχητικών αεροσκαφών¹⁰². Το φάσμα των οπλικών συστημάτων που κατασκευάζουν,

¹⁰⁰ Πίνακας Μητρώου Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού/ΓΔΑΕΕ/2019
<http://www.gdaee.mil.gr/el> (προσπελάστηκε 20 Μαρ 2019)

¹⁰¹ Νόμος 3433/2006 (ΦΕΚ 20 τ. ά) περί Προμηθειών Αμυντικού Υλικού των Ενόπλων Δυνάμεων και το ΠΔ 03/2008 (ΦΕΚ 03 τ. ά) περί του Μητρώου Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού
<http://www.gdaee.mil.gr/images/> (προσπελάστηκε 20 Μαρ 2019)

¹⁰² Σύμφωνα με τον Πίνακα Μητρώου Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού οι κρατικές βιομηχανίες κατασκευάζουν:

ΕΑΣ ΑΒΕΕ: Σχεδιασμός, ανάπτυξη και κατασκευή πυρομαχικών μικρών, μεσαίων και μεγάλων διαμετρημάτων, προωθητικών γεμισμάτων, πυρίτιδων, πυροσωλήνων, πολεμικών κεφαλών πυραύλων και πυραυλικών συστημάτων μικρού και μεσαίου βεληνεκούς, -φορητού οπλισμού, όλμων, πυροβόλων και εξαρτημάτων αυτών, -επίγειων θαλάσσιων και αντιαεροπορικών οπλικών συστημάτων.

ΕΑΒ Α.Ε.: Επισκευή, συντήρηση στρατιωτικών αεροσκαφών, αεροκινητήρων και παρελκομένων συστημάτων, -σχεδίασης, ανάπτυξης, κατασκευής και συναρμολόγησης καθώς και δια βίου

πέραν του γεγονότος της κακής λειτουργίας τους, δεν περιλαμβάνει την κατασκευή αμυντικών υλικών μείζονος σημασίας¹⁰³. Αντίστοιχα, οι ιδιωτικές εταιρείες δραστηριοποιούνται κυρίως στην ανάπτυξη λογισμικού αμυντικών συστημάτων (κατηγορία 2) και κατασκευή υποσυστημάτων, τμημάτων υποσυστημάτων, εξαρτημάτων και υλικών (κατηγορίες 5-8).

Με τη σύσταση του Πίνακα Μητρώου Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού επιδιώκεται η καταγραφή των Ελληνικών εταιρειών παραγωγής αμυντικού υλικού και η (προστασία) ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας, η οποία συμβάλλει καθοριστικά στην οικονομική ανάπτυξη και την υπεράσπιση του εθνικού συμφέροντος. Τα κυριότερα σημεία του είναι:

(1) Ένα υλικό θεωρείται εγχώριο όταν έχει Ελληνική Προστιθέμενη Αξία (ΕΠΑ), σε ποσοστό τουλάχιστον 35%.

(2) Ως κατασκευαστές νοούνται φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προμηθευτών (κοινοπραξίες).

(3) Αρμόδιος φορέας κατάρτισης, τήρησης, εφαρμογής και επικαιροποίησης του μητρώου είναι η ΓΔΑΕΕ/ΔΑΕΤΕ (Διεύθυνση Αμυντικών Επενδύσεων και Τεχνολογικών Ερευνών).

(4) Δικαίωμα εγγραφής-καταχώρησης στο μητρώο έχουν όλοι οι κατασκευαστές – υποκατασκευαστές που διαθέτουν παραγωγική δραστηριότητα στην Ελλάδα.

(5) Ένας κατασκευαστής μπορεί να συμμετάσχει σε διαγωνισμό του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας για την προμήθεια αμυντικών υλικών εγχωρίως κατασκευαζομένων ή συμπαραγομένων με ΕΠΑ τουλάχιστον 35%, ή να αναλάβει – με τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις – έργο δι' απευθείας ανάθεσης κατόπιν

υποστήριξης αεροπορικών δομών και συστημάτων (επανδρωμένων και μη) με μεταλλικά και σύνθετα υλικά – σχεδιασμός, ανάπτυξη, κατασκευή και συντήρηση αμυντικού ηλεκτρονικού, οπτοηλεκτρονικού και τηλεπικοινωνιακού υλικού και ολοκληρωμένων συστημάτων ηλεκτρονικών και λογισμικού.

EBO ABE: Σχεδιασμός, ανάπτυξη, κατασκευή και συναρμολόγηση διαφόρων τύπων στρατιωτικών οχημάτων – ρυμουλκούμενων και υπερκατασκευών αυτών με δυνατότητα εγκατάστασης οπλισμού και οπλικών συστημάτων – σχεδιασμός, ανάπτυξη, κατασκευή και συναρμολόγηση τεθωρακισμένων ερπυστριοφόρων και τροχοφόρων οχημάτων –κατασκευή εξαρτημάτων και μερών αρμάτων μάχης και συναρμολόγησης/ολοκλήρωσης αυτών, - σχεδιασμός, ανάπτυξη και κατασκευή ειδικών κινητών κατασκευών για στρατιωτική χρήση (κινητά στρατιωτικά νοσοκομεία, συνεργεία και αρτοποιεία εκστρατείας).

¹⁰³ Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 3 του Νόμου 3433/2006 (ΦΕΚ 20 τ. ά): Αμυντικό υλικό μείζονος σημασίας είναι το υλικό εκείνο που αφορά στο βασικό εξοπλισμό των Ενόπλων Δυνάμεων, στον οποίο υπάγονται μεγάλες και μείζονος σημασίας μονάδες υλικού, που προορίζονται να εκπληρώσουν κύρια πολεμική αποστολή, ως και μονάδες άμεσης ή έμμεσης υποστήριξης της αποστολής αυτής, όπως αεροσκάφη, πολεμικά πλοία, άρματα μάχης, πυροβόλα και άλλα συναφή ως και εκσυγχρονισμοί αυτών.

διαπραγμάτευσης (ν.3433/2006, άρθρο 51) , μόνον μετά την εγγραφή του στο Μητρώο Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (να διαθέτει δηλαδή παραγωγική δραστηριότητα στη χώρα μας).

(6) Η εγγραφή στο μητρώο γίνεται μετά από αιτιολογημένη έκθεση της αρμόδιας επταμελούς διετούς θητείας επιτροπής της ΓΔΑΕΕ, αποκαλούμενης Γνωμοδοτική Επιτροπή Μητρώου (ΓΕΜ), αποτελούμενης από τον διευθυντή της ΓΔΑΕΕ/ΔΑΕΤΕ ως πρόεδρο και τους τμηματάρχες των τμημάτων των αρμοδίων διευθύνσεων της ΓΔΑΕΕ ως μέλη, από πολιτικούς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή/και ανώτερους/ανώτατους Αξιωματικούς.

(7) Κάθε 2 έτη από την εγγραφή ενός κατασκευαστή στο μητρώο γίνεται επανέλεγχος των όρων και προϋποθέσεων ένταξής του στο μητρώο και ακολουθεί ανανέωση ή όχι της εγγραφής του.

Πλέον των διατάξεων προστασίας της εγχώριας παραγωγής με την ασφαλιστική δικλείδα του ποσοστού 35% προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία η Εγχώρια Βιομηχανική Συμμετοχή (ΕΒΣ). Αυτή καλύπτει, πέρα από την χρηματοδότηση των προμηθειών και την συγχρηματοδότηση της ανάπτυξης από την εγχώρια βιομηχανία νέων προγραμμάτων στρατιωτικών υλικών με παράλληλη δέσμευση του ΥΠΕΘΑ για προμήθεια ελάχιστης ποσότητας στην περίπτωση επιτυχίας του υπό ανάπτυξη προϊόντος. Πλέον αυτού καθορίζεται και η απόδοση κερδών στο Ελληνικό δημόσιο με την μορφή του ανάλογου μη επαναλαμβανόμενου κόστους από την εμπορική εκμετάλλευση των αναπτυγμένων προϊόντων στο εξωτερικό¹⁰⁴.

Σε διεθνές επίπεδο παρατηρείται η τάση της αυξημένης συγκέντρωσης και αναδιάρθρωσης. Αυτό διότι η τεχνολογία κινείται προς περισσότερο πολύπλοκα και ακριβά συστήματα με αποτέλεσμα να τίθενται υπό αμφισβήτηση οι αντοχές των εθνικών οικονομιών. Οι υπερεθνικές αμυντικές εταιρείες αποτελούν πραγματικότητα είτε με τη μορφή άδειας, είτε με συμπράξεις, συνεργασίες και συγχωνεύσεις, ιδιαίτερα στους τομείς της ηλεκτρονικής και της αεροδιαστημικής, με τους τομείς των οχημάτων και των πλοίων να τείνουν προς την διεθνοποίηση. Το φαινόμενο αυτό είναι αρκετά έντονο στη ΕΕ λόγω της αβεβαιότητας της αγοράς και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι κρατικές παρεμβάσεις παραμένουν (ποσοστό 35% εγχώριας παραγωγής ανωτέρω), οι εξελίξεις ωστόσο υφίστανται έχοντας σημαντικές επιπτώσεις στην αμυντική αγορά.

¹⁰⁴ Εγχώρια Βιομηχανική Συμμετοχή (ΕΒΣ), άρθρο 30 του Νόμου 3433/2006 (ΦΕΚ 20 τ. ά)

3.3 Παράγοντες που Καθορίζουν τη Ζήτηση για Εξοπλισμούς στην Ελλάδα.

Η κατανομή των δαπανών μιας χώρας σε αμυντικές και μη αποτελεί μια βασανιστική απόφαση για όλες τις κυβερνήσεις. Με σκοπό την εξασφάλιση της απαραίτητης αποτρεπτικής ικανότητας και της υποστήριξης των εθνικών συμφερόντων γενικότερα τα κράτη στερούν πόρους από άλλους τομείς που συμβάλλουν στην εξασφάλιση των υπολοίπων βασικών κοινωνικών αξιών που ένα σύγχρονο κράτος καλείται να εξασφαλίσει στους πολίτες του¹⁰⁵.

Η λήψη απόφασης για τον καταμερισμό των δαπανών επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες. Οι παράγοντες που καθορίζουν τη ζήτηση για την άμυνα είναι: το εθνικό εισόδημα, οι συμμαχικές αμυντικές δαπάνες, ο κίνδυνος και οι συγκριτικές τιμές¹⁰⁶.

(1) Το ΑΕΠ αποτελεί καθοριστικό παράγοντα αφού από το ύψος του εξαρτάται το περιθώριο των επιλογών. Οι δαπάνες για την άμυνα ως ποσοστό του ΑΕΠ πρέπει να αποτιμούνται θετικά ως προς τον αντικειμενικό σκοπό που επιδιώκουν, την ασφάλεια.

(2) Οι συμμαχικές δαπάνες δημιουργούν δύο τάσεις. Οι μικρότερες χώρες απολαμβάνοντας το συλλογικό αγαθό της άμυνας τείνουν να μειώνουν τις δαπάνες τους, ενώ οι μεγαλύτερες επιφορτίζονται το μεγαλύτερο μέρος αυτών, δημιουργώντας κατά αυτό τον τρόπο το αίσθημα ασφαλείας υπό τύπο συμμαχικής ομπρέλας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι δηλώσεις του Αμερικανού προέδρου για καταβολή από όλα τα κράτη-μέλη του ΝΑΤΟ του ανάλογου τιμήματος¹⁰⁷.

(3) Ο σημαντικότερος παράγοντας είναι ο κίνδυνος για την ασφάλεια της χώρας, όπως αποτιμάται με βάση τις απειλές που αντιμετωπίζει. Στο σύγχρονο περιβάλλον ασφαλείας με τις παραδοσιακές και νέες απειλές που έχουν εμφανισθεί είναι δυσχερής η ακριβής αποτίμηση του κινδύνου. Ο εξοπλιστικός ανταγωνισμός των προμηθευτών οπλικών συστημάτων που τυχόν λαμβάνει χώρα καθιστά την αποτίμηση του κινδύνου ακόμη δυσχερέστερη.

(4) Οι συγκριτικές τιμές είναι οι τιμές αγοράς του αμυντικού υλικού.

¹⁰⁵ Οι κοινωνικές αξίες που καλείται ένα κράτος να εξασφαλίζει στους πολίτες του είναι: Ασφάλεια, ελευθερία, τάξη, δικαιοσύνη και ευημερία. Robert Jackson-Georg Sorensen, Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων-Η Σύγχρονη Συζήτηση, Gutenberg, Αθήνα, 2006,σελ. 21-28.

¹⁰⁶ Αντώνης Ν. Κάντας, Αμυντική Οικονομία: Μια πολύπλευρη προσέγγιση, Παπαζήση, 2002, σελ. 122.

¹⁰⁷ Δηλώσεις Αμερικανού προέδρου περί του προϋπολογισμού του ΝΑΤΟ <https://www.cnn.com/2018/07/03/nato-spending-2017.html> (προσπελάστηκε 20 Μαρ 2019)

Στην περίπτωση της Ελλάδας ο κίνδυνος είναι ο καθοριστικός παράγοντας που καθορίζει τη ζήτηση. Η ανάπτυξη επαρκούς ισχύος για την εξασφάλιση της απαραίτητης αποτρεπτικής ικανότητας έναντι της Τουρκικής απειλής αποτελεί επιδίωξη της αμυντικής πολιτικής της χώρας μας εδώ και δεκαετίες. Ο κίνδυνος υπολογίζεται υπό την έννοια δύο παραμέτρων, της ποσοτικής που αφορά στο μέγεθος των ΕΔ και της ποιοτικής που αφορά στις αμυντικές δαπάνες ανά στρατιώτη, που στοχεύει στην ύπαρξη καλύτερα εκπαιδευμένου και εξοπλισμένου στρατιώτη, και άρα και ακριβότερες ΕΔ. Η χώρα μας πληροί τις υποχρεώσεις της αναφορικά με το ύψος των συμμαχικών αμυντικών δαπανών, στις οποίες όμως το μεγαλύτερο μέρος (σχεδόν τα 2/3) διατίθεται για λειτουργικά έξοδα με άμεσες συνέπειες στο εξοπλιστικό τους προφίλ. Σε κάθε περίπτωση σίγουρα δεν εκμεταλλεύεται την παρεχόμενη «συμμαχική ασφάλεια», ώστε να αποτελεί τον αποκαλούμενο «free-rider», εξαντλώντας τα περιθώρια οικονομικών ελιγμών που διαθέτει και πολλές φορές υπερβάλλοντας αυτά. Όσον αφορά το ΑΕΠ της χώρας μας, αυτό βαίνει συνεχώς μειούμενο λόγω της οικονομικής κρίσης περιορίζοντας σταδιακά το επίπεδο εξοπλισμού και κατά συνέπεια επίπεδο εκσυγχρονισμού των ΕΔ. Οι τιμές των οπλικών συστημάτων θα λέγαμε είναι συγκριτικά¹⁰⁸ ανελαστικές για τη χώρα μας, αφού στις περισσότερες των περιπτώσεων τα οπλικά συστήματα προέρχονται από προμήθειες από το εξωτερικό.

3.4 Στρατιωτικοί Εξοπλισμοί και Εξωτερικές Πιέσεις.

Η ανάλυση που έγινε ανωτέρω περιγράφει την προσπάθεια ενός κράτους, και της χώρας μας ειδικότερα, να εξασφαλίσει την απαραίτητη αποτρεπτική ισχύ σε έναν αγώνα ισορροπίας ισχύος. Στην προσπάθειά του αυτή το κράτος δαπανά πολύτιμους πόρους μεταξύ των οποίων και οικονομικούς, δημιουργώντας μια ΑΒΒ, αλλά και προβαίνοντας σε προμήθειες από το εξωτερικό.

Η βιομηχανία μιας χώρας, πέραν του γεγονότος ότι αποτελεί προμηθευτή διάφορων υλικών και προϊόντων, αποτελεί παράλληλα και ομάδα πίεσης προς το ίδιο το κράτος, αφού εκφράζει ένα μεγάλο μέρος οικονομικών συμφερόντων. Η ΑΒΒ αποτελώντας υποσύνολο της εγχώριας βιομηχανίας ενεργεί κατά ανάλογο τρόπο προσπαθώντας να αποκομίσει κέρδη εξασφαλίζοντας την εφαρμογή συγκεκριμένων κυβερνητικών πολιτικών. Ο Dwight Eisenhower ήταν επιφυλακτικός ως προς τους

¹⁰⁸ Το «συγκριτικά» αναφέρεται στο γεγονός ότι με την κείμενη νομοθεσία καθορίζεται συμμετοχή της Ελληνικής ΑΒΒ σε ποσοστό τουλάχιστον 35% στις περιπτώσεις απευθείας ανάθεσης κατασκευής αμυντικού υλικού σε πηγές που δεν δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα

συνασπισμούς επενδεδυμένων συμφερόντων μέσα στο κράτος πιστεύοντας ότι μπορούσαν να οδηγήσουν σε κρατικές αποφάσεις προς δικό τους όφελος και όχι του ίδιου του κράτους¹⁰⁹. Το συμφέρον της ABB ασκεί πιέσεις για την ανάληψη αμυντικών δαπανών προκαλώντας σε αρκετές περιπτώσεις διαστρέβλωση του εθνικού συμφέροντος. Η τάση αυτή δημιουργεί μια αυτοτροφοδοτούμενη και αναπαραγόμενη κουλτούρα που οδηγεί σε αναποτελεσματικότητα και ανάληψη περιττών δαπανών. Είναι προφανές ότι τέτοιες ομάδες πίεσης υπάρχουν και σε άλλους τομείς της βιομηχανίας, όπως τουρισμός, υγεία κ.ά. Στην περίπτωση της ABB είναι διαφορετικός ο τρόπος αφού τα ποσά που διακυβεύονται είναι πολύ μεγαλύτερα. Το εμπόριο εξοπλισμών στατιστικά κατατάσσεται πρώτο στη «νόμιμη» επιχειρηματικότητα παγκοσμίως αν λάβουμε υπόψη ότι για αμυντικές δαπάνες διατέθηκαν το 2017 περίπου 1,7 τρις¹¹⁰ εκ των οποίων το 1/3 περίπου αφορά εξοπλισμούς.

Το παγκοσμιοποιημένο ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον διακατέχεται από αλληλεπιδράσεις των δρώντων με τους ισχυρότερους μεταξύ αυτών να διεκδικούν τη μερίδα του λέοντος χωρίς περιορισμούς συνόρων. Η ABB ασκεί πιέσεις για την εξασφάλιση των συμφερόντων της με τις εταιρείες να ανήκουν στα κράτη όπου δραστηριοποιούνται, χωρίς να ανήκουν σε αυτά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι μεγάλες βιομηχανίες παραγωγής οπλικών συστημάτων των ΗΠΑ, Αγγλίας, Γαλλίας, Γερμανίας κ.ά. όπου κρατικοί λειτουργοί (πρωθυπουργοί, υπουργοί άμυνας, αξιωματούχοι, πρεσβείες) προσπαθούν να προωθήσουν τα προϊόντα των εταιρειών των χωρών τους στο εξωτερικό.

Το κράτος βρίσκεται υπό το καθεστώς εξωτερικών και εσωτερικών πιέσεων ως προς τις επιλογές του για την παροχή του αγαθού της ασφάλειας. Όταν η αμφίδρομη σχέση προώθησης των εξοπλισμών από το κράτος και της υποστήριξης του από αυτούς οδηγεί και στην υποστήριξη των λειτουργιών του γεννάται η διαπλοκή. Το αγαθό της ασφάλειας που είναι το τελικό προϊόν της διαδικασίας μετατρέπεται σε εκκινήτηρα της διαδικασίας μετασηματισμένο σύμφωνα με τις ανάγκες των έξωθεν και έσωθεν αυτού ABB. Παρατηρείται λοιπόν το φαινόμενο το κράτος να βρίσκεται στη θέση να αγοράζει εξοπλισμούς ακόμη και αν δεν έχει τα διαθέσιμα ποσά μέσω δανείων από τις προμηθεύτριες χώρες, οι οποίες δανείζουν με

¹⁰⁹ Αντώνης Ν. Κάντας, Αμυντική Οικονομία: Μια πολύπλευρη προσέγγιση, Παπαζήση, 2002, σελ. 264

¹¹⁰ Παγκόσμια Τράπεζα: Στρατιωτικές δαπάνες παγκοσμίως σε απόλυτους αριθμούς <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.CD> (προσπελάστηκε 12 Μαρ 2019)

χαμηλότοκα δάνεια των κρατικών τραπεζών τους ώστε να εισπράττουν οι προμηθεύτριες εταιρείες.

Η Ελλάδα κατατάσσεται στους μεγαλύτερους αγοραστές εξοπλισμών στην Ευρώπη. Το πλεονέκτημα αυτό, αν το δει κανείς από την πλευρά διαπραγματευτικής ισχύος, δημιουργεί ευκαιρίες για πολιτικά οφέλη κατά την άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Αυτόματα όμως δημιουργεί και το κατάλληλο πεδίο για άσκηση πιέσεων τόσο από τις ΗΠΑ, όσο και από την Ευρωπαϊκή αγορά. Σε θεωρητικό επίπεδο παραχωρείται μερίδιο στην χώρα μας σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της EDTIB, της PESCO και του EDF και σε συμμαχικό μέσω της NATO Support & Procurement Agency (NSPA)¹¹¹. Σε πραγματικό επίπεδο οι ευκαιρίες δεν κεφαλαιοποιούνται ανάλογα, λόγω των μικρών δυνατοτήτων της Ελληνικής ABB. Το κλάσμα με αριθμητή την ασκούμενη πίεση για αγορά εξοπλισμών και παρανομαστή τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες παραγωγής εξοπλισμών εμφανίζεται να κλίνει ετεροβαρώς προς την πίεση. Η Τουρκική αναθεωρητικότητα σε συνδυασμό με τα μεγέθη της Τουρκικής οικονομίας που επιτρέπουν μεγαλύτερες δαπάνες και την κατά πολύ μεγαλύτερη σε δυνατότητες και παραγωγή Τουρκική ABB¹¹², καθιστούν επιτακτική την περαιτέρω ανάπτυξη της Ελληνικής ABB.

3.5 Αγκυλώσεις στο Σχεδιασμό Προμηθειών Εξοπλιστικών Προγραμμάτων.

Η σχεδίαση των τύπων και ειδών των εξοπλισμών πρέπει να ακολουθεί τις επιταγές μιας μακρόπνοης αμυντικής στρατηγικής υποστήριξης των εθνικών συμφερόντων. Η στρατηγική, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση και το είδος των σύγχρονων απειλών και το περιβάλλον που αυτές πιθανόν να εμφανιστούν, καθορίζει τα βήματα για την ανάπτυξη δυνατοτήτων που πρέπει να έχουν οι ΕΔ.

Σε ένα περιβάλλον επιχειρήσεων, όπου κυριαρχεί το θαλάσσιο στοιχείο, όπως αυτό του Αιγαίου, του ζωτικού χώρου της χώρας μας, και της Νοτιανατολικής Μεσογείου, δεν επιδιώκεται η ανάπτυξη χερσαίων δυνατοτήτων με αγορά τεράστιου αριθμού αρμάτων μάχης, αλλά οι ανάπτυξη δυνατοτήτων αεροναυτικού πολέμου.

Η διακλαδικότητα-διαλειτουργικότητα επιτυγχάνεται όχι με την ετεροβαρή ανάπτυξη των δυνατοτήτων ενός κλάδου εις βάρος των υπολοίπων, με αποτέλεσμα και η υπέρμετρα αναπτυχθείσα δυνατότητα να καθίσταται ανενεργή, αλλά με

¹¹¹ NATO Support & Procurement Agency (NSPA)
<https://eportal.nspa.nato.int/public/eportal.aspx> (προσπελάσθηκε 26 Μαρ 2019)

¹¹² Εξαγωγές Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας: 2 δις το 2018
<http://www.hurriyetdailynews.com/turkeys-defense-aerospace-industry-exports-to-hit-2-blm-in-2018>
(προσπελάσθηκε 14 Μαρ 2019)

ισόρροπη ανάπτυξη που μπορεί να επιτευχθεί με συγκεντρωτική εκτέλεση. Η κούρσα των εξοπλισμών δεν είναι μεταξύ των Κλάδων των ΕΔ.

Η προμήθεια αμυντικών υλικών δε στηρίζεται στη βάση της διαίρεσης του διαθέσιμου ποσού με το κόστος ανά υλικό ώστε να προκύψει ο αριθμός των οπλικών συστημάτων που δύναται να αγοράσει η χώρα, αλλά λαμβάνοντας υπόψη και το κόστος εν συνεχεία υποστήριξης (Follow on support) εντός του εκτιμώμενου χρόνου λειτουργίας του στις ΕΔ (κόστος κύκλου ζωής).

Οι εξοπλισμοί έχουν αντίκτυπο στην οικονομία, λειτουργώντας σε αυτή σε μια αμφίδρομη αντιστρόφως ανάλογη αυτοτροφοδοτούμενη σχέση. Αυτό λοιπόν δεν συνεπάγεται ότι όσοι περισσότεροι εξοπλισμοί, ακόμη και εάν το μεγαλύτερο μέρος τους παράγεται εγχώρια, τόση ισχυρότερη οικονομία. Ο ορθολογισμός στην αποτίμηση της απαιτούμενης ισχύος καθορίζει το συντελεστή λειτουργίας της υπόψη σχέσης.

Με την συνέπεια στην εκτέλεση των εξοπλισμών αποφεύγονται οι εκροές δαπανών σε ανάπτυξη δυνατοτήτων που εν συνεχεία απαξιώνονται για την ανάπτυξη παρόμοιων από άλλον προμηθευτή. Η ανάπτυξη της δυνατότητας πρέπει να καθορίζει την προμήθεια και όχι το συμφέρον του εκάστοτε προμηθευτή.

Εντός ενός περιβάλλοντος πιέσεων εξυπηρέτησης συμφερόντων από τη μία πλευρά και υποστήριξης των εθνικών συμφερόντων από την άλλη, η ορθολογική σχεδίαση των αμυντικών δαπανών απορρέουσα από μια μακρόπνοη εθνική στρατηγική εξυπηρέτησης των εθνικών συμφερόντων θα επιφέρει την μεγιστοποίηση των κερδών της Ελληνικής ΑΒΒ και της Ελληνικής οικονομίας γενικότερα, ώστε να παρέχεται το απαιτούμενο επίπεδο ασφαλείας στους πολίτες.

Σελίδα σκόπιμα κενή

Κεφάλαιο Τέταρτο

Συμπεράσματα

4.1 Συμπεράσματα

Από τη μελέτη του θέματος, προέκυψαν τα παρακάτω συμπεράσματα:

Το εμπόριο εξοπλισμών είναι, αν όχι η μεγαλύτερη, από τις μεγαλύτερες νόμιμες οικονομικές δραστηριότητες παγκοσμίως παρουσιάζοντας ανοδικές τάσεις, παρά το γεγονός ότι τα ποσά που διατίθενται για την άμυνα ως ποσοστό του ΑΕΠ παραμένουν κατά μέσο όρο σχεδόν σταθερά τα τελευταία χρόνια. Αυτό οφείλεται στην σταδιακή αύξηση του ΑΕΠ των χωρών παγκοσμίως. Οι χώρες στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν την απαραίτητη στρατιωτική ισχύ, της οποίας η συμβολή στη συνολική ισχύ του κράτους είναι καθοριστική, εμφανής και ευρέως αναγνωρίσιμη αλλά και «σεβαστή» από τα άλλα κράτη, δαπανούν μέρος των οικονομικών πόρων τους. Η αύξηση των αμυντικών δαπανών παγκοσμίως δηλώνει περίτρανα πως η ισχύς και δη η στρατιωτική τοιαύτη είναι καθοριστικός παράγοντας στις διεθνείς σχέσεις. Η αποστέρηση οικονομικών πόρων που θα μπορούσαν να διατεθούν για την ανάπτυξη άλλων τομέων του κράτους και διάθεση τους στην άμυνα αποτελεί αναγνώριση της σημασίας που δίνουν τα κράτη στην ισχύ.

Ο μεγάλος κερδισμένος του εμπορίου εξοπλισμών είναι οι ΗΠΑ. Δαπανούν τα περισσότερα για την άμυνα τους αλλά και κερδίζουν τα περισσότερα παγκοσμίως. Πελάτες τους αποτελούν σχεδόν οι μισές χώρες του πλανήτη αποφέροντας όχι μόνο κέρδη αλλά και εξάρτηση από αυτές (τις ΗΠΑ) ή αναγνωσμένο αντίστροφα επιρροή, εδραιώνοντας κατά κάποιον τρόπο την κυριαρχία τους. Τις ΗΠΑ ακολουθούν κατά σειρά μεγέθους εξαγωγών η Ρωσία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Κίνα, το πελατολόγιο των οποίων συμπληρώνει σχεδόν τις υπόλοιπες χώρες του πλανήτη, αποκομίζοντας και αυτές όπως οι ΗΠΑ κέρδη και επιρροή. Παρατηρούμε λοιπόν πως 4 από τα 5 μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ βρίσκονται μεταξύ των πρώτων σε εξαγωγές οπλικών συστημάτων παγκοσμίως. Εξαίρεση αποτελεί η Γερμανία, η οποία κατέχει σταθερά την 4^η θέση την τελευταία πενταετία. Στον αντίποδα οι καλύτεροι πελάτες εξοπλισμών είναι κατά σειρά η Σαουδική Αραβία, η Ινδία, η Αίγυπτος και η Αυστραλία, οι οποίες αγοράζουν το 1/3 του συνόλου των εξοπλισμών παγκοσμίως ενδεικτικό των περιφερειακών φιλοδοξιών τους ή των δυνητικών απειλών του περιβάλλοντος ασφαλείας τους.

Η συμμετοχή του ανθρώπινου παράγοντα στη σύγχρονη μορφή πολέμου τείνει να περιορίζεται συνεχώς. Η εμφάνιση και εισαγωγή σε χρήση νέων τεχνολογιών βασισμένων στην τεχνητή νοημοσύνη συνδυασμένης με το Internet of Things θα επιτρέψουν την αυτόνομη λειτουργία οπλικών συστημάτων, όπου μέσα από την λήψη των απαραίτητων πληροφοριών μέσω αισθητήρων, την διαδραστική διανομή αυτών μεταξύ τους και την αυτόνομη διαδικασία λήψης απόφασης θα επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η συμμετοχή του ανθρώπου θα περιλαμβάνει τη διαχείριση των οπλικών συστημάτων, στις περισσότερες των περιπτώσεων εξ αποστάσεως, στο μέτρο που αφορά το επιθυμητό αποτέλεσμα. Το πεδίο μάχης όπου ο ένας στρατιώτης θα πυροβολεί τον άλλο θα εκλείπει σταδιακά. Ο σύγχρονος στρατιώτης που θα επιχειρεί σε αυτό το πεδίο μάχης θα φέρει ανάλογο εξοπλισμό, ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις και τις ιδιαίτερες σε σχέση με το παρελθόν αποστολές που θα αναλαμβάνει. Θα είναι εφοδιασμένος με στολή που θα του παρέχει ικανοποιητική προστασία έναντι σχεδόν όλων των απειλών, ευρύ φάσμα επιλογών επικοινωνίας και εικόνας του πεδίου μάχης και φυσικά αυξημένη αντοχή και ικανότητα διαβίωσης. Τα οπλικά συστήματα που θα κυριαρχούν θα είναι κατά βάση τεχνολογίας stealth, ώστε να μην εντοπίζονται, και υπερηχητικά, ώστε να επεμβαίνουν άμεσα σε μεγάλες αποστάσεις. Βέβαια, λαμβάνοντας υπόψη το κόστος των οπλικών συστημάτων αυτών, συμπεραίνεται ότι λίγοι θα είναι οι κάτοχοί τους. Οι λιγότεροι οικονομικά ισχυροί θα ακολουθούν τις εξελίξεις, με αποτέλεσμα κατά τη σταδιακή μετάβαση στο σύγχρονο πεδίο μάχης να υπάρχουν δύο μορφές πολέμου ταυτόχρονα, μία σύγχρονη διεξαγόμενη από τους κατέχοντες και μία παραδοσιακή διεξαγόμενη από τους υπολοίπους. Είναι προφανές λοιπόν ότι η επένδυση στην έρευνα και ανάπτυξη τέτοιων συστημάτων θα καθορίσει τους πρωτοπόρους του νέου πεδίου της μάχης. Από την άλλη πλευρά όμως, η πολυπλοκότητα των μέσων αυτών παρουσιάζει ένα ευρύ πεδίο συνεργασιών δίδοντας την ευκαιρία και στους «μικρούς» να εμπλακούν σε αυτό και να αποκομίσουν σχετικά οφέλη. Όσοι «μικροί» έχουν τις υποδομές και ακολουθούν πολιτικές ενίσχυσης της αμυντικής τους βιομηχανίας θα έχουν τη δυνατότητα να σταθούν δίπλα στους πρωτοπόρους του νέου πεδίου της μάχης. Μεταξύ άλλων χωρών, τις δυνατότητες αυτές δυνητικά, και ανησυχητικά για εμάς, έχει η Τουρκία.

Το εμπόριο εξοπλισμών, όπως και κάθε μορφή εμπορίου, απαιτεί την ανάλογη προώθηση των προϊόντων. Η οργάνωση εκθέσεων αμυντικού υλικού από τις χώρες παραγωγής, καθώς και η συμμετοχή σε ανάλογες του εξωτερικού αποτελεί ιδανική

ευκαιρία προώθησης. Εξίσου καλή ευκαιρία αποτελεί και η απευθείας προώθηση με προσωπική επαφή των αντιπροσώπων των εταιρειών με τους αρμόδιους επιτελείς στις έδρες των τελευταίων. Βέβαια η καλύτερη απόδειξη των ικανοτήτων των οπλικών συστημάτων αποτελεί η χρήση τους στο πεδίο της μάχης κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων. Απαιτείται συνεχής παρακολούθηση των εξελίξεων και ενδελεχής μελέτη των ικανοτήτων των οπλικών συστημάτων πριν την ένταξή τους στο οπλοστάσιο.

Στο άναρχο διεθνές περιβάλλον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει η ισχύς και δει η «σκληρή» τοιαύτη με καλύτερο και αποδοτικότερο εκφραστή της τη στρατιωτική. Το κράτος καλείται να δεσμεύσει πόρους του από την οικονομική ισχύ του και να τους διαθέσει στην άμυνα με σκοπό να αποκτήσει την απαραίτητη αποτρεπτική ικανότητα, σύμφωνα με το εκάστοτε διαμορφούμενο περιβάλλον ασφαλείας. Στην περίπτωση της χώρας μας η επιλογή είναι περισσότερη περίπλοκη και επίπονη αφού η οικονομική κρίση έχει περιορίσει δραματικά τα περιθώρια οικονομικών ελιγμών. Η εδώ και μισό αιώνα περίπου αναθεωρητική στάση της Τουρκίας που εξοπλίζεται με όλο και πιο γοργούς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με τις εξελίξεις στα ενεργειακά στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο περιπλέκουν ακόμη περισσότερο το πρόβλημα. Για την επίλυση του προβλήματος απαιτείται ορθολογική κρίση και ιεράρχηση των προτεραιοτήτων, λαμβάνοντας πάντα υπόψη ότι το περιβάλλον που θα κληθούν να επιχειρήσουν οι ΕΔ μας, αν απαιτηθεί, είναι κατά βάση θαλάσσιο με κυρίαρχο τον αεροναυτικό αγώνα. Πλέον αυτού θα πρέπει η επιδιωκόμενη αποτρεπτική ικανότητα της χώρας μας να αποτρέπει την αντίπαλό μας Τουρκία στο σύνολό της και όχι σε επίπεδο σημειακής κρίσης. Η απόκτηση πυρηνικών από τη χώρα μας αποτελεί σίγουρα δελεαστική επιλογή, ως αντιστάθμισμα του πυρηνικού προγράμματος της Τουρκίας και υπό την προϋπόθεση υποστήριξης μας από μια πυρηνική δύναμη, όπως στην περίπτωση του Ισραήλ. Σε κάθε περίπτωση όμως το μέγιστο της αποτροπής επιτυγχάνεται με την εφαρμογή της περίφημης «τριάδας» του Κλαούζεβιτς, Λαός-Στρατός-Κυβέρνηση.

Οι δύο συνιστώσες της σκληρής ισχύος, η στρατιωτική και οικονομική ισχύς, είναι με μαθηματικούς όρους αντιστρόφως ανάλογες και αλληλοϋποστηριζόμενες μεταξύ τους. Αντιστρόφως ανάλογες διότι για την ανάπτυξη στρατιωτικών ικανοτήτων δαπανούνται οικονομικοί πόροι, οι οποίοι θα μπορούσαν να διατεθούν σε περισσότερο παραγωγικούς, με όρους οικονομίας, τομείς. Αλληλοϋποστηριζόμενοι διότι η ανάπτυξη στρατιωτικών ικανοτήτων στη βάση εγχώριας βιομηχανίας

ανατροφοδοτεί την οικονομία. Στη χώρα μας η κρατική βιομηχανία, της οποίας οι δυνατότητες έγκεινται στην παραγωγή ορισμένων από τα κύρια οπλικά συστήματα που απαιτούνται στις ΕΔ, υπολειτουργεί. Ο ιδιωτικός τομέας παρουσιάζει αξιόλογες προσπάθειες τροφοδοτώντας με υλικά τις ΕΔ μας, αλλά και ΕΔ του εξωτερικού, δίχως όμως να καταγράφει στο ενεργητικό του την κατασκευή κυρίων υλικών. Κατά συνέπεια υφίσταται κενό στην ΑΒΒ της χώρας μας, με αποτέλεσμα την καταφυγή σε πηγές του εξωτερικού, όταν η χώρα μας είναι 2^η σε αμυντικές δαπάνες στο ΝΑΤΟ σε ποσοστό του ΑΕΠ.

Η «πολιτική αμυντική βιομηχανία» της χώρας περιλαμβάνει πλήθος οργάνων, αρχών και νόμων, από τη Διαρκή Επιτροπή Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής μέχρι και τη ΓΔΑΕΕ. Πλέον αυτών έχουν διατυπωθεί προτάσεις για τη σύσταση και νέων όπως το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας και το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας. Είναι εμφανές ότι θεσμικά όργανα υπάρχουν και με το πλήθος των διευθύνσεων και των αρμοδίων που εμπλέκονται στη διαδικασία υλοποίησης των αμυντικών προγραμμάτων καλύπτονται οι απαιτήσεις. Αν σε αυτά προστεθούν και άλλα δύο ή και περισσότερα το πρόβλημα ενδεχομένως θα παραμένει αν δεν επιλυθεί η αιτία δημιουργίας του που είναι η έλλειψη πολιτικής βούλησης.

Το κράτος στην προσπάθειά του να εξασφαλίσει την απαραίτητη αποτρεπτική ικανότητα μέσω του εκσυγχρονισμού των ΕΔ του βρίσκεται υπό το καθεστώς εσωτερικών και εξωτερικών πιέσεων. Η πολυπλοκότητα των σύγχρονων οπλικών συστημάτων απαιτεί συνεργασίες, οι οποίες οδηγούν σε συστρατευόμενα συμφέροντα. Όταν η υποστήριξη από το κράτος των συμφερόντων αυτών καταλήγει στην υποστήριξη των λειτουργιών αυτού γεννάται η διαπλοκή, επιφέροντας αγκυλώσεις στην ορθολογική ανάπτυξη στρατιωτικών δυνατοτήτων, δεσμεύοντας το κράτος με δάνεια από τις προμηθεύτριες χώρες προς όφελος των εταιρειών προμήθειας. Ως αποτέλεσμα αυτού το κράτος υφίσταται απώλειες στην οικονομική ισχύ λόγω των δανείων και στην στρατιωτική ισχύ λόγω των «αναγκαστικών» επιλογών σε οπλικά συστήματα. Σε ένα περιβάλλον έντονων πιέσεων εξυπηρέτησης συμφερόντων από τη μία πλευρά και υποστήριξης των εθνικών συμφερόντων από την άλλη, η ορθολογική σχεδίαση των αμυντικών δαπανών απορρέουσα από μια μακρόπνοη εθνική στρατηγική θα επιφέρει την μεγιστοποίηση των κερδών της Ελληνικής ΑΒΒ και της Ελληνικής οικονομίας γενικότερα, ώστε να παρέχεται το απαιτούμενο επίπεδο ασφαλείας στους πολίτες.

Τα ΗΕ, το ΝΑΤΟ, η ΕΕ και γενικά οι διεθνείς και περιφερειακοί θεσμοί παρέχουν ένα σχετικό περιβάλλον ασφαλείας καθώς και ευκαιρίες για την Ελληνική ΑΒΒ. Οι ευκαιρίες δύνανται να εκμεταλλευτούν για την ενδυνάμωση της Ελληνικής ΑΒΒ με απώτερο σκοπό όμως την ανάπτυξη των απαραίτητων στρατιωτικών δυνατοτήτων διότι *«αν κληθούμε να πολεμήσουμε κατά της Τουρκίας, κανείς δεν θα ῥθει στο πλάι μας. Σ' αυτό τον πόλεμο θα είμαστε μόνοι μας»*.

Η ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ της Κύπρου και τα αναμενόμενα οικονομικά οφέλη από αυτούς, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη άρση του εμπάργκο πώλησης όπλων από τις ΗΠΑ, παρέχουν ένα ευρύ φάσμα επιλογών για τον εξοπλισμό των Κυπριακών ΕΔ, ώστε να υποστηρίζεται σθεναρότερα το Ενιαίο Αμυντικό Δόγμα Ελλάδας Κύπρου.

4.2 Προτάσεις

Με βάση τα παραπάνω συμπεράσματα, προτείνονται τα εξής:

Η εφαρμογή «σφιχτής» και «σταθερής» αμυντικής πολιτικής ανθεκτικής σε εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις που να στοχεύει στην απόκτηση της απαραίτητης αποτρεπτικής ικανότητας, εδρασμένης σε έναν στρατηγικό προγραμματισμό αυστηρής τήρησης χρονοδιαγραμμάτων για:

- (1) Ανάπτυξη τεχνολογίας μέσω της διάθεσης κονδυλίων για Έρευνα και Ανάπτυξη (Ε&Α)
- (2) Πρόσκτηση τεχνογνωσίας μέσω συμπαραγωγών από το εξωτερικό, και
- (3) Ανάθεση έργων στην εγχώρια βιομηχανία.

Εκσυγχρονισμός των ΕΔ σύμφωνα με τις απαιτήσεις του υφισταμένου αλλά και του μελλοντικού περιβάλλοντος ασφαλείας, όπως αυτό θα διαμορφωθεί με την ενσωμάτωση των νέων οπλικών συστημάτων και τεχνολογιών. Πηγή του εκσυγχρονισμού πρέπει να αποτελεί η εγχώρια ΑΒΒ, η οποία με τη σειρά της θα ανατροφοδοτεί την Ελληνική οικονομία. Οι παρουσιαζόμενες ευκαιρίες της αμυντικής αγοράς του ΝΑΤΟ και της ΕΕ πρέπει να αποτελούν πόλο έλξης για την περαιτέρω ανάπτυξη της Ελληνικής ΑΒΒ, με απώτερο στόχο και τις εξαγωγές αμυντικού υλικού εκτός συμμαχίας και ένωσης.

Ο εκσυγχρονισμός των ΕΔ πρέπει να λαμβάνει υπόψη του το κυρίαρχο στοιχείο του πιθανού θεάτρου επιχειρήσεων. Το Αιγαίο είναι ο ζωτικός χώρος της

χώρας μας και η Νοτιανατολική Μεσόγειος το ενεργειακό μας συμφέρον. Ο αγώνας, αν γίνει, θα είναι αεροναυτικός και έτσι πρέπει να εξοπλιστούμε.

Η υποστήριξη του Ενιαίου Αμυντικού Δόγματος Ελλάδας Κύπρου απαιτεί περισσότερα, όσον αφορά στον εξοπλισμό και εκσυγχρονισμό των Κυπριακών ΕΔ, ειδικότερα αυτή την περίοδο που αναμένονται υπολογίσιμα οικονομικά οφέλη από τον ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ της και το εμπάργκο όπλων από τις ΗΠΑ αναμένεται να αρθεί.

Δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι η ισχύς παραμένει ο ρυθμιστικός παράγων των διεθνών σχέσεων, όπως άλλωστε περιγράφει η διαχρονική ρήση του Θουκυδίδη: *«...ο ισχυρός επιβάλλει ό,τι του επιτρέπει η δύναμή του και ο αδύναμος παραχωρεί ό,τι του επιβάλλει η αδυναμία του....»*

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Clausewitz Karl Von, Περί του Πολέμου, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Βάνιας, 1999
- Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Η Στρατηγική Σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα, Ποιότητα, Αθήνα, 2008.
- Θ. Ντόκος – Π. Τσάκωνας, Στρατηγική Εθνικής Ασφαλείας, Παπαζήση, Αθήνα, 2005
- Χρήστος Κόλλιας, Η πολιτική Οικονομία της Άμυνας, Παρατηρητής, 1998
- Αντώνης Ν. Κάντας, Αμυντική Οικονομία: Μια πολύπλευρη προσέγγιση, Παπαζήση, Αθήνα, 2002
- Ιωάννης Παρίσης, Παράγοντες ισχύος στο διεθνές σύστημα, Αθήνα, Ινφογνώμων, 2011
- Nye Joseph, Ήπια Ισχύς: Το μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική, Παπαζήση, 2005
- Nye, Joseph, The future of power, Public Affairs, New York, 2011

Κυβερνητικά Έγγραφα & Εκδόσεις

- Νόμος 3433/2006 (ΦΕΚ 20 τ. ά) Προμήθειες Αμυντικού Υλικού των Ενόπλων Δυνάμεων
- ΠΔ 03/2008 ((ΦΕΚ 03 τ. ά) Μητρώο Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού
- Νόμος 3883/2010 (ΦΕΚ 167 – τ. ά) Μεταβατικές Ρυθμίσεις για τις Συμβάσεις Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων - ΑΩ (άρθρο 87)
- Νόμος 3978/2011 (ΦΕΚ 137 τ. ά) Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Υπηρεσιών και Προμηθειών στους Τομείς της Άμυνας και της Ασφάλειας - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2009/81/EK - Ρύθμιση θεμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας

Έγγραφα & Εκδόσεις Διεθνών Οργανισμών και ΕΕ

- Council Common Position (2008/944/CFSP) defining common rules governing control of exports of military technology and equipment
- EU Twentieth Annual Report According to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP (2018/C 453/01)
- EU Common Military List (CFSP) (2018/C 098/01)
- Council Decision (CFSP) (2018/101) on the promotion of effective arms export controls

Protocol No 10 on PESCO established of the Treaty on European Union (Treaty of Lisbon)

Council Decision establishing Permanent Structured Cooperation (PESCO) and determining the list of Participating Member States (CFSP/PESC 1063)

EU 2018 Capability Development Plan Factsheet

EU Headline Goal 2010

UN Arms trade Treaty (ATT) (24 Δεκ 2014)

UN International Trace Instrument (ITI) (International Instrument to Enable States to Identify and Trace, in a Timely and Reliable Manner, Illicit Small Arms and Light Weapons)

Έγγραφα & Εκδόσεις Διεθνών Ινστιτούτων

Trends in international arms transfers, SIPRI Factsheet, Μάρτιος 2019.

Armaments, Disarmament & International Security, SIPRI Yearbook Summary, 2018

Διάφορα Έγγραφα & Εκδόσεις

Καταστατικό Ιδρύσεως Συνδέσμου Ελλήνων Προμηθευτών Αμυντικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ)

Καταστατικό Ιδρύσεως Ένωσης Ελληνικών Εταιρειών Αεροδιαστημικής και (ΕΕΛΕΑΑ)

Πρόταση Δημιουργίας Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας/ΕΕΛΕΑΑ/2015

DARPA Congressional Report 2018

Πίνακας Μητρώου Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού/ΓΔΑΕΕ/2019

Κώστας Τσίπης, Κριτική της Πυρηνικής Επιλογής για την Ελλάδα, 'Ελληνικά Αμυντικά Προβλήματα, Ελληνικό Ινστιτούτο Διεθνών και Στρατηγικών Ερευνών, Παπαζήση, Αθήνα, 1986

Γιαννίτσης Α. Ελλάς – Τουρκία: οικονομικές απόψεις των εξοπλισμών, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών

Ηλεκτρονικός Τύπος

SIPRI Βάση Δεδομένων Στρατιωτικών Εξοπλισμών

<https://www.sipri.org/databases/armstransfers> (προσπελάσθηκε 12 Μαρ 2019)

Πίνακας Συμμετοχής Ελλάδος σε Διεθνής Αποστολές/ΓΕΕΘΑ

<http://www.geetha.mil.gr/el/> (προσπελάσθηκε 12 Φεβ 2019)

http://www.geetha.mil.gr/media/EIRINEYTIKES_DRASTIRIOTITES/pdf/pinakas/eirhneutikes-apostoles.pdf (προσπελάσθηκε 12 Φεβ 2019)

HE Γραφείο για Υποθέσεις Αφοπλισμού - UN Office for Disarmament Affairs (UNODA)

<https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/> (προσπελάσθηκε 14 Φεβ 2019)

Διεθνής Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας - International Atomic Energy Agency (IAEA)

<https://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/international-atomic-energy-agency/>

(προσπελάσθηκε 14 Φεβ 2019)

Παγκόσμια Τράπεζα: Δαπανώμενα ποσά εξοπλισμών παγκοσμίως

<https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.MPRT.KD> (προσπελάσθηκε 21 Μαρ 2019)

Παγκόσμια Τράπεζα: Στρατιωτικές Δαπάνες (% του ΑΕΠ)

<https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS> (προσπελάσθηκε 21 Μαρ 2019)

Ένταση μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν

<https://www.euronews.com/2019/02/28/pakistani-prime-minister> (προσπελάσθηκε 21 Μαρ 2019)

Headline Goal 2010

https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-of-a-common-security-and-defence-policy_en (προσπελάσθηκε 15 Μαρ 2019)

Civilian Headline Goal 2010

<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014823%202007%20INIT> (προσπελάσθηκε 15 Μαρ 2019)

Treaty of Lisbon

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT> (προσπελάσθηκε 15 Μαρ 2019)

NATO: Ορισμός Αμυντικών Δαπανών

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_03/190314-pr2018-34-eng.pdf (προσπελάσθηκε 16 Μαρ 2019)

Πίνακας Στρατιωτικής Ισχύος κατά Χώρα

<https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp> (προσπελάσθηκε 15 Μαρ 2019)

<https://www.businessinsider.com/most-powerful-militaries-in-the-world-ranked-2018-2#5-france-21> (προσπελάσθηκε 15 Μαρ 2019)

Παγκόσμια Τράπεζα: Παγκόσμιο ποσοστό στρατιωτικών δαπανών έναντι του ΑΕΠ
<https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS> (προσπελάστηκε 15
Μαρ 2019)

Παγκόσμια Τράπεζα: Στρατιωτικές δαπάνες παγκοσμίως σε απόλυτους αριθμούς
<https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.CD> (προσπελάστηκε 15 Μαρ
2019)

Παγκόσμια τράπεζα: Πίνακας στρατιωτικών δαπανών σε σχέση με τον
προϋπολογισμό

[https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.ZS?end=2016&start=1995&vie
w=chart](https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.ZS?end=2016&start=1995&view=chart) (προσπελάστηκε 15 Μαρ 2019)

Πίνακας Κατάταξης Χωρών με βάση τις Στρατιωτικές Δαπάνες

[https://www.iiss.org/-/media/files/publications/military-balance-2019/mb2019-
defence-budgets-
branded.ashx?la=en&hash=C560EFFEC61FA0816B61B8A005215F0510F449EC](https://www.iiss.org/-/media/files/publications/military-balance-2019/mb2019-defence-budgets-branded.ashx?la=en&hash=C560EFFEC61FA0816B61B8A005215F0510F449EC)
(προσπελάστηκε 16 Μαρ 2019)

ΗΠΑ: Ένα βήμα πιο κοντά η άρση του εμπάργκο όπλων στην Κύπρο

[http://www.onalert.gr/stories/hpa-ena-bima-pio-konta-i-arsi-tou-embargo-oplwn-stin-
kipto/78050](http://www.onalert.gr/stories/hpa-ena-bima-pio-konta-i-arsi-tou-embargo-oplwn-stin-kipto/78050) (προσπελάστηκε 26 Μαρ 2019)

SIPRI: World Nuclear Powers

<https://www.sipri.org/yearbook/2018/06> (προσπελάστηκε 21 Μαρτίου 2019)

Criminal Prohibitions on Leaks and Other Disclosures of Classified Defense
Information

<https://fas.org/sgp/crs/secretcy/R41404.pdf> (προσπελάστηκε 26 Φεβ 2019)

Πίνακας Χωρών και Προβλεπόμενων Ποινών για μη Εξουσιοδοτημένη Αποκάλυψη
Στρατιωτικών Πληροφοριών

[https://www.right2info.org/resources/publications/national-security-page/national-
security-expert-papers/penalties-for-unauthorized-disclosure-of-national-security-
secrets-2013](https://www.right2info.org/resources/publications/national-security-page/national-security-expert-papers/penalties-for-unauthorized-disclosure-of-national-security-secrets-2013) (προσπελάστηκε 26 Φεβ 2019)

TALOS- Tactical Assault Light Operator Suit

[https://www.autoevolution.com/news/us-army-talos-exoskeleton-to-begin-manned-
testing-in-2019-125857.html#](https://www.autoevolution.com/news/us-army-talos-exoskeleton-to-begin-manned-testing-in-2019-125857.html#)

<https://www.nextbigfuture.com/2015/05/alex-jessup-detailed-future-soldier.html>

(προσπελάστηκε 26 Φεβ 2019)

Εκπαίδευση του Κινεζικού στρατού με όπλα του μέλλοντος

https://www.armyrecognition.com/weapons_defence_industry_military_technology_u/k/chinese_army_trains_super_soldiers_with_futuristic_weapons.html

(προσπελάσθηκε 26 Φεβ 2019)

Δήλωση Διευθυντή Ρωσικού Κέντρου Προχωρημένων Ερευνών

<https://www.rt.com/news/394745-russian-future-combat-suit-exoskeleton/>

(προσπελάσθηκε 25 Φεβ 2019)

DARPA's perspective on artificial intelligence

<https://www.youtube.com/watch?v=-O01G3tSYpU> (προσπελάσθηκε 21 Φεβ 2019)

Internet of Things

<https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/7123563> (προσπελάσθηκε 21 Φεβ 2019)

3D Εκτυπωτές

<https://3dprint.com/233454/army-3d-printing-military-readiness/> (προσπελάσθηκε 21 Φεβ 2019)

<https://3dprint.com/210011/army-technology-demonstration/> (προσπελάσθηκε 21 Φεβ 2019)

Ανακοινώσεις για τα Εξοπλιστικά

<http://www.mod.mil.gr/anakoinoiseis-gia-exoplistika> (προσπελάσθηκε 24 Μαρ 2019)

EU and Non EU Major Defense Exhibitions 2019 (European Defense Agency)

<https://eda.europa.eu/docs/default-source/events/major-defence-exhibitions-2019.pdf>

(προσπελάσθηκε 22 Φεβ 2019)

Sea-Airspace EXPO, US

<http://www.seaairspace.org/> (προσπελάσθηκε 22 Φεβ 2019)

International Paris Air Show

https://www.siae.fr/en/exhibitors_list.htm (προσπελάσθηκε 22 Φεβ 2019)

International Defense and Security Exhibition, Spain

<https://www.feindef.com/eng/home.asp> (προσπελάσθηκε 22 Φεβ 2019)

International Paris Air Show-Exhibitors List

<http://www.aircosmosinternational.com/news/paris-air-show-2017/> (προσπελάσθηκε 22 Φεβ 2019)

Show Report of International Paris Air Show

<https://www.siae.fr/Data/EIFinder/s4/SIAE-2017/Show-Report-2017.pdf>

(προσπελάσθηκε 22 Φεβ 2019)

Boeing Wins Airbus in International Paris Air Show

<https://www.mro-network.com/airframes/paris-air-show-orders-and-contracts/gallery?slide=1>(προσπελάσθηκε 22 Φεβ 2019)

Δήλωση του τότε Α/ΓΕΕΘΑ Ναύαρχου Αποστολάκη

<https://www.news247.gr/amyna/to-paraskinio-tis-dilosis-apostolaki-s-ayton-ton-polemo-tha-eimaste-monoι-mas.6679071.html> (προσπελάσθηκε 23 Μαρ 2019)

US Congressional Research Service Report to Members and Committees of Congress

<https://fas.org/sgp/crs/natsec/R43838.pdf> (προσπελάσθηκε 22 Φεβ 2019)

ΗΠΑ-Ελλάδα: Κοινό Ανακοινωθέν για το Στρατηγικό Διάλογο

<https://www.naftemporiki.gr/story/1424392/ipa-ellada-koino-anakoinothen-gia-ton-stratigiko-dialogo> (προσπελάσθηκε 22 Μαρ 2019)

Κυπριακή Υπηρεσία Υδρογονανθράκων: Υφιστάμενες Άδειες που έχουν Χορηγηθεί

http://www.mcit.gov.cy/mcit/hydrocarbon.nsf/page16_gr/page16_gr?OpenDocument
(προσπελάσθηκε 22 Μαρ 2019)

Ελλάδα-Κύπρος-Ισραήλ

<https://www.naftemporiki.gr/story/1426703/ellada-kupros-israil-ekleise-i-sumfonia-gia-ton-eastmed> (προσπελάσθηκε 22 Μαρ 2019)

<https://www.efsyn.gr/node/187339> (προσπελάσθηκε 22 Μαρ 2019)

Κυπριακή Υπηρεσία Υδρογονανθράκων: Ελλάδα-Κύπρος-Αίγυπτος: Διακήρυξη του Καΐρου

http://www.mcit.gov.cy/mcit/hydrocarbon.nsf/page27_gr/page27_gr?OpenDocument
(προσπελάσθηκε 22 Μαρ 2019)

Ομιλία στη ΣΕΘΑ της πρέσβειρας του Ισραήλ στη χώρα μας κα Ίριτ Μπεν Άμπα στις 12 Φεβρουαρίου 2019

<https://setha.army.gr/el/news/episkepsi-sti-setha-tis-presveiras-toy-kratoys-toy-israil-stin-ellada>. (προσπελάσθηκε 20 Μαρ 2019)

Γιαννίτσης Α.: Ελλάς – Τουρκία: οικονομικές απόψεις των εξοπλισμών, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/view/7012/6731>
(προσπελάσθηκε 20 Φεβ 2019)

Η εξέλιξη της ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας από το 1975

<https://www.militaire.gr/i-poreia-tis-ellinikis-kai-tis-toyrkikis-amyntikis-viomichanias-ereyna/> (προσπελάσθηκε 20 Φεβ 2019)

Ποσοστό Δαπανών επί του ΑΕΠ για την Άμυνα και Κατά Κεφαλήν Εισόδημα που Δαπανάται για την Άμυνα των Χωρών Μελών του NATO

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_06/20170629_170629-pr2017-111-en.pdf (προσπελάσθηκε 11 Μαρ 2019)

Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία, Παρούσα Κατάσταση-Προοπτικές, Δρ. Ι. Παρίσης, 6^ο Διεθνές Συνέδριο, 2009

http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t56/t56_09.html (προσπελάσθηκε 14 Φεβ 2019)

Δημιουργία Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας - Πρόταση της Ένωσης Ελληνικών Εταιρειών Αεροδιαστημικής & Άμυνας (ΕΕΛΕΑΑ)

https://www.hasdig.com.gr/uploads/1/2/1/8/121895749/2015_9_yfetha.pdf
(προσπελάσθηκε 16 Φεβ 2019)

Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ)

<http://www.sekpy.gr/> (προσπελάσθηκε 17 Φεβ 2019)

Γενική Διεύθυνση Αμυντικών Εξοπλισμών και Επενδύσεων (ΓΔΑΕΕ)

<http://www.gdaee.mil.gr/el/> (προσπελάσθηκε 17 Φεβ 2019)

Διεύθυνση Αμυντικών Επενδύσεων & Τεχνολογικών Ερευνών (ΔΑΕΤΕ)

<http://www.mod.mil.gr/organikes-dieythynseis-ypethageniki-dieythynsi-amyntikon-exoplismou-kai-ependyseon/dnsi-amyntikon> (προσπελάσθηκε 16 Φεβ 2019)

Ένωση Ελληνικών Εταιριών Αεροδιαστήματος και Άμυνας (ΕΕΛΕΑΑ)

<https://www.hasdig.com.gr/> (προσπελάσθηκε 16 Φεβ 2019)

Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ): Εταιρείες

<http://www.sekpy.gr/members/> (προσπελάσθηκε 17 Φεβ 2019)

Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ): Εκδηλώσεις

<http://www.sekpy.gr/category/announcements/events/> (προσπελάσθηκε 17 Φεβ 2019)

Δήλωση του Προέδρου του ΣΕΚΠΥ στο Πλαίσιο Συζήτησης Στρογγυλής Τραπέζης που Διοργανώθηκε από την Lockheed Martin το 2018

<http://www.sekpy.gr/wp-content/uploads/2018/09/> (προσπελάσθηκε 17 Φεβ 2019)

Διοικητική Οργάνωση ΥΠΕΘΑ

<http://www.mod.mil.gr/dioikitiki-organosi> (προσπελάσθηκε 18 Φεβ 2019)

Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ): Φάκελος Ίμια

<http://www.elisme.gr/gr/2013-01-06-18-39-21/item/2015-02-21> (προσπελάσθηκε 18 Μαρ 2019)

Ομιλία ANYEΘΑ στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, 17 Δεκεμβρίου 2018

<http://www.onalert.gr/stories/rhgas-sta-3dis-318-ekat-o-proypologismow-tou-ypeda-gia-to-2019/74376> (προσπελάσθηκε 18 Μαρ 2019)

Greece SIPRI Military Expenditures/GDP

https://www.sipri.org/sites/default/files/3_Data (προσπελάστηκε 18 Μαρ 2019)

Greece GDP 2003-2017 (current US\$) | World Bank Data

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2017&locations=GR&start=2003> (προσπελάστηκε 18 Μαρ 2019)

Συνέντευξη Τύπου ΥΕΘΑ, 25 Απριλίου 2018

<https://government.gov.gr/etsi-echoun-ta-pragmata-oston-afora-ta-exoplistika/>
(προσπελάστηκε 18 Μαρ 2019)

European Defense Technological Industrial Base-EDTIB

<https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/strategies/>
(προσπελάστηκε 18 Μαρ 2019)

Πίνακας Μητρώου Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού/ΓΔΑΕΕ/2019

<http://www.gdaee.mil.gr/el> (προσπελάστηκε 20 Μαρ 2019)

Νόμος 3433/2006 (ΦΕΚ 20 τ. ά) περί Προμηθειών Αμυντικού Υλικού των Ενόπλων Δυνάμεων και το ΠΔ 03/2008 (ΦΕΚ 03 τ. ά) περί του Μητρώου Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού

<http://www.gdaee.mil.gr/images/> (προσπελάστηκε 20 Μαρ 2019)

Δηλώσεις Αμερικανού προέδρου περί του προϋπολογισμού του NATO

<https://www.cnbc.com/2018/07/03/nato-spending-2017.html> (προσπελάστηκε 20 Μαρ 2019)

Παγκόσμια Τράπεζα: Στρατιωτικές δαπάνες παγκοσμίως σε απόλυτους αριθμούς

<https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.CD> (προσπελάστηκε 12 Μαρ 2019)

NATO Support & Procurement Agency (NSPA)

<https://eportal.nspa.nato.int/public/eportal.aspx> (προσπελάστηκε 26 Μαρ 2019)

Εξαγωγές Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας: 2 δις το 2018

<http://www.hurriyetdailynews.com/turkeys-defense-aerospace-industry-exports-to-hit-2-bl-in-2018> (προσπελάστηκε 14 Μαρ 2019)

Παράρτημα «Α»

Παγκόσμιο Εμπόριο Εξοπλισμών Σε Γραφήματα

Πίνακας 1. Κατάταξη των 25 Χωρών με τις Μεγαλύτερες Εξαγωγές Εξοπλισμών Παγκοσμίως (2014-2018)

2 SIPRI FACT SHEET

Table 1. The 25 largest exporters of major arms and their main clients, 2014–18

Note: Percentages below 10 are rounded to 1 decimal place; percentages over 10 are rounded to whole numbers.

Exporter	Share of arms exports (%)		Per cent change from 2009–13 to 2014–18 ^a	Main clients (share of exporter's total exports, %, 2014–18)		
	2014–18	2009–13		1st	2nd	3rd
1 United States	36	30	29	Saudi Arabia (22)	Australia (7.7)	UAE (6.7)
2 Russia	21	27	-17	India (27)	China (14)	Algeria (14)
3 France	6.8	5.1	43	Egypt (28)	India (9.8)	Saudi Arabia (7.4)
4 Germany	6.4	6.1	13	South Korea (19)	Greece (10)	Israel (8.3)
5 China	5.2	5.5	2.7	Pakistan (37)	Bangladesh (16)	Algeria (11)
6 United Kingdom	4.2	4.3	5.9	Saudi Arabia (44)	Oman (15)	Indonesia (11)
7 Spain	3.2	2.9	20	Australia (42)	Turkey (13)	Saudi Arabia (8.3)
8 Israel	3.1	2.1	60	India (46)	Azerbaijan (17)	Viet Nam (8.5)
9 Italy	2.3	2.7	-6.7	Turkey (15)	Algeria (9.1)	Israel (7.6)
10 Netherlands	2.1	1.9	16	Jordan (15)	Indonesia (15)	USA (11)
11 South Korea	1.8	1.0	94	Indonesia (17)	Iraq (17)	UK (15)
12 Ukraine	1.3	2.7	-47	China (27)	Russia (23)	Thailand (14)
13 Switzerland	1.0	0.9	20	Saudi Arabia (19)	China (18)	Indonesia (9.3)
14 Turkey	1.0	0.4	170	UAE (30)	Turkmenistan (23)	Saudi Arabia (10)
15 Sweden	0.7	1.9	-62	Saudi Arabia (16)	UAE (14)	Algeria (10)
16 Canada	0.6	0.9	-33	Saudi Arabia (22)	India (13)	UAE (7.6)
17 Norway	0.5	0.6	-12	Oman (28)	Finland (23)	USA (21)
18 UAE	0.3	0.2	103	Egypt (41)	Jordan (10)	Yemen (7.6)
19 Czechia	0.3	0.1	472	Iraq (40)	USA (17)	Viet Nam (9.9)
20 Belarus	0.3	0.5	-26	Viet Nam (37)	Sudan (18)	Myanmar (12)
21 Australia	0.3	0.3	3.9	USA (53)	Indonesia (25)	Oman (8.8)
22 South Africa	0.3	0.5	-35	USA (21)	UAE (21)	India (9.8)
23 Brazil	0.2	0.2	21	Afghanistan (32)	Indonesia (25)	Lebanon (9.1)
24 Finland	0.2	0.2	-9.1	Poland (56)	UK (7.1)	Sweden (6.7)
25 Portugal ^b	0.2	0.0	457	Romania (89)	Belgium (7.0)	Uruguay (2.7)

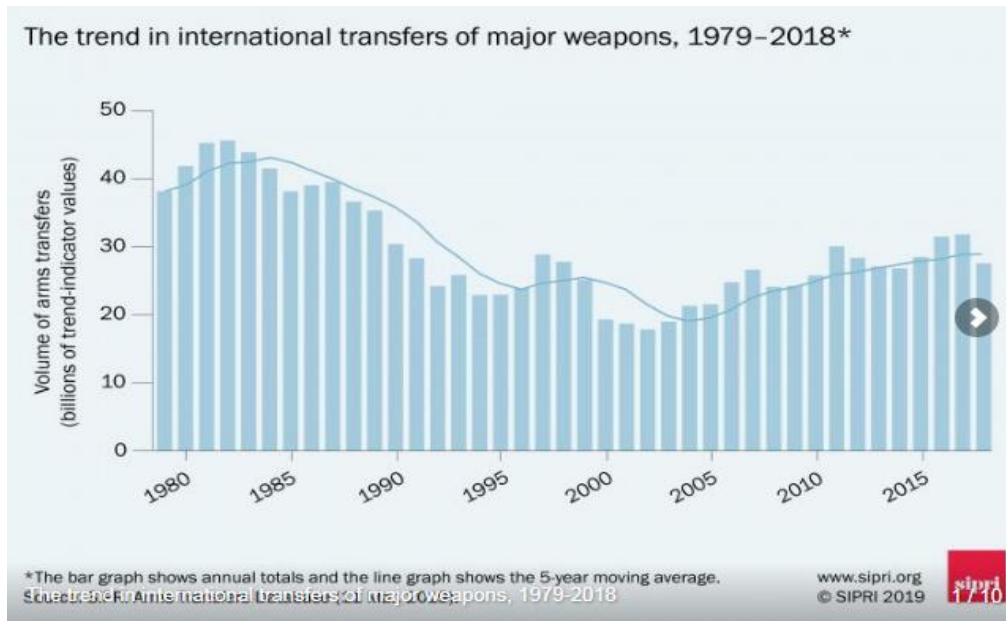
UAE = United Arab Emirates.

^a Figures show the change in volume of the total arms exports per exporter between the 2 periods.

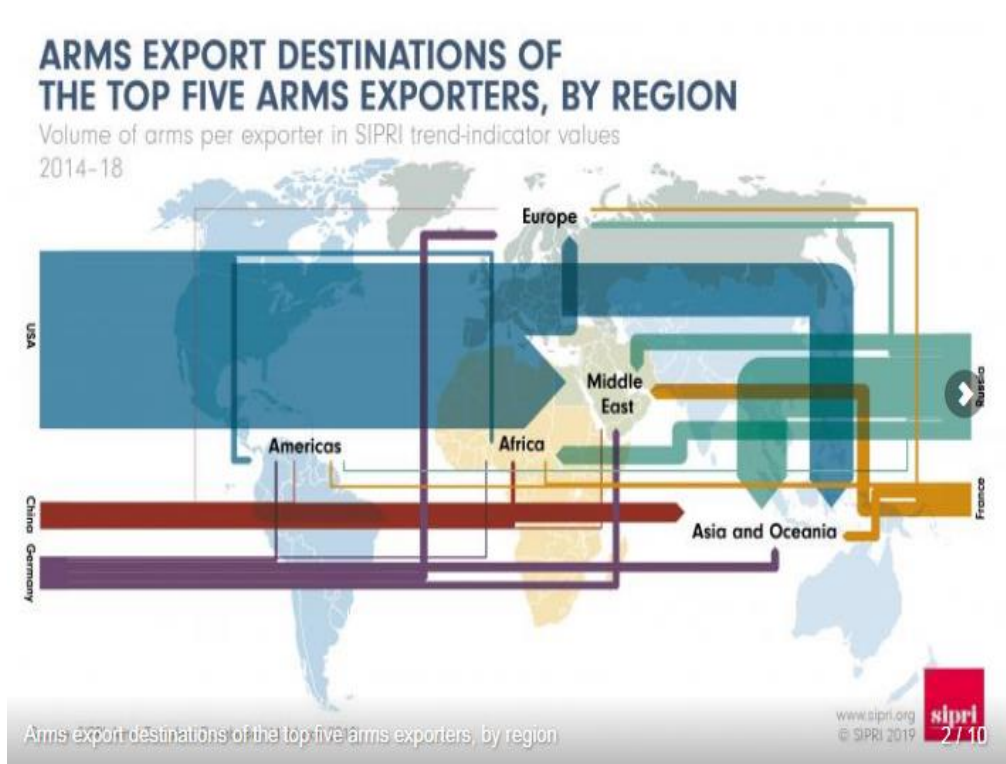
^b For Portugal, the percentage change from 2009–13 to 2014–18 is 0.03%.

Source: SIPRI Arms Transfers Database, Mar. 2019.

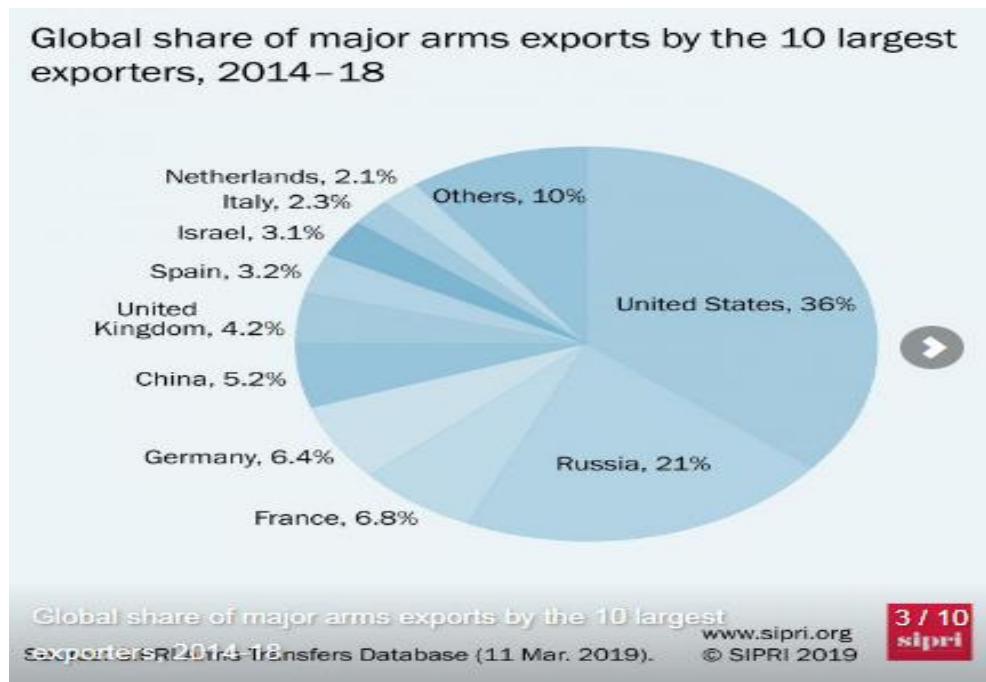
Γράφημα 1. Διεθνείς Τάσεις Πωλήσεων Κύριων Εξοπλισμών (1979-2018)

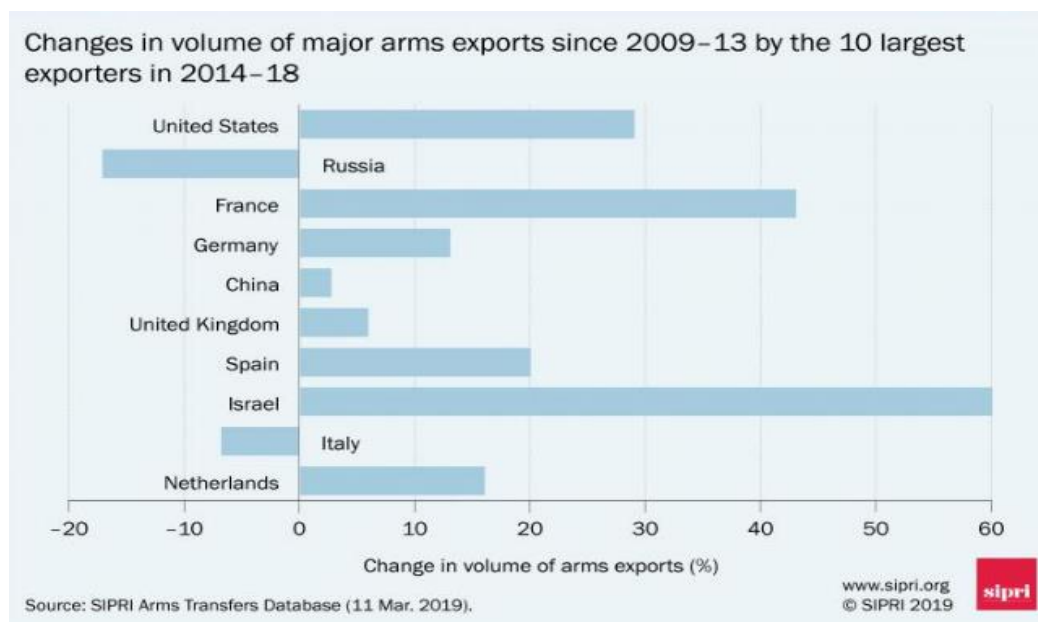
Γράφημα 2. Παραλήπτες Εξοπλισμών κατά Περιφέρεια (2014-2018)

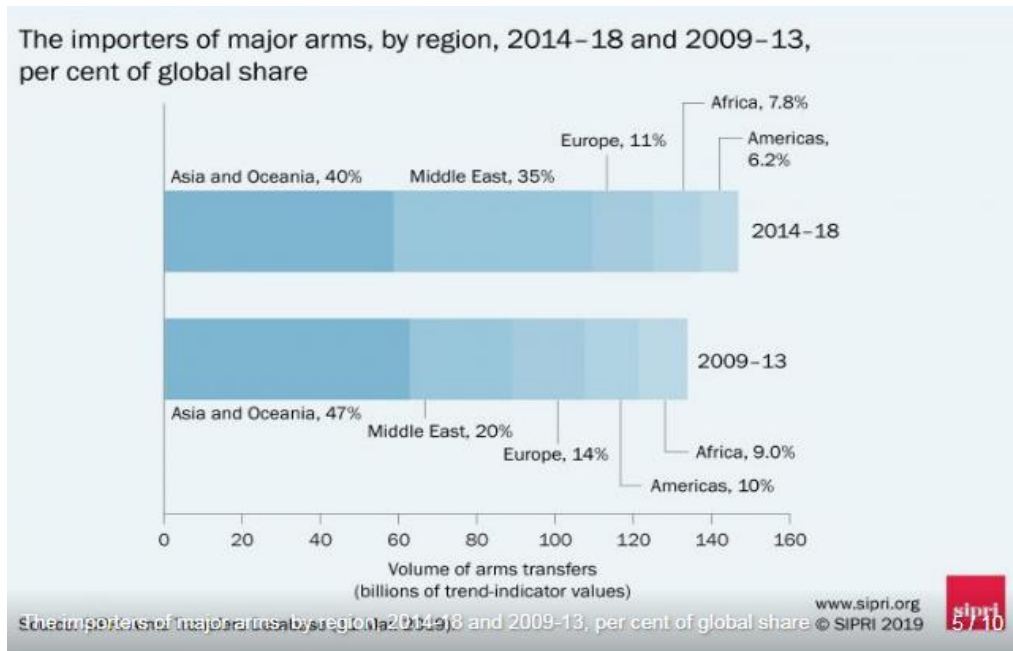
Γράφημα 3. Απεικόνιση Μεριδίου Αγοράς Εξοπλισμών των 10 Μεγαλύτερων σε Εξαγωγές Χωρών (2014-2018)

Γράφημα 4. Συγκριτική Απεικόνιση Μεταβολών των 10 Μεγαλυτέρων σε Εξαγωγές Εξοπλισμών Χωρών μεταξύ των Περιόδων 2009-2013 & 2014-2018

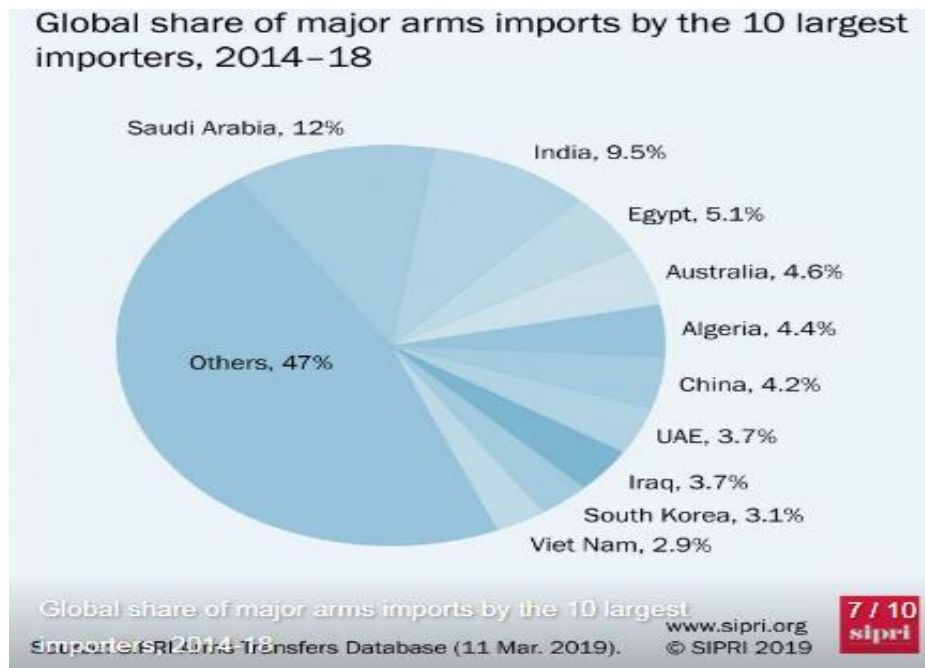
Γράφημα 5. Εισαγωγές Εξοπλισμών κατά Περιφέρεια των Περιόδων 2009-2013 & 2014-2018

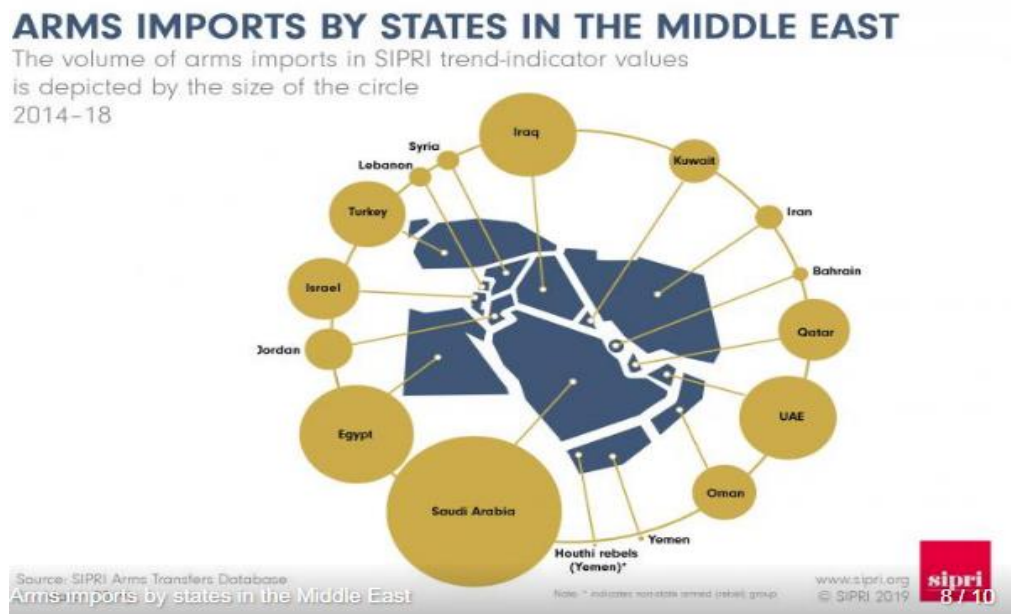
Γράφημα 6. Οι 10 Μεγαλύτερες σε Εισαγωγές Εξοπλισμών Χώρες της Ασίας-Ωκεανίας (2014-2018)

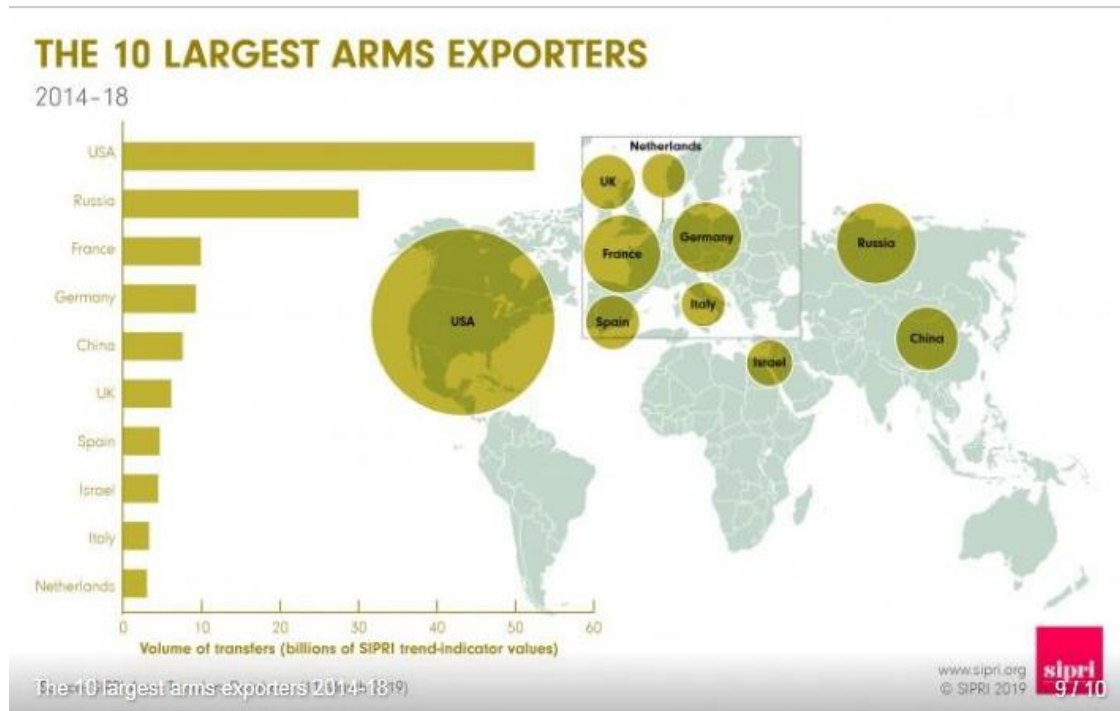
Γράφημα 7. Διαγραμματική Απεικόνιση Μεριδίου Αγοράς Εξοπλισμών των 10 Μεγαλύτερων σε Εισαγωγές Χωρών (2014-2018)

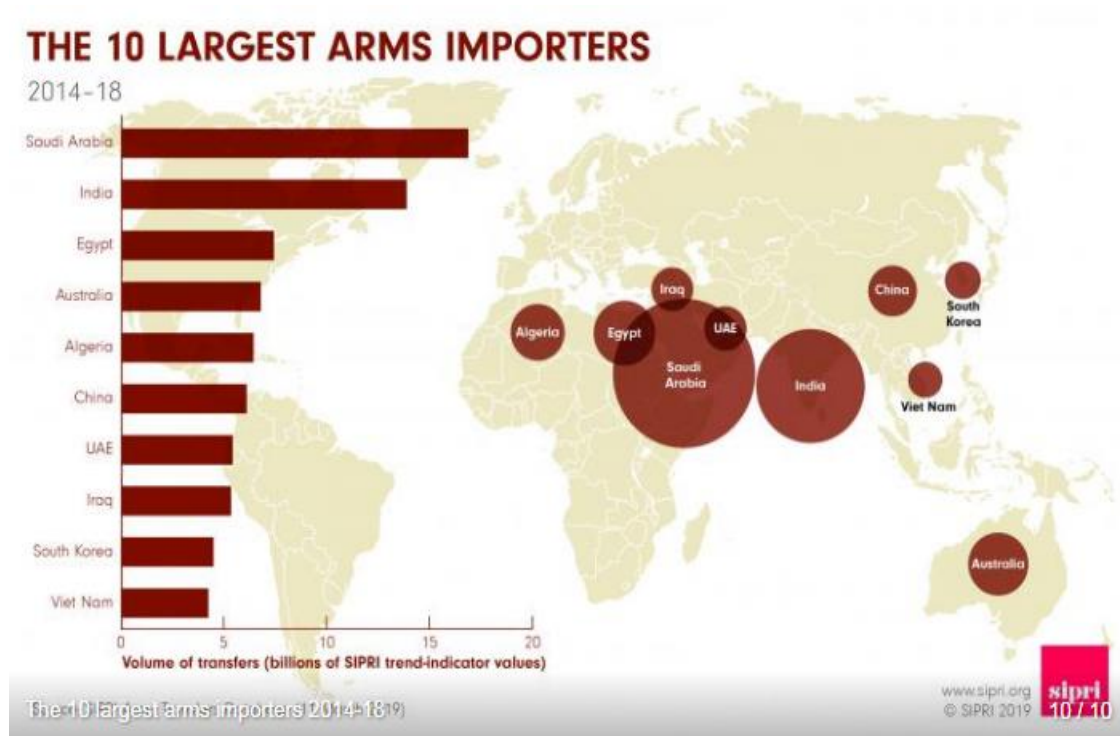
Γράφημα 8. Εισαγωγές Εξοπλισμών των Χωρών της Μέσης Ανατολής (2014-2018)

Γράφημα 9. Οι 10 Μεγαλύτερες σε Εξαγωγές Εξοπλισμών Χώρες Παγκοσμίως (2014-2018)

Γράφημα 10. Οι 10 Μεγαλύτερες σε Εισαγωγές Εξοπλισμών Χώρες Παγκοσμίως (2014-2018)

Πίνακας 2. Κατάταξη των 40 Χωρών με τις Μεγαλύτερες Εισαγωγές Εξοπλισμών Παγκοσμίως (2014-2018)

Table 2. The 40 largest importers of major arms and their main suppliers, 2014-18

Note: Percentages below 10 are rounded to 1 decimal place; percentages over 10 are rounded to whole numbers.

Importer	Share of arms imports (%)		Per cent change from 2009-13 to 2014-18 ^a	Main suppliers (share of importer's total imports, %), 2014-18		
	2014-18	2009-13		1st	2nd	3rd
1 Saudi Arabia	12	4.3	192	USA (68)	UK (16)	France (4.3)
2 India	9.5	13	-24	Russia (58)	Israel (15)	USA (12)
3 Egypt	5.1	1.8	206	France (37)	Russia (30)	USA (19)
4 Australia	4.6	3.6	37	USA (60)	Spain (29)	France (5.0)
5 Algeria	4.4	3.1	55	Russia (66)	China (13)	Germany (10)
6 China	4.2	4.8	-7.0	Russia (70)	France (10)	Ukraine (8.6)
7 UAE	3.7	4.2	-5.8	USA (64)	France (10)	Turkey (7.8)
8 Iraq	3.7	1.6	139	USA (47)	Russia (33)	South Korea (8.0)
9 South Korea	3.1	3.6	-8.6	USA (51)	Germany (39)	UK (3.0)
10 Viet Nam	2.9	1.8	78	Russia (78)	Israel (9.1)	Belarus (4.1)
11 Pakistan	2.7	4.8	-39	China (70)	USA (8.9)	Russia (6.0)
12 Indonesia	2.5	1.4	86	UK (19)	USA (18)	Netherlands (13)
13 Turkey	2.3	3.2	-21	USA (60)	Spain (17)	Italy (15)
14 Qatar	2.0	0.7	225	USA (65)	Germany (15)	France (7.4)
15 Israel	2.0	0.5	354	USA (64)	Germany (27)	Italy (8.9)
16 United States	1.8	3.7	-47	Germany (22)	Netherlands (13)	France (11)
17 Taiwan	1.7	1.0	83	USA (100)	Germany (0.2)	Italy (0.1)
18 Oman	1.6	0.6	213	UK (39)	USA (30)	Norway (8.5)
19 United Kingdom	1.6	1.7	2.3	USA (71)	South Korea (17)	Germany (4.5)
20 Italy	1.5	0.6	162	USA (59)	Germany (26)	Israel (7.5)
21 Japan	1.4	1.3	15	USA (95)	UK (3.1)	Sweden (1.5)
22 Singapore	1.3	3.7	-63	USA (46)	France (21)	Spain (11)
23 Azerbaijan	1.3	1.2	15	Russia (51)	Israel (43)	Turkey (2.8)
24 Morocco	1.2	2.0	-35	USA (62)	France (36)	Italy (0.6)
25 Bangladesh	1.2	0.7	75	China (70)	Russia (18)	USA (3.2)
26 Canada	1.0	0.8	42	USA (63)	Netherlands (16)	Germany (6.9)
27 Thailand	1.0	0.7	46	South Korea (20)	Ukraine (18)	China (18)
28 Greece	1.0	1.5	-30	Germany (67)	USA (20)	France (8.4)
29 Kuwait	1.0	0.2	348	USA (87)	Russia (3.4)	Switzerland (2.9)
30 Kazakhstan	0.9	0.3	232	Russia (84)	Spain (5.5)	France (3.0)
31 Jordan	0.9	0.6	61	Netherlands (37)	USA (30)	Italy (5.8)
32 Norway	0.8	1.1	-22	USA (76)	South Korea (9.3)	Italy (6.2)
33 Afghanistan	0.8	1.6	-48	USA (66)	Russia (18)	Brazil (10)
34 Mexico	0.7	0.5	40	USA (63)	France (9.4)	Netherlands (8.9)
35 Brazil	0.6	1.0	-28	France (26)	USA (17)	UK (15)
36 Myanmar	0.6	1.1	-40	China (61)	Russia (20)	Belarus (6.5)
37 Finland	0.6	0.4	64	USA (37)	Netherlands (19)	Norway (19)
38 Poland	0.6	0.6	2.5	Germany (28)	Finland (20)	Italy (16)
39 Turkmenistan	0.5	0.4	59	Turkey (43)	China (31)	Russia (13)
40 Peru	0.5	0.1	303	South Korea (34)	Russia (22)	Italy (14)

UAE = United Arab Emirates.

^a Figures show the change in volume of the total arms imports per importer between the 2 periods.

Source: SIPRI Arms Transfers Database, Mar. 2019.

Σημείωση: Αναδημοσίευση όλων των ανωτέρω πινάκων και γραφημάτων από το Trends in international arms transfers, Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) Factsheet, Μάρτιος 2019 στο <https://www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/arms-transfers-and-military-spending/international-arms-transfers#expanded> (προσπελάστηκε 11 Μαρτίου 2019)

Πίνακας 3. Πωλήσεις Εξοπλισμών των 100 Μεγαλύτερων Εξαγωγικών Χωρών (2017) σε Εκατομμύρια Δολάρια

Total arms sales for the SIPRI Top 100 2002-2017

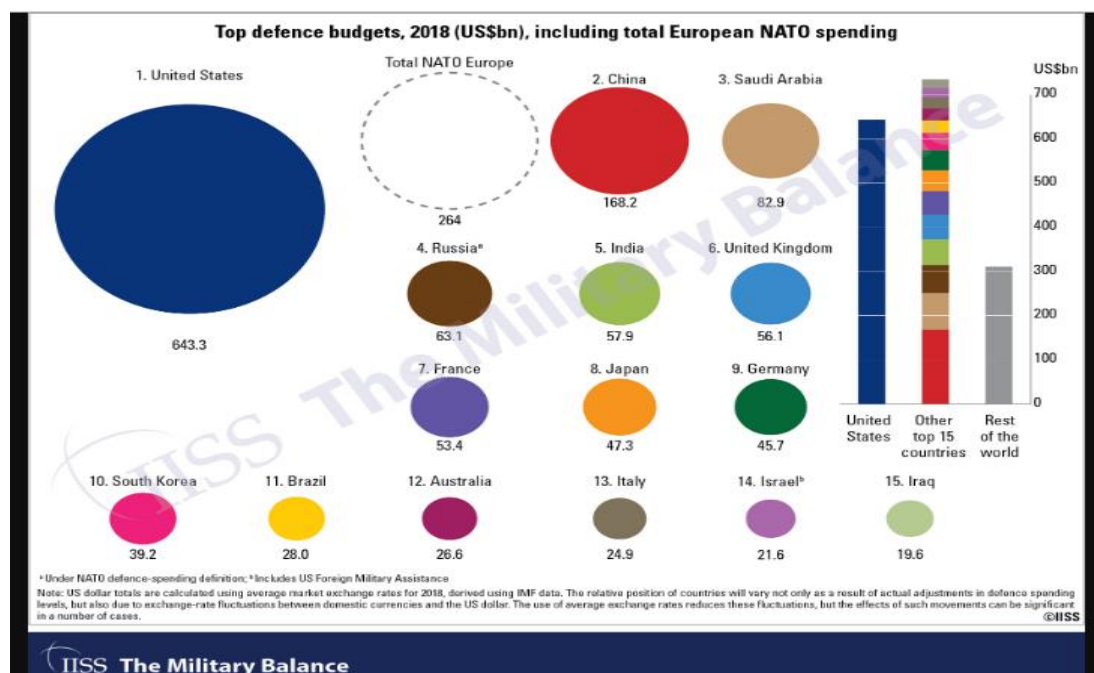
Data for each year refers to the companies that were in the Top 100 for that year.

Source: SIPRI Arms Industry Database, retrieved December 2018

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2002-2017
current US\$ (billion)	201	239	277	293	316	349	392	405	420	419	404	406	396	372	376	398	
% change		18,9%	16,0%	5,7%	7,7%	10,6%	12,3%	3,1%	3,9%	-0,2%	-3,8%	0,6%	-2,4%	-5,9%	1,0%	5,9%	98%
constant 2017 US\$ (billion)	277	309	339	347	363	379	407	434	442	418	399	392	380	383	389	398	
% change		11,5%	9,5%	2,6%	4,6%	4,4%	7,2%	6,8%	1,7%	-5,4%	-4,5%	-1,7%	-3,1%	0,8%	1,5%	2,5%	44%

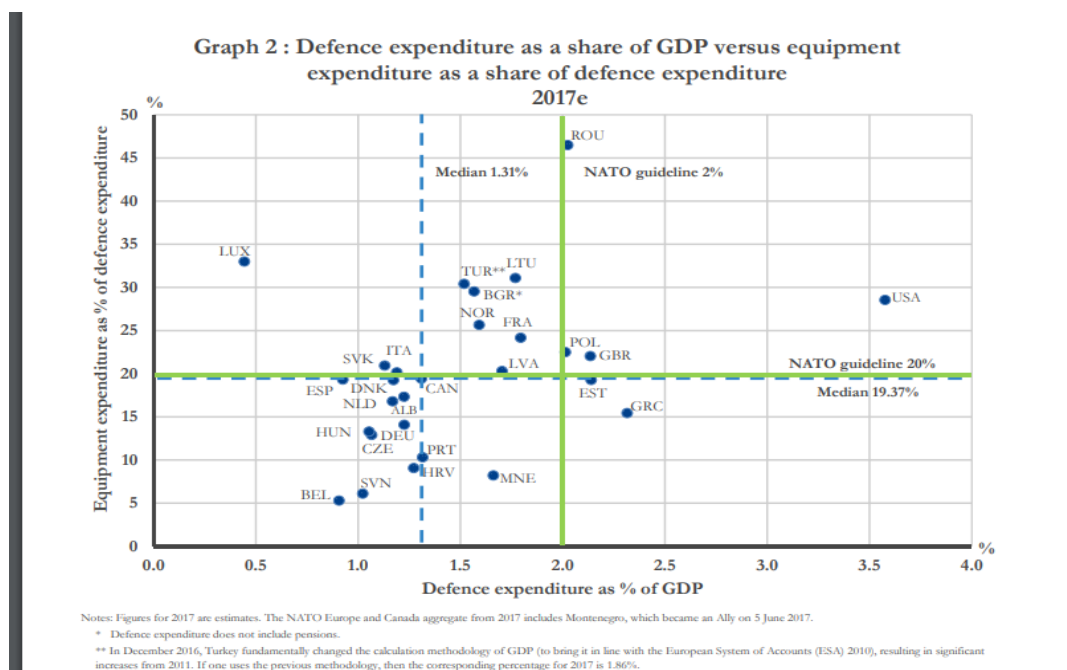
Σημείωση: Αναδημοσίευση των δεδομένων από τη βάση δεδομένων του Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) στο <https://www.sipri.org/databases/armsindustry> (προσπελάστηκε 12 Μαρτίου 2019)

Γράφημα 11. Οι 15 Χώρες με τις Μεγαλύτερες Αμυντικές Δαπάνες

Σημείωση: Αναδημοσίευση από την έκδοση του The military Balance 2019 του International Institute for Strategic Studies (IISS) στο <https://www.iiss.org/-/media/files/publications/military-balance-2019/> (προσπελάστηκε 12 Μαρτίου 2019)

Γράφημα 12. Οι Χώρες Μέλη του NATO σε Σχέση με τις Δαπάνες Εξοπλισμών ως Μέρος των Αμυντικών Δαπανών στη Βάση του ΑΕΠ (2017)

Σημείωση: Αναδημοσίευση από το δελτίο τύπου του NATO 10 Ιουλίου 2018 Defence Expenditure of NATO Countries (2011-2018) στο

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_07/20180709_180710-pr2018-91-en.pdf (προσπελάστηκε 12 Μαρτίου 2019)

Γράφημα 13. Οι Στρατιωτικές Δαπάνες Παγκοσμίως (2017)

Σημείωση: Αναδημοσίευση των δεδομένων από τη βάση δεδομένων του Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) στο <http://visuals.sipri.org/> (προσπελάστηκε 27 Μαρτίου 2019)

Σελίδα σκόπιμα κενή

Παράρτημα «Β»

Όπλα Και Τεχνολογίες Του Μέλλοντος

1. Όπλα του Μέλλοντος

α. ΗΠΑ

US stealth hypersonic UCAV (Lockheed Martin SR-72)

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο της “Weapons of the future: Weapons of the future: Here’s the new war tech Lockheed Martin is pitching to the Pentagon” στο <https://www.cnbc.com/2018/03/06/future-weapons-lockheed-martin-pitches-new-war-tech-to-pentagon.html>

US laser weapon

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο της “Weapons of the future: Weapons of the future: Here’s the new war tech Lockheed Martin is pitching to the Pentagon” στο <https://www.cnbc.com/2018/03/06/future-weapons-lockheed-martin-pitches-new-war-tech-to-pentagon.html>

US B-21 Raider

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “ The U.S.’s weapons of the future, including the B-21 Raider, push technology into new areas” στο <https://www.marketwatch.com/story/the-uss-weapons-of-the-future-push-technology-into-new-areas-2018-02-21>

US Space plane (DARPA XS-1)

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “ The U.S.’s weapons of the future, including the B-21 Raider, push technology into new areas” στο <https://www.marketwatch.com/story/the-uss-weapons-of-the-future-push-technology-into-new-areas-2018-02-21>

The US NAVY Railgun (hypersonic projectiles)

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο του “ The U.S.’s weapons of the future, including the B-21 Raider, push technology into new areas” στο <https://www.marketwatch.com/story/the-uss-weapons-of-the-future-push-technology-into-new-areas-2018-02-21>

US Stealth Submarine

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “ The U.S.’s weapons of the future, including the B-21 Raider, push technology into new areas” στο <https://www.marketwatch.com/story/the-uss-weapons-of-the-future-push-technology-into-new-areas-2018-02-21>

USS Zumwalt stealth ship equipped with laser weapons and railguns

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο του “ The U.S.’s weapons of the future, including the B-21 Raider, push technology into new areas” στο <https://www.marketwatch.com/story/the-uss-weapons-of-the-future-push-technology-into-new-areas-2018-02-21>

β. Ρωσία

Russian new heavy intercontinental ballistic missile (ICBM) Sarmat

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “Russian Army to get 6 unrivaled weapons in coming years – Moscow” στο <https://www.rt.com/news/431760-russia-six-advanced-weapons/>

Russian S-500

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο του «Russia develops heavy drone, promises S500 missile system by 2017» στο <https://www.rt.com/news/226003-russia-heavy-military-drone/>

Russian “Nudol” missile defense shield

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “Russian Army to get 6 unrivaled weapons in coming years – Moscow” στο <https://www.rt.com/news/431760-russia-six-advanced-weapons/>

Russian “Tirada 2s” satellite jammer

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “The Tirada-2S is designed to jam a potential enemy's satellite communications” στο <https://www.suchtv.pk/technology/item/78977-the-tirada-2s-is-designed-to-jam-a-potential-enemy-s-satellite-communications.html>

γ. Κίνα

Chinese Type 095 nuclear submarine

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “After heavy investment, China’s next generation of weapons and military equipment nears readiness” στο <https://www.scmp.com/news/china/military/article/2179198/after-heavy-investment-chinas-next-generation-weapons-and>

Chinese H-20 stealth bomber

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “ After heavy investment, China’s next generation of weapons and military equipment nears readiness” στο <https://www.scmp.com/news/china/military/article/2179198/after-heavy-investment-chinas-next-generation-weapons-and>

Chinese Type 001A aircraft carrier

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “ After heavy investment, China’s next generation of weapons and military equipment nears readiness” στο <https://www.scmp.com/news/china/military/article/2179198/after-heavy-investment-chinas-next-generation-weapons-and>

Chinese Type 055 destroyer

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “ After heavy investment, China’s next generation of weapons and military equipment nears readiness” στο <https://www.scmp.com/news/china/military/article/2179198/after-heavy-investment-chinas-next-generation-weapons-and>

2. Ο Στρατιώτης του Μέλλοντος

The Making of Iron Man | The U.S. military has launched a program to design a new suit for elite forces

<p>EXISTING GEAR</p> <p>HELMET Basic helmets provide modest protection from bullets, shrapnel and explosions. Troops often attach night-vision goggles for better visibility on missions.</p> <p>BODY ARMOR U.S. troops wear limited amounts of body armor designed to protect vital organs and allow them to move with speed and agility.</p> <p>LOWER BODY Current uniforms provide limited lower-body protection.</p> <p>GEAR U.S. forces can carry more than 125 pounds of gear, including grenades, knives, radios, ammunition magazines and flashlights.</p> <p><small>Source: U.S. Special Operations Command; U.S. Army; Revision Military; The Wall Street Journal</small></p>	<p>FUTURE IRON MAN SUIT</p> <p>HELMET Future helmets may include visors, sensors and Google Glass-type interfaces to help U.S. forces spot hidden threats.</p> <p>COOLING SYSTEM Suits could include a cooling system to help regulate the body temperatures of U.S. troops encased in the body armor.</p> <p>MOTORIZED EXOSKELETON The suit would likely include a motorized exoskeleton to help carry the hundreds of pounds of added weight from the body armor and high-tech components.</p> <p>POWER Future suits might be powered by a small engine.</p> <p>BODY ARMOR The full-body suit would provide dramatically increased body-armor protection extending to limbs.</p>
--	--

US Future Soldier TALOS

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο «Alex Jessup Detailed Future Soldier Concept Art and the real military TALOS and Warrior Web projects» στο <https://www.nextbigfuture.com/2015/05/alex-jessup-detailed-future-soldier.html>

Russian Future Soldier

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το «άρθρο «Russian military lab unveils prototype of Star Wars-like combat suit» στο <https://www.rt.com/news/394745-russian-future-combat-suit-exoskeleton/>

3. Τεχνολογίες του Μέλλοντος

Internet of things

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο «5 Future Technologies That Will Be Mainstream by 2020» στο <https://www.business2community.com/tech-gadgets/5-future-technologies-will-mainstream-2020-02006302>

US DARPA Artificial Intelligence

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA) Funding \$2B For Artificial Intelligence Development” στο <https://medium.com/@Smalltofeds/defense-advance-research-projects-agency-darpa-funding-2b-for-artificial-intelligence-dd855fdfef21>

US Army 3D barracks printer

Σημείωση: Αναδημοσίευση εικόνας από το άρθρο “US Army Demonstrates Latest 3D Printing, 3D Scanning, Drone Technologies” στο <https://3dprint.com/210011/army-technology-demonstration/>